

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Marian Havel

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím

Diplomová práce

Autor: **Marian Havel**

Vedoucí práce: **Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.**

Datum odevzdání: **10. 6. 2013**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.

V Praze dne 10. června 2013

Marian Havel

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce, Prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc. za cenné rady a připomínky během konzultací k tomuto textu. Dále bych chtěl poděkovat Andree Tršové, MSc. za pomoc a podporu, kterou mi poskytla při zpracování této práce.

OBSAH

Úvod	1
Téma a cíl práce	2
Metodologie a struktura práce	3
Zhodnocení literatury	4
1. Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby.....	6
1.1. Obecné otázky ochrany osobnosti	6
1.1.1. Právo na ochranu osobnosti v právním řádu České republiky	6
1.1.2. Všeobecné osobnostní právo	8
1.1.3. Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu	9
1.1.4. Vymezení pojmu osobnosti fyzické osoby	12
1.1.5. Subjekty všeobecného osobnostního práva, prenatální a postmortální ochrana	13
1.1.6. Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu	14
1.2. Jednotlivé dílčí aspekty ochrany osobnosti fyzické osoby.....	16
1.2.1. Právo na podobu	16
1.2.1.1. Zákonné licence	23
1.2.2. Právo na čest a důstojnost	27
1.2.3. Právo na slovní projevy osobní povahy	30
1.2.4. Právo na osobní soukromí	33
1.2.5. Ochrana osobnosti osob veřejného zájmu	36
2. Svoboda projevu jako základ mediálního práva	40
2.1. Zakotvení svobody projevu v mezinárodních úmluvách a v právním řádu ČR...40	40
2.2. Význam svobody projevu.....42	42
2.3. Omezení svobody projevu	43
2.3.1. Třístupňový test přezkumu omezení svobody projevu.....	44
3. Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu	48
3.1. Principy řešení konfliktů osobnostních práv se svobodou projevu.....48	48
3.2. Vybrané judikáty	49
3.2.1. Rejžek vs. Vondráčková.....	49
3.2.2. Všichni premiérovi gangsteři	55

3.2.3. Březina vs. Reflex	60
4. Média a mediální právo	67
4.1. Rozvoj investigativní žurnalistiky	67
4.2. Role médií v demokratické společnosti.....	69
4.3. Rychlost jako klíčová vlastnost moderních médií.....	70
4.4. Internet a nová média.....	72
4.5. Konec éry soukromí?.....	74
Závěr	78
Seznam zkratk	81
Použitá literatura	82
Abstrakt	91
Abstract.....	92
Klíčová slova.....	93
Keywords	93
Název	93
Title	93

Úvod

Devět let od svého založení má sociální síť Facebook 1,11 miliard aktivních uživatelů.¹ Z toho 665 milionů uživatelů je aktivních denně. Jednotliví uživatelé prostřednictvím svých profilů sdílí denně 4,75 miliard příspěvků. Sociální síť dále obsahuje více než 16 milionů firemních stránek, 751 milionů uživatelů je aktivní přes mobilní telefony² a 1,25 miliardy dolarů je částka, která představuje zisk společnosti Facebook v prvním čtvrtletí roku 2013.³ Na příkladu nejúspěšnější sociální sítě současnosti založené v roce 2004 lze ukázat, jak rychle se fenomén sociálních sítí etabloval v dnešní společnosti.

Mimořádný technický pokrok v posledních letech spolu s masovým rozšířením internetu umožnil radikální změnu jak v přístupu k informacím, tak i v mezilidské komunikaci. Téměř celý svět je dnes propojen prostřednictvím internetu. Ke snadnému vyhledávání obrovského množství informací na veřejné síti se na počátku 21. století přidala i velmi snadná a skoro neomezená možnost jejich zveřejňování. Sociální sítě a ostatní nové komunikační kanály umožňují jednotlivcům šířit informace bez větších nároků na jejich IT gramotnost. Sdílet jednotlivé informace prostřednictvím sociálních sítí tak může téměř každý. Díky tomu se značně proměnil i charakter současných médií, která dnes charakterizuje především jednoduchost a rychlost šíření informací, možnost oslovit velkou skupinu adresátů a větší zapojení jejich diváků či čtenářů.

Kromě obrovských výhod však tato skutečnost přináší i negativní důsledky, jakými jsou například omezení osobního soukromí, možnost úniku osobních dat nebo možnost zásahu do cti a důstojnosti jednotlivce. Vzhledem ke snadnému šíření informací po internetu je tedy možné, že bude stále častěji docházet ke konfliktům mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti.

Problematika práva na ochranu osobnosti fyzické osoby byla vždy svébytnou a velmi zajímavou součástí občanského práva. Značný zájem veřejnosti o tuto soukromoprávní oblast byl dán především schopností jednotlivých témat být předmětem zájmu sdělovacích prostředků. Jednotlivé kauzy se týkají velmi často známých herců,

¹ Uživatelé, kteří jsou na Facebooku aktivní alespoň jedenkrát do měsíce.

² Uživatelé, kteří jsou na Facebooku aktivní prostřednictvím mobilního zařízení (telefonu, tabletu) alespoň jedenkrát do měsíce.

³ FACEBOOK. *Facebook's Growth in the Past Year*. 17. 5. 2013. [Online, 7. 6. 2013] Dostupné z: <https://www.facebook.com/facebook>.

zpěváků či sportovců. Právě to je jedním z hlavních důvodů, proč je právě tato oblast mnohem více mediálně sledována než kterékoli jiné oblasti občanského práva.

Jak již bylo zmíněno výše, v posledních letech došlo k velmi významnému rozšíření mediální sféry o tzv. nová média. Za nová média „se označují internetové servery, mobilní aplikace, kdejaká novinka, která se vymyká tradičnímu rozdělení médií na tiskoviny, rozhlas a televizi.“⁴ Podstatným znakem těchto médií je především jejich živelnost. Na rozdíl od tradičních médií nejsou tato média upravena právem a často ani nepodléhají téměř žádné kontrole. Docílit neoprávněného zásahu do osobnostních práv jednotlivců je tak v dnešní době ještě snadnější. Z toho důvodu lze tedy očekávat častější spory týkající se konfliktu ústavně zaručených práv na ochranu osobnosti se svobodou projevu.

Téma a cíl práce

Ústředním tématem diplomové práce *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím* je konflikt dvou ústavně zaručených práv. Těmito právy jsou právo na ochranu osobnosti fyzické osoby na straně jedné a svoboda projevu na straně druhé. Obě tato práva jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod, a z toho důvodu také požívají stejné úroveň právní ochrany. Tato práva si však, stejně jako některá další práva, mohou konkurovat. Diplomová práce tak hodnotí význam těchto práv a jejich konflikty analyzuje.

Hlavní otázka, kterou si tato práce klade, zní tedy takto: Je právní úprava týkající se konfliktů práva na ochranu osobnosti fyzické osoby se svobodou projevu obsažená v právním řádu České republiky dostačující? Otázku bude diplomová práce řešit s přihlédnutím k úloze médií jakožto jednoho z nejdůležitějších nositelů svobody projevu. Odpovědí na tuto otázku by pak mělo být zjištění, zdali česká právní úprava skutečně tvoří kvalitní základ k efektivní ochraně zmínovaných práv, jak jsou řešeny jednotlivé konflikty těchto práv při jejich konkurenci a jestli je právní řád schopen pružně reagovat na současný vývoj v oblasti nových médií.

Práce by tedy měla ukázat na případné nedostatky v právní úpravě týkající se sporů práva na ochranu osobnosti se svobodou projevu. Již při zběžném pohledu na

⁴ FRIDRICH, M. *Nová média (asi) změni svět*. Médiář.cz, 1. 4. 2011. [Online, 7. 6. 2013] Dostupné z: <http://www.mediar.cz/nova-media-asi-zmeni-svet/>

jednotlivé prameny upravující tato práva je však zřejmé, jak významná bude úloha judikatury při řešení konkrétních sporů těchto práv. Jedním z dílčích cílů diplomové práce tak bude i přehled vybrané části judikatury.

Problematika ochrany osobnosti fyzické osoby je velmi široké a komplexní téma. Samotný název diplomové práce však napovídá, že jejím předmětem nebude analýza všech jednotlivých dílčích aspektů všeobecného osobnostního práva. Práce se tak věnuje pouze aspektům úzce souvisejícím s ochranou osobnosti ve vztahu k médiím, kterými jsou právo na podobu, právo na čest a důstojnost, právo na slovní projevy osobní povahy a právo na osobní soukromí. Zcela záměrně je tak vynecháno právo na tělesnou integritu, právo na osobní svobodu a právo na jméno.

Z důvodu rozsahu se dále práce nezabývá problematikou ochrany osobnosti fyzické osoby při reklamě, jednotlivými sankcemi za porušení všeobecného osobnostního práva a prostředky občanskoprávní ochrany všeobecného osobnostního práva. Ze stejného důvodu práce opomíjí i problematiku ochrany osobnosti fyzické osoby při uplatňování tzv. lustračního zákona, zákona o zpřístupnění svazků vzniklých činnostmi státní bezpečnosti nebo zákona o svobodném přístupu k informacím. Nad rámec diplomové práce je také oblast ochrany osobních údajů fyzické osoby či problematika ochrany osobnosti fyzické osoby v zákoníku práce.

Z časového hlediska se práce věnuje platné právní úpravě obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., tedy v občanském zákoníku. Práce se tak záměrně nepouští, s výjimkou pár odstavců v rámci první kapitoly, do rozsáhlejší komparace platné právní úpravy s úpravou účinnou od 1. ledna 2014. Takováto komparace by práci značně prodloužila a tím i porušila její celkový koncept.

Metodologie a struktura práce

Diplomová práce je rozdělena do čtyř základních kapitol, kterými jsou Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby, Svoboda projevu jako základ mediálního práva, Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu a Vývoj médií a jeho vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby.

Kapitolu Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby tvoří dvě části. První z nich se věnuje zakotvení osobnostních práv v právním řádu České republiky, vymezení všeobecného osobnostního práva v objektivním a subjektivním smyslu, vlastnímu

pojmu osobnosti fyzické osoby a subjektům všeobecného osobnostního práva včetně jejich prenatální a postmortální ochrany. Její druhá část pak analyzuje vybrané dílčí aspekty ochrany osobnosti fyzické osoby, kterými jsou právo na podobu, právo na čest a důstojnost, právo na slovní projevy osobní povahy a právo na osobní soukromí. V rámci podkapitoly věnující se právu na podobu je podán také výklad týkající se zákonných licencí a celou kapitolu pak uzavírá výklad problematiky osob veřejného zájmu.

Kapitola Svoboda projevu jako základ mediálního práva se ve svém úvodu zabývá výkladem pramenů českého, evropského a mezinárodního práva, které obsahují úpravu svobody projevu, a jejich komparací. Dále se kapitola věnuje významu svobody projevu v kontextu svobodné demokratické společnosti a problematice omezení této svobody. Zvláštní pozornost je pak věnována výkladu třístupňového testu, který určuje podmínky, za jakých lze svobodu projevu omezit, a komparaci vnitrostátního a evropského pojetí tohoto testu.

Třetí kapitola diplomové práce s názvem Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu se skládá ze dvou částí. První z nich podává obecnější výklad principů, na základě kterých jsou řešeny jednotlivé konflikty práva na ochranu osobnosti fyzické osoby se svobodou projevu. Druhá část třetí kapitoly se pak věnuje analýze vybrané judikatury Ústavního soudu. Společnou charakteristikou vybraných judikátů je především značná mediální sledovanost jednotlivých kauz, které byly řešeny soudní cestou. Zejména tato část diplomové práce tak ukazuje, jak minimalistická a velmi obecná právní úprava osobnostního práva umožňuje často zcela odlišné způsoby jeho interpretace.

Kapitola Vývoj médií a jeho vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby podává stručný výklad vývoje médií od počátku 70. let 20. století a vysvětluje vliv jednotlivých změn v mediální sféře na ochranu osobnosti fyzické osoby. Závěr kapitoly je pak věnován problematice sociálních sítí a nových médií obecně.

Zhodnocení literatury

Diplomová práce vychází z pěti základních typů zdrojů, ze kterých bylo při tvorbě této práce čerpáno. Těmito typy jsou texty platných právních předpisů, učebnicové texty, komentáře k jednotlivým právním předpisům, odborné články a v neposlední řadě i judikatura. Vzhledem k tématu diplomové práce se výběr

učebnicových textů neomezil pouze na oblast práva. Zejména pro přesah tématu práce do oblastí sociologie a mediálních studií byla použita i literatura týkající se těchto oborů.

K nejdůležitějším textům, z nichž tato práce vycházela, patří zejména monografie autorů Karla Knapa, Jiřího Švestky, Oldřicha Jehličky a kolektivu s názvem *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Jako jedna z mála publikací obsahuje tato kniha velmi podrobný a ucelený výklad týkající se jednotlivých aspektů občanskoprávní ochrany osobnosti fyzické osoby. Jedinou nevýhodou této publikace je datum jejího vydání. Text takového formátu z roku 2004 by si doplnění a aktualizaci zasloužil. K dalším klíčovým textům řadím publikaci Aleše Rozehnal *Mediální právo*, která poskytuje komplexní přehled jednotlivých právních aspektů médií v České republice. Velkou výhodou této publikace vydané v roce 2012 je její aktuálnost. Velmi aktuální je i třetí klíčová publikace, ze které tato práce čerpá. Monografie Michala Bartoně *Svoboda projevu: principy, garance, meze* z roku 2010 obsahuje velmi podrobný výklad týkající se svobody projevu a jejího omezení.

Při celkovém zhodnocení literatury týkající se tématu práce si však nelze nepovšimnout, že textů, které by se podrobněji věnovaly ochraně osobnosti fyzické osoby, není mnoho. Vzhledem k minimalistické úpravě osobnostních práv je tak třeba právě v této oblasti vycházet z judikatury, která vytváří konkrétnější obsah těchto práv. Zejména ve své třetí části tak diplomová práce vychází z rozhodovací praxe obecných soudů v čele s Nejvyšším soudem a především pak judikatury soudu Ústavního. Monografie obsahující podrobnější zpracování problematiky osobnostních práv s přihlédnutím k judikatuře by však byla žádoucí.

Použití zahraniční literatury bylo potřebné zejména při analýze problematiky nových médií. Obecně lze však říci, že odborná literatura mapující nová média z pohledu práva v českém prostředí chybí. Analýza problematiky nových médií tak čerpá zejména z odborných článků, často publikovaných na zahraničních internetových stránkách.

1. Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby

1.1. Obecné otázky ochrany osobnosti

1.1.1. Právo na ochranu osobnosti v právním řádu České republiky

Článek 1 Ústavy České republiky, tedy ústavního zákona č. 1/1993 Sb., prohlašuje Českou republiku za svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Závazek k respektování lidských práv a svobod lze však dovodit již z Preambule Ústavy, ve které se stát a jeho občané hlásí k budování, ochraně a k rozvíjení České republiky v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody. Mezi státoprávně konstitutivní charakteristiky českého státu tak náleží kromě jiných i respektování lidských práv a svobod a závazek k jejich ochraně.⁵

Ústava České republiky se však věnuje především základní dělbě moci, úpravě jejich jednotlivých složek, tedy moci zákonodárné, výkonné a soudní, a vztahy mezi těmito složkami. Na rozdíl od jiných moderních evropských ústav neobsahuje katalog základních práv a svobod. Postavení jedince ve státě tak upravují pouze její úvodní články⁶. Konkrétněji se k vymezení základních práv a svobod člověka a občana staví Listina základních práv a svobod, znovu publikovaná v ústavním zákoně č. 2/1993, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Listina v zásadě vyjadřuje vztah mezi občanem a státem.

Podle článku 10 Ústavy jsou dále součástí českého právního řádu i vyhlášené mezinárodní smlouvy, k nimž dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Ke konkretizaci základních práv a svobod tak dochází zejména prostřednictvím Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech i skrze ustanovení některých dalších mezinárodních smluv.⁷ Ustanovení článku 10 Ústavy dále obsahuje pravidlo aplikační přednosti mezinárodních smluv, ze kterého se vyvozuje vyšší legální síla mezinárodních smluv v hierarchii

⁵ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.

⁶ PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda*, II. díl. Ústavní právo České republiky. 1. úplné vydání. Praha : Leges, 2011.

⁷ KNAP, K., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, P. a kol. V. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha : Linde, 2004.

právních norem. Mezinárodní smlouva se tak použije vždy, když stanoví něco jiného než zákon.

Jak již bylo naznačeno výše, nejširší ústavněprávní základ k problematice ochrany osobnosti fyzické osoby se nachází v Listině. V souladu s tímto základem je dále osobnost fyzické osoby chráněna běžnými zákony z oblastí veřejného i soukromého práva. Soukromoprávní a veřejnoprávní prostředky ochrany se vzájemně doplňují a tvoří tak komplexní systém, který by měl účinně chránit osobnost fyzické osoby.⁸

V soukromoprávní oblasti navazuje na ustanovení Listiny zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, občanský zákoník, který je základním předpisem občanského práva i celého odvětví práva soukromého. Současný OZ obsahuje úpravu dvou základních pilířů občanského práva – majetkověprávního a osobnostněprávního.⁹ Vzhledem k tématu této diplomové práce se práce nadále věnovat pouze pilíři osobnostněprávnímu, respektive jeho některým aspektům. Majetkoprávní pilíř a problematika s ním související je proto záměrně opomenuta.

Základ ochrany osobnosti fyzické osoby je v OZ tvořen tzv. generální klauzulí, obsaženou v ustanovení § 11. Generální klauzule obsahuje výčet jednotlivých dílčích osobnostních práv. Explicitně uvádí právo na život a zdraví, občanskou čest a lidskou důstojnost, soukromí, jméno a projevy osobní povahy. Tento výčet však není taxativní. Zákonodárce tak umožňuje soudní praxi výčet rozšiřovat a pružně vykládat jeho jednotlivé složky.¹⁰ Flexibilita je podstatným atributem úpravy osobnostních práv. Spolu s vývojem techniky a lidským pokrokem obecně dochází ke změnám v pojetí osobnosti fyzické osoby i její právní ochrany. O generální klauzuli je dále pojednáno v kapitole druhé, která se věnuje všeobecnému osobnostnímu právu.

Významnými doplňky k občanskoprávní ochraně osobnosti fyzické osoby podle § 11 n. OZ jsou zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon), a zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tyto zákony upravují specifické prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby, které lze uplatnit nezávisle na právní ochraně

⁸ Ibid.

⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha : ASPI publishing, 2009.

¹⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. I díl. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

obsažené v OZ. Ochranu osobnosti dále upravuje i zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Kromě samotné úpravy ochrany osobních údajů fyzických osob stanoví tento zákon i práva a povinnosti při jejich zpracování a podmínky jejich předávání do ciziny.¹¹

Pro dokončení výčtu pramenů práva obsahujících občanskoprávní ochranu osobnosti je třeba uvést zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Ten však obsahuje pouze dílčí aspekty ochrany osobnosti fyzické osoby, které s tématem této práce nesouvisí. Pro účely této práce tak bude dostačujícím pouhé uvedení zákoníku práce jako jednoho z doplňků obecné občanskoprávní ochrany osobnosti. Stejně tak se práce nebude zabývat veřejnoprávní ochranou osobnosti fyzické osoby, kterou poskytují především zákon o přestupcích či trestní zákoník.¹²

1.1.2. Všeobecné osobnostní právo

Na úvod této kapitoly je třeba vysvětlit samostatný pojem všeobecné osobnostní právo. Již sám název napovídá, že základní charakteristikou tohoto práva je všeobecnost a osobnost. Znak všeobecnosti se projevuje tím, že je právo nerozlučně spjata s každou fyzickou osobou. Osobnostní rys tohoto práva pak tvoří jeho předmět, kterým jsou nehmotné statky lidské osobnosti.¹³ Dále je třeba zmínit, že ochrana osobnosti se týká výlučně osob fyzických. Osobnost právnické osoby je také chráněna, avšak princip a rozsah této ochrany je odlišný. Jedná se především o ochranu názvu, dobré pověsti a reputace právnické osoby.¹⁴

Všeobecná osobnostní práva patří spolu se zvláštními osobnostními právy do kategorie práv k nehmotným statkům. Hlavní rozdíl mezi těmito právy spočívá v tom, že zvláštní osobnostní práva (tj. práva duševního vlastnictví) nejsou neoddělitelně spjata s každou fyzickou osobou jako všeobecná osobnostní práva. V oblasti práv duševního vlastnictví vystupuje fyzická osoba jako tvůrce. Zvláštní osobnostní práva tak vznikají v důsledku projevu její tvůrčí duševní schopnosti. Dalším podstatným rozdílem mezi

¹¹ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012.

¹² ŠVAŇHAL, R. *K obecným otázkám ochrany osobnosti fyzické osoby*. Epravo.cz, 15. 11. 2000. [Online, 12. 11. 2012] Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-obecnym-otazkam-ochrany-osobnosti-fyzickyh-osob-378.html>.

¹³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

¹⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*.

oběma skupinami osobnostních práv je výrazné sepětí zvláštních osobnostních práv s právy majetkovými.¹⁵

1.1.3. Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu

Právní teorie vykládá všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu jako „*souhrn stejnorodých (homogenních) právních norem, které upravují právo, resp. jednotlivá dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, resp. jednotlivé hodnoty tvořící součásti celkové fyzické a morální integrity osobnosti každé fyzické osoby jako individuality a suveréna a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům (fyzickým či právnickým osobám) rovné právní postavení a zásadní autonomii vůle*“.¹⁶

Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu tvoří integrální součást občanského práva v objektivním smyslu a tím pádem i nedílnou část práva soukromého. Tento fakt lze dovodit ze základních znaků vymezujících občanské právo jako celek, které jsou shodné se znaky soukromého práva. Těmito znaky jsou například rovné právní postavení a autonomie vůle jeho nositelů.¹⁷

Ochrana osobnosti fyzické osoby má v moderní občanské společnosti zásadní a nepopiratelný význam. Osobnost fyzické osoby je tak chráněna prostřednictvím OZ, základním a stěžejním předpisem občanského práva. Část předních českých právních teoretiků jde ještě dále s myšlenkou zařazení všeobecného osobnostního práva na první místo v rámci systematiky základních občanskoprávních předpisů, hned za část obecnou. Takové umístění je zajisté správné, neboť zdůrazňuje význam osobnostních práv fyzických osob v soukromém právu a vyzdvihuje tak jeho antropocentrický charakter.¹⁸

V novém občanském zákoníku účinném od 1. ledna 2014 je institut ochrany osobnosti obsažen v první části – části obecné. Už ze samotného počtu paragrafů (§ 81 – 117) věnujících se problematice ochrany osobnosti je zřejmé, že úprava NOZ je

¹⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.

¹⁶ KNAP, K., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*, s. 57

¹⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*.

¹⁸ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář*.

podstatně širší a kazuističtější než úprava v OZ. NOZ klade důraz na české a československé demokratické právní tradice a na principy a standardy soukromého práva v Evropě. Vychází tak ze zásady osobní svobody a lidské důstojnosti jakožto základní hodnoty demokratické společnosti a právního státu. Úprava jednotlivých institutů v NOZ je k úpravě obsažené ve starém OZ často diskontinuitní, avšak některé principy na sebe navazují. Právě koncepce ochrany osobnosti v NOZ je jedním z případů, ve kterých bylo navázáno na stávající úpravu.

Ve svém § 19 se NOZ hlásí k přirozenoprávní teorii. Místo pojmu fyzická osoba používá pojmu člověk. Stejně jako starý OZ i NOZ obsahuje tzv. generální klauzuli, která se nachází v § 81 NOZ. První odstavec zaručuje ochranu osobnosti člověka včetně všech jeho přirozených práv, druhý odstavec pak obsahuje příkladný výčet jednotlivých dílčích aspektů ochrany osobnosti člověka. Druhý odstavec § 81 tak vyjmenovává život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy. V § 82 je pak zakotveno právo jednotlivce domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu nebo odstranění jeho následku.

Největším rozdílem oproti úpravě obsažené ve starém OZ je však zařazení pěti samostatných pododdílů, věnujících se jednotlivým dílčím aspektům ochrany osobnosti. Zvláštní ucelenou úpravu týkající se jednotlivých aspektů ochrany osobnosti starý OZ neobsahoval. Pododdíl druhý až šestý tak upravují právo na podobu a soukromí, právo na duševní a tělesnou integritu, právo člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu, nakládání s částmi lidského těla a ochranu lidského těla po smrti člověka.

Vedle otázky zařazení všeobecného osobnostního práva do systému občanského práva řeší právní teorie otázku vlastního pojetí tohoto práva. Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu lze chápat jako právo jednotné nebo jako soustavu dílčích osobnostních práv. Obě tato pojetí vycházejí ze společného cíle osobnostního práva, tedy z ochrany lidské osobnosti jako celku.¹⁹

Samotný OZ vychází z jednotného pojetí všeobecného osobnostního práva (tj. z pojetí monistického). Ustanovení § 11n. OZ chrání osobnost fyzické osoby jako celek.

¹⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

V rámci tohoto celku existují dílčí osobnostní práva, která chrání jednotlivé aspekty tohoto práva, jakými jsou například právo na tělesnou integritu, právo na osobní svobodu či právo na ochranu soukromí. Pojetí, které chápe všeobecné osobnostní právo jako soustavu jednotlivých dílčích osobnostních práv, se nazývá pluralitní. Z výše zmíněného důvodu – z monistického pojetí všeobecného osobnostního práva v OZ – se osobnostnímu právu v objektivním smyslu tato práce nadále věnuje jako právu jednotnému.²⁰

Jednotlivé chráněné hodnoty fyzických osob, respektive výčet jednotlivých osobnostních práv jim odpovídajících je výčtem příkladným. Vzhledem k neustálému vývoji společenských podmínek a k proměně osobnosti fyzické osoby v čase v důsledku zmiňovaného vývoje, je třeba tento výčet doplňovat. Soudní praxe prostřednictvím konkretizace jednotlivých práv a doplňování jejich výčtu reaguje na stále se měnící společenské podmínky a na nutnost respektování dosud neupravených dílčích hodnot osobnosti fyzické osoby.

Ustanovení § 11n. OZ představuje generální klauzuli. Jedná se o soukromoprávní základ ochrany osobnosti fyzické osoby jako individuality v právních vztazích.²¹ K upřesnění pojmu osobnosti fyzické osoby uvádí § 11 výslovně některé její jednotlivé hodnoty. Jedná se o výčet příkladný, obsahující hodnoty, jakými jsou život a zdraví, občanská čest a lidská důstojnost, soukromí, jméno a projevy osobní povahy.

Jak již bylo uvedeno výše, ochrana jednotlivých hodnot osobnosti fyzické osoby není omezena na hodnoty výslovně zmíněné v ustanovení § 11 OZ. Neuzavřený výčet tak dovoluje soudní praxi uznávat a chránit i další hodnoty, které tvoří neoddělitelné součásti celkové fyzické a psychicko-morálně-sociální integrity osobnosti fyzické osoby.²²

Jednota osobnosti fyzické osoby je dle právní teorie tvořena dvěma rovinami – tělesnou a mravní. Do tělesné (fyzické) jednoty osobnosti fyzické osoby řadíme život, zdraví, lidské tělo a jejich nedotknutelnost. V případě nedotknutelnosti lidského těla se jedná jednak o ochranu po celou dobu života fyzické osoby, jednak o ochranu po jeho smrti. Morální (mravní) jednotu fyzické osoby tvoří osobní svoboda fyzické osoby, její

²⁰ Ibid.

²¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

²² ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář.*

čest a důstojnost, soukromí, jméno a slovní projevy osobní povahy, tak i hodnoty v OZ výslovně neuvedené.²³ Již ze samostatného pořadí, v jakém jsou jednotlivé dílčí složky všeobecného osobnostního práva řazeny v ustanovení § 11 OZ, lze dovozovat jejich význam.

Ustanovení § 12 OZ zvláště upravuje taxativně vypočtené osobnostní hodnoty. Těmito hodnotami jsou písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy, které se týkají osobnosti fyzické osoby a jejích osobních projevů. Předmětem ochrany podle § 12 tak nejsou majetkoprávní vztahy (tedy samotné hmotné substráty), ale jejich obsah, do kterého bylo neoprávněně zasazeno. Majetková a osobnostní práva si tak mohou vzájemně konkurovat (tzn. práva mohou patřit odlišným osobám). Při jejich střetu je třeba dát přednost společensky významnějšímu osobnostnímu právu před právem majetkovým.²⁴

1.1.4. Vymezení pojmu osobnosti fyzické osoby

K efektivnímu uplatňování ochrany osobnosti fyzické osoby je třeba vymezení samostatného pojmu osobnosti. Základními znaky tohoto pojmu jsou bezesporu dynamičnost, proměnnost a mnohotvárnost.²⁵ Přesnější vymezení pojmu je však velmi složité. Pojem osobnosti totiž značně přesahuje obor práva. K jeho definování je třeba znát široké souvislosti, především z oblasti psychologie a sociologie. Zákonodárce tak vymezení tohoto pojmu logicky přenechává judikatuře. Vzhledem ke složitosti a komplexnosti tohoto pojmu jistě není třeba vysvětlovat, proč je úkol definovat osobnost pro zákonodárce úkolem více než složitým, ne-li nemožným.

Velmi zdařilým a vyčerpávajícím výkladem pojmu osobnosti fyzické osoby je výklad Nejvyššího soudu, obsažený v jeho usnesení ze dne 31. ledna 2008. Podle tohoto usnesení lze „*při vědomí mnohosti možných definic za osobnost považovat člověka jako jednotlivce, jako subjekt poznání, resp. poznávání, prožívání a jednání ve své*

²³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

²⁴ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář.*

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2072/2007. [Online, 18. 4. 2013]

Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A9F3A9690DD1A30CC1257A4E006AC4F5?openDocument&Highlight=0,

společenské podstatě i individuálních zvláštnostech, jako nejmenší sociální jednotku i určitou psychofyzickou a sociálně psychickou strukturu.“²⁶

Nejvyšší soud dále vymezuje pojem osobnosti fyzické osoby z pohledu jejího vývoje. O osobnosti tak pojednává jako o neustále se vyvíjecím systému duševních vlastností a tendencí jednotlivce, charakterových rysů, schopností, temperamentu, postojů, potřeb a zájmů, vzdělání, náboženského a kulturního zaměření. Osobnostní rysy jedince se podle Nejvyššího soudu mění společně s věkem a relativně větší stálosti dosahují v dospělosti. Charakter, zájmy a sklony člověka jsou vytvářeny postupně během individuálního vývoje jedince. Vliv na tento vývoj mají především výchova, výuka a společenské prostředí. Sebetvoření člověka (tj. vlastní aktivita jedince) se k těmto vlivům přidává v průběhu vývoje. Vztahy k vnímané skutečnosti, k druhým lidem a ke kulturně-společenským hodnotám tvoří podstatu osobnosti, která se projevuje především ve styku s ostatními či v jednání a chování jednotlivce.²⁷

Každá osobnost dále „odráží specifické historické podmínky své doby, národa, společenského zařazení, povolání a má své svérázné, neopakovatelné rysy. Je tak mimo jiné i produktem své doby a jejích podmínek, zároveň v té či oné míře svým podílem na tom produkuje tuto dobu a její podmínky utvářením a přetvářením svého okolí.“²⁸

Kromě již zmiňovaných vlivů dotváří osobnost fyzické osoby i její fyzická složka. Mezi jednotlivé charakteristiky fyzické složky patří úroveň lidského zdraví, individuální vzhled a stavba těla, ale i příslušnost k mužskému či ženskému pohlaví nebo k lidské rase. Nejvyšší soud svůj výklad uzavírá slovy, že přes veškerou četnost jednotlivých složek tvořících osobnost fyzické osoby je třeba vnímat osobnost fyzické osoby v její ucelenosti a nedělitelnosti.²⁹

1.1.5. Subjekty všeobecného osobnostního práva, prenatální a postmortální ochrana

Podle právní teorie existují dvě skupiny subjektů všeobecného osobnostního práva. Zatímco první skupinu – subjekty oprávněné – tvoří pouze a jen fyzické osoby,

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

druhá skupina – subjekty povinné – je tvořena jak fyzickými, tak i právnickými osobami.³⁰ Tato kapitola se stručně věnuje především skupině první, tedy subjektům oprávněným neboli nositelům všeobecného osobnostního práva.

Všeobecné osobnostní právo nabývá každá fyzická osoba okamžikem svého narození. K nabytí tohoto práva není potřeba dalších právních skutečností. Právo pak trvá po celou dobu života fyzické osoby a zaniká její smrtí. V některých případech je však fyzická osoba chráněna ještě před vlastním narozením. Institut tzv. nascitura chrání některá dílčí všeobecná osobnostní práva dítěte dosud nenarozeného. Předpokladem právní subjektivity nascitura je podmínka, že se dítě narodí živé.³¹ Problematika nascitura řeší především etické otázky ochrany osobnosti a otázky umělého přerušeni těhotenství v souvislosti se svobodným rozhodnutím těhotné ženy. Jedná se tedy o otázky z tělesné roviny jednoty osobnosti fyzické osoby (tj. nikoli z roviny mravní).³² Tělesná rovina jednoty osobnosti fyzické osoby však netvoří sama o sobě obsah problematiky práva na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím.

Postmortální ochrana osobnosti fyzických osob, na rozdíl od ochrany prenatalní, pak souvisí především s mravní rovinou ochrany osobnosti. Problematika odnímání orgánů a tkání za účelem transplantace podle zákona č. 285/2002 Sb. je tak zcela logicky vzhledem k tématu diplomové práce ponechána stranou. Smrtí fyzické osoby právo na ochranu její osobnosti nezaniká. Ze zákona se přeměňuje tak, že určitým v zákoně uvedeným osobám vzniká zvláštní subjektivní občanské právo, které slouží k uplatnění ochrany osobnosti osoby zemřelé.³³

1.1.6. Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu představuje oprávnění subjektu chovat se určitým právem vymezeným způsobem. Je zárukou suverénního postavení fyzické osoby ve vztahu k ostatním subjektům, které mají stejné postavení. Subjektivní občanská práva dělí právní teorie do dvou kategorií – na práva majetková a na práva osobnostní. Hlavní rozdílem mezi těmito kategoriemi je jejich ekonomický

³⁰ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

³¹ FIALA, J. a kol. *Občanské právo.* Praha : ASPI, a.s., 2006.

³² ŠVAŇHAL, R. *K obecným otázkám ochrany osobnosti fyzické osoby.*

³³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

obsah a předmět. U majetkových práv lze vždy nalézt určitý ekonomický obsah, zatímco u práv osobnostních tento obsah zpravidla chybí. Osobnostní práva nelze velmi často ocenit v penězích. Právě proto jsou velmi složité otázky peněžité náhrady nemajetkové újmy. Dalším rozdílem mezi těmito skupinami práv je jejich předmět. Předmětem subjektivního všeobecného osobnostního práva není hmotná věc jako u práv majetkových, ale samotná osobnost fyzické osoby.³⁴

Dále je třeba zmínit, že se jedná o subjektivní občanské právo absolutní povahy. Všeobecné osobnostní právo působí erga omnes, tedy vůči všem ostatním subjektům s rovným právním postavením. Veškeré sobě rovné subjekty tak mají povinnost toto právo respektovat a zdržet se jakýchkoli neoprávněných zásahů do něj.³⁵

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu lze definovat jako „*možnost každé fyzické osoby jako individuality a suveréna nakládat v mezích právního řádu podle svého uvážení co nejdříve se svou osobností resp. s jednotlivými hodnotami, tvořícími celistvost její osobnosti v její fyzické a morální jednotě vůči ostatním subjektům (fyzickým či právnickým osobám) s rovným právním postavením za účelem její realizace ve společnosti, jakož i ochrany jejích zájmů, potřeb a preferencí.*“³⁶

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu obsahuje dvě složky – složku pozitivní a složku negativní. V případě pozitivní složky se jedná o oprávnění disponovat s jednotlivými hodnotami osobnosti fyzické osoby, užívat je nebo je realizovat ve společnosti. Nejlepším příkladem je právo na podobu. Obsahuje v sobě možnost fyzické osoby zachytit svou podobu, ale i možnost udělit jinému svolení k tomuto zachycení. Obsahem negativní složky je oprávnění bránit se neoprávněným zásahům ze strany ostatních subjektů s rovným právním postavením. Negativní složka má význam především kvůli zabezpečení ochrany osobnosti v případě jejího neoprávněného porušení či ohrožení. V případě práva na podobu to v praxi znamená například oprávnění bránit se neoprávněnému zachycení podoby ze strany jiného. Význam obou složek se pak liší podle jednotlivých osobnostních práv. Například u

³⁴ Ibid.

³⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné.*

³⁶ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*, s. 92

práva na osobní svobodu, na čest a důstojnost a u práva na dobrou pověst bude významnější a také velmi často jedinou použitelnou složka negativní.³⁷

1.2. Jednotlivé dílčí aspekty ochrany osobnosti fyzické osoby

1.2.1. Právo na podobu

Právo na podobu v sobě obsahuje práva dvě, která se od sebe liší především svým předmětem. Těmito právy jsou právo na podobu v užším smyslu a právo k podobizně. Předmětem práva na podobu je vlastní podoba fyzické osoby, kterou tvoří zejména charakteristické rysy postavy a tváře rozpoznatelné třetími osobami, zatímco předmětem práva k podobizně jsou hmotná zachycení podoby člověka, tedy podobizny a obrazové snímky. Prostřednictvím § 12 OZ je však chráněn pouze jejich nehmotný osobnostní obsah, který byl prostřednictvím hmotného substrátu zasažen. Samostatné hmotné substráty tak v rámci ustanovení § 12 OZ chráněny nejsou.³⁸ Dalším podstatným rozdílem mezi zmiňovanými právy je okamžik jejich vzniku. Právo na podobu vzniká narozením fyzické osoby, kdežto právo k podobizně vzniká až ve chvíli, kdy je podoba zachycena na podobizně možno individualizovat. K individualizaci podoby však velmi často dochází ještě před samotným dohotovením podobizny, jako je tomu v případě negativu fotografie či skici malířského portréту.³⁹

Potřeba ochrany práva na podobu je v dnešní době velmi aktuální. Masové rozšíření internetu a technický pokrok obecně značně usnadnil možnost hmotného vyjádření podoby ve formě podobizny. Zachycení podoby prostřednictvím fotografie a její následné zveřejnění za pomoci internetu je v dnešní době opravdu jednoduché. Skoro každý má dnes u sebe mobilní telefon s dostatečně kvalitním fotoaparátem a s rychlým přístupem na internet. Za pomoci moderních médií, jakými jsou například Facebook, Instagram nebo Twitter, lze fotografii publikovat v řádu vteřin. Snad ani není třeba zdůrazňovat, že svolení k použití takto pořízené fotografie nebývá častým jevem. Bez svolení osoby, jejíž podoba byla fotografií zhmotněna, se však jedná o neoprávněný

³⁷ Ibid.

³⁸ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář.*

³⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

zásah do práva na podobu, resp. podobiznu a často také do práva na osobní soukromí. O problematice moderních médií je dále pojednáno podrobněji ve čtvrté kapitole.

V OZ je právo na podobu upraveno v rámci generální klauzule v § 11. Jeho obsahem je užívací a dispoziční právo subjektu ve vztahu k zachycení své podoby. V pozitivním smyslu se tak jedná o oprávnění subjektu zachytit svou podobu či udělovat ostatním svolení k jejímu zachycení. Ve smyslu negativním jde o oprávnění bránit se proti neoprávněnému zásahu do práva jednotlivce, tedy proti neoprávněnému zachycení podoby a proti jejímu neoprávněnému rozšiřování ze strany jiného subjektu.

Ustanovení § 12 OZ generální klauzuli konkretizuje a rozvádí. Jeho předmětem však nejsou všechny osobnostní hodnoty chráněné § 11 OZ. Chráněny jsou pouze písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy. Ty smějí být pořízeny či použity pouze s jejím svolením. Obsahem § 12 OZ je tak užívací a dispoziční právo subjektu k podobizně. V pozitivním smyslu obsahuje oprávnění jakýmkoli způsobem používat podobiznu v originále nebo v rozmnoženinách spolu s oprávněním udělovat svolení k jejímu použití, resp. používání. Ve smyslu negativním se jedná o právo bránit se neoprávněnému zachycení podoby a proti jejímu rozšiřování. Postmortální ochrana práva na podobiznu je zaručena prostřednictvím osob vymezených v § 15 OZ.⁴⁰

Práva na podobu a práva k podobizně se řídí principem autonomie vůle. K jakémukoli pořízení nebo použití písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazového snímku a obrazového či zvukového záznamu je tak potřeba svolení fyzické osoby. Zvláštní forma tohoto svolení však vyžadována není. Velmi často tak dochází ke konkludentnímu udělení svolení, které však nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit. Samotná skutečnost, že oprávněný zachycení mlčky strpěl, může v některých případech odůvodňovat závěr, že k zachycení svolil.⁴¹

Velmi častým případem pořizování obrazového záznamu bez výslovného svolení jednotlivce je používání kamerových systémů ve veřejných prostorech. K pořizování těchto obrazových záznamů se používají tzv. CCTV kamerové systémy. CCTV (Closed Circuit Television), tedy uzavřený televizní okruh, spočívá v přenášení obrazového a někdy i zvukového signálu na určené místo. Na rozdíl od televizního

⁴⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

⁴¹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

vysílání však není tento obrazový a zvukový signál veřejně přístupný. Celý systém se skládá z kamer, hardwarového vybavení (hard disk a monitor), softwaru, případně i z mikrofonů a reproduktorů. Kromě samostatného přenosu dat obsahuje systém téměř vždy i záznamové médium pro ukládání nahraných dat.

K širšímu uplatňování kamerových systémů dochází v 90. letech ve Velké Británii. Další velká vlna instalování systémů přichází po 11. září 2001. Nejčastějšími důvody pro využívání kamer na veřejných prostranstvích jsou potírání kriminality, veřejná bezpečnost nebo monitoring dopravy. Všechny tyto důvody pro používání kamerových systémů na veřejných místech se jeví jako legitimní, avšak zvýšení bezpečnosti na veřejných místech díky jejich nasazení přitom nebylo spolehlivě prokázáno.⁴²

Mezi největší slabiny kamerových systémů z hlediska ochrany osobnosti fyzické osoby patří zejména tyto skutečnosti: zpravidla nejsou informace o tom, komu jednotlivé kamerové systémy patří, k čemu jsou záznamy jimi pořízené používány a jak dlouho, případně za jakým účelem je záznam zaznamenáván. Další často kritizovanou skutečností je absence kontroly osob, které systémy obsluhují. Ve většině případů tak jednotlivec nemá šanci zjistit, kdo zařízení obsluhuje a jak s nahranými záznamy nakládá.

Tzv. facial recognition system jde však ještě dál. Jedná se o softwarovou aplikaci, která automaticky rozpoznává jednotlivé osoby na záběrech CCTV kamer. Vybrané obličejové rysy jednotlivců aplikace porovnává s obličejovými rysy osob obsažených v její databázi. Při shodnosti obličejových rysů je tak jednotlivec automaticky rozpoznán. Z pohledu ochrany osobnosti fyzické osoby to však znamená, že provozovatelé kamerových systémů mají k dispozici nejen jednotlivé záznamy pořízené těmito kamerami, ale i databáze obrazových snímků jednotlivců. Při používání soustavy kamerových systémů má její provozovatel možnost sledovat i pohyb jednotlivců. V tomto případě se tak nejedná o pouhý zásah do práva na podobu, ale jistě i o zásah do práva na osobní soukromí jednotlivce.

Jediným právním předpisem, který se zabývá problematikou kamerových systémů a záznamů jimi pořízených, je však stále pouze zákon na ochranu osobních

⁴² MAPAKAMER.CZ. *Kamerové systémy (CCTV) a soukromí*. [Online, 2. 3. 2013] Dostupné z: http://mapakamer.cz/?page_id=32.

údajů. Na rozdíl od ostatních států (např. Velké Británie) tak v České republice chybí legislativa, která by se této problematice věnovala podrobněji. Podle zákona na ochranu osobních údajů lze kamerové systémy používat a zpracovávat tak osobní údaje pouze se souhlasem fyzických osob nebo na základě zákona. Instalace kamerového systému je možná za účelem ochrany majetku a bezpečnosti.⁴³ Reakce zákonodárce na rozvoj nových technologií je však velmi žádoucí. Návrh speciálního zákona upravujícího tuto problematiku by tak měl být jednou z priorit vlády v oblasti ochrany osobnosti fyzické osoby.

V dubnu 2011 vyzvalo Iuridicum Remedium, o. s., nevládní nezisková organizace zabývající se ochranou lidských práv, všechna krajská města, aby se přihlásila k Chartě demokratického využívání kamerových systémů. Jedná se o dokument vypracovaný v rámci mezinárodního projektu Občané, města a kamerové systémy. Cílem tohoto projektu je ochrana zájmů jednotlivých občanů a dodržování a prosazování práva na ochranu soukromí občanů ve veřejném prostoru. Charta stanovuje základní principy pro užívání kamerových systémů a konkrétní opatření pro jejich uplatnění. Podpisem charty její signatář dobrovolně přijímá závazek dodržování určitého souboru pravidel při používání kamerových systémů. Ani jedno z krajských měst se však signatářem charty zatím nestalo.⁴⁴

Konkludentní svolení k použití kamerových systémů v obchodech, bankách či na poště lze odvodit ze samotného faktu, že jednotlivec ví, že je monitorován. Vstup do prostor označených symboly kamerových systémů je tak souhlasem k pořízení záznamu. Konkludentní souhlas s nahráváním telefonních hovorů lze zřejmě odvodit z podobných důvodů. Osoba, se kterou vedu telefonní hovor, si je pravděpodobně vědoma možnosti nahrávání tohoto hovoru. Pro instalování kamerových systémů do společných prostor bytových domů je však potřeba nikoli konkludentního, ale výslovného souhlasu všech jeho nájemníků.

⁴³ ČT24. *Spíše než bezpečí zajišťují kamery v Česku monitoring*. Česká televize, 16. 10. 2012. [Online, 3. 3. 2013] Dostupné z: <http://czech-tv.cz/ct24/domaci/199810-spise-nez-bezpeci-zajistuji-kamery-v-cesku-monitoring/>

⁴⁴ MAPAKAMER.CZ. *Charta demokratického využívání kamerových systémů*. [Online, 2. 3. 2013] Dostupné z: http://mapakamer.cz/?page_id=36

Problematikou monitorování soukromí obyvatel bytového domu se ve svém článku *Big Brother v bytovém domě* věnuje soudce Michal Ryška.⁴⁵ Článek popisuje soudní spor, ve kterém byli žalováni vlastníci domu, kteří bez souhlasu žalujícího nájemníka instalovali do vchodu kameru snímající všechny vstupující a odcházející osoby. Touto kamerou byly pořizovány záznamy umožňující identifikaci osob. Kamerový systém byl instalován za účelem ochrany majetku a pořádku v domě, podle tvrzení majitelů totiž opětovně docházelo k vykrádání poštovní schránky. Proti instalaci kamerového systému se nájemník bránil podáním žaloby na ochranu osobnosti s uplatněním zdržovacího a odstraňovacího nároku.

Ve vzniklém sporu řešil soud kolizi dvou ústavně garantovaných práv: práva na ochranu osobnosti, resp. práva na osobní soukromí podle § 11 OZ, a práva na ochranu před neschváleným pořizováním a shromažďováním obrazových záznamů podle § 12 odst. 1 OZ a práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny. K řešení kolize těmito právy soud užil standardního testu proporcionality. Při posouzení hlediska vhodnosti použití kamerového systému soud přisvědčil vlastníkům domu – kamerový systém je jistě způsobilý přispívat k účinnější ochraně majetku. Při hodnocení dvou zbývajících hledisek, tedy hlediska potřebnosti a hlediska minimalizace zásahu, se soud přiklonil na stranu nájemců. Podle jeho názoru mohli majitelé domu dosáhnout sledovaného účelu volbou jiných prostředků, které na rozdíl od používání kamerových systémů nenarušují osobnostní práva nájemců.⁴⁶

Při poměrování práv garantovaných ústavou soud vycházel i ze závěrů obsažených ve stanovisku Úřadu pro ochranu osobních údajů. Stanovisko rozděluje prostor v domě na dva základní okruhy. První okruh tvoří prostory, v nichž obyvatelé domu nežijí svůj soukromý život (např. sklepy, půdy, garáže). Monitorování těchto prostor tak do soukromí obecně nezasahuje. Druhý okruh je však tvořen prostory, „v nichž obyvatelé domu požívají vyšší míry soukromí, tj. prostory spjaté se soukromým a osobním životem lidí z domu. Typicky se jedná o takové prostory, v nichž je možno monitorovat pohyb osob a získávat v tomto směru informace různého druhu o soukromém životě obyvatel domu, kdy, s kým, v jakém stavu přicházejí nebo odcházejí

⁴⁵ RYŠKA, M. *Big Brother v bytovém domě*. Jiné právo, 18. 1. 2010. [Online, 5. 3. 2013] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/michal-ryska-big-brother-v-bytovem-dome.html>.

⁴⁶ Ibid.

*z domu apod. včetně návštěv.*⁴⁷ Podmínkou instalace kamerových systémů v těchto prostorách může být pouze souhlas všech obyvatel domu. Podle názoru soudu tak došlo k neoprávněnému zásahu do práva na soukromí žalobce ve smyslu § 11 OZ a k neoprávněnému zásahu do práva žalobce na ochranu před neschváleným pořizováním a shromažďováním obrazových záznamů. Žalobci bylo zakázáno nadále pořizovat a shromažďovat obrazové záznamy a uložena povinnost demontáže kamerového systému.⁴⁸

S problematikou práva na podobu úzce souvisí i otázka přípustnosti důkazu utajenou audiovizuální nahrávkou v civilním řízení. Oblast civilního procesu na rozdíl od procesu trestního či správního podrobnější úpravu pro používání utajených audiovizuálních nahrávek neobsahuje, takže si musíme opět vystačit pouze s judikaturou.⁴⁹ Situace je o něco jednodušší ohledně nahrávek telefonních hovorů. Nahrávání samotné je v souladu se zákonem. Dokonce lze i vyvodit, že druhá strana s nahráváním konkludentně souhlasí, protože by si měla být vědoma toho, že nahrávající má možnost si hovor nahrát. V tomto případě se tak situace blíží případu, kdy konkludentně souhlasíme s audiovizuální nahrávkou CCTV kamery např. v bance tím, že do prostoru označeného symbolem CCTV kamery vstoupíme.

Jiná situace je však v případě použití pořízené nahrávky. Pro oprávněné použití nahrávky je určujícím kritériem její obsah. Chráněn je pouze ten, který má charakter projevu osobní povahy. Hovory, ke kterým dochází při výkonu povolání nebo při obchodní či veřejné činnosti, tak chráněny nejsou. Použití zvukového záznamu hovoru mezi společníky obchodní společnosti týkajícího se záležitostí této společnosti je tedy možné.⁵⁰

Použití záznamů osobní povahy jako důkazu v civilním procesu je možné pouze se svolením fyzické osoby, která byla záznamem nahrána. Tato zásada byla uvedena v nález Ústavního soudu ze dne 13. září 2006.⁵¹ Jednostranné upřednostňování práva na ochranu osobnosti je však nesprávné. Při mechanickém uplatňování této zásady

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ KÚHN, Z. *K přípustnosti důkazu utajenou audiovizuální nahrávkou v civilním řízení*. Jiné právo, 12. 12. 2009. [Online, 3. 3. 2013] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/12/k-pripustnosti-dukazu-audiovizualni.html>.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=54828&pos=1&cnt=1&typ=result>.

soudy nepřipustí k provedení důkazu, pokud s tím nebude protistrana souhlasit. Není nutné dodávat, že s provedením důkazu, který jednoznačně dokazuje tvrzenou skutečnost, protistrana rozhodně nebude souhlasit. Publicista Tomáš Pecina pak v diskuzi pod článkem Zdeňka Kuhna uvádí, že v soudní praxi jsou často podobné důkazy odmítány kvůli výše zmíněnému důvodu. Místo jednostrannému upřednostňování práva na ochranu osobnosti by však bylo správnější, kdyby soudy braly v potaz i jiná práva, která by bylo možné za pomoci těchto nahrávek účinněji chránit.⁵²

Stejně jako právo na podobu v užším smyslu a právo k podobizně je třeba od sebe odlišovat i svolení k zachycení podoby a svolení k použití a rozšiřování podobizny vytvořené obrazovým snímkem. Ze samotného svolení k zachycení podoby nelze bez dalšího usuzovat, že bylo dáno i svolení k použití nebo k rozšiřování podobizny takto zachycené. Svolení k použití a rozšiřování podobizny tak lze ve svolení k zachycení podoby spatřovat jen tehdy, když „*oprávněný v době, kdy svolení k zachycení uděloval, věděl o rozsahu a způsobu, za jakých bude podobizna použita a rozšiřována.*“⁵³ Vlastní rozsah jakéhokoli svolení by však měl být vzhledem ke své povaze vykládán restriktivně.

Komerčnímu využití zobrazení fyzické osoby se věnují tzv. merchandising rights. Fyzické osoby, obecně známé na základě svých uměleckých, sportovních či jiných výkonů, přenechávají jinému na smluvním základě právo disponovat s předmětem jejich vlastního práva na podobu.⁵⁴ Merchandising rights se užívají především v oblastech filmové tvorby či vrcholového sportu. K výrobě hraček, loutek, upomínkových předmětů a ostatních věcí zobrazujících podobu určitého herce či sportovce je třeba jeho svolení.

V dnešní době mají smlouvy týkající se komerčního využití zobrazení fyzické osoby velký význam vzhledem k obrovské popularitě zmiňovaných herců a vrcholových sportovců. Prostřednictvím těchto smluv herci či sportovci často vydělávají více peněz než samotným hereckým či sportovním výkonem. Smluvní úprava bývá v této oblasti

⁵² KÜHN, Z. *K přípustnosti důkazu utajenou audiovizuální nahrávkou v civilním řízení.*

⁵³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*, s. 295.

⁵⁴ ROZEHNAL, A. *Mediální právo.*

soukromého práva velmi podrobná. Přesto však by podle českého práva mělo být udělené svolení vzhledem k ryze osobní povaze těchto práv kdykoli odvolatelné.⁵⁵

Na rozdíl od práva na tělesnou integritu a práva na osobní svobodu není třeba práva na podobu a práva k podobizně chránit proti vůli oprávněného. Společným znakem s ostatními osobnostními právy je naopak odvolatelnost svolení k pořízení nebo použití podobizen či obrazových snímků. Toto svolení je tak vzhledem k ryze osobní povaze práv k podobě a práv k podobizně kdykoli odvolatelné.⁵⁶

V případě práva na podobu, práva k podobizně a práva k obrazovému snímku poskytuje OZ občanskoprávní ochranu proti neoprávněnému zásahu do těchto osobnostních práv. Výjimky, které vylučují neoprávněnost zásahu, jsou výjimkami ze zásady autonomie vůle fyzické osoby v souvislosti s právem na podobu. Na základě těchto výjimek tak nelze tvrdit, že by jedinec zcela disponoval se svými osobnostními právy, které se týkají podoby a podobizny jeho fyzické osoby. O neoprávněné zásahy se tedy nejedná v případech, kdy jsou zásahy do osobnostních práv zdůvodněny přiměřeným hájením zájmů vlastních a cizích, nebo zájmu veřejného.⁵⁷

1.2.1.1. Zákonné licence

Zajištění veřejných zájmů je upraveno v rámci tzv. zákonných licencí. Jejich účelem je zajištění informovanosti veřejnosti, kvalitnější výkon veřejné správy a možnost vědecké či umělecké činnosti. Prostřednictvím těchto licencí lze určitá osobnostní práva omezit zákonem bez ohledu na svolení konkrétní fyzické osoby. Mezi jednotlivé aspekty osobnostních práv, které je možné omezit prostřednictvím zákonných licencí, patří písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby či jejích projevů osobní povahy.⁵⁸ Zvláštní případy, ve kterých lze použít podobizny a obrazové snímky k účelům úředním, k účelům zpravodajství a k účelům vědeckým a uměleckým bez svolení fyzických osob, kterých se týkají, upravuje druhý a třetí odstavec §12 OZ.⁵⁹

⁵⁵ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ ROZEHNAL, A. *Mediální právo.*

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

Problematika zákonných licencí je zařazena do kapitoly pojednávající o právu na podobu, ačkoli se týká i ostatních aspektů ochrany osobnosti fyzické osoby. Důvodem zařazení zákonných licencí do této kapitoly je nejširší užívání licence právě vzhledem k právu na podobu. V dnešní době vizuálních médií tak dochází k častým omezením práva na podobu především v rámci zákonné licence zpravodajské.

Zákonná licence k účelům úředním

Zákonnou licenci úřední upravuje OZ v ustanovení § 12 odst. 2. V rámci úřední licence mohou být písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a zvukové záznamy použity bez svolení oprávněného k úředním účelům. Na rozdíl od ostatních zákonných licencí jsou v rámci této chráněny písemnosti osobní povahy. Rozsah úřední licence je vymezen prostřednictvím zvláštních zákonů, na jejichž základě dochází ke konkrétnímu použití písemností a ostatních chráněných statků.⁶⁰ Zvláštní zákony bývají obvykle veřejnoprávní povahy, jako je tomu v případě zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů⁶¹, nebo v případě zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě⁶². Pokud jde o právo na podobu, pak ustanovení konkrétního zákona upravuje, zda se v určitém případě licence vztahuje jen na použití podobizen a obrazových snímků, které již existují, nebo jestli opravňuje jednotlivé úřady k jejich pořízení.⁶³

Problematika úřední licence velmi úzce souvisí i s pořizováním a uchováváním snímků za účelem opatření důkazů v rámci vyšetřování trestného činu nebo v rámci vyšetřování přestupku. Ústavní soud se v rámci této problematiky zabýval otázkou oprávněnosti použití fotografie nezúčastněných osob za účelem rekonice osob v trestním řízení. V nálezu č. III ÚS 256/01 dospěl k závěru, že použití fotografie

⁶⁰ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*.

⁶¹ § 13c odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, stanoví, že rodná čísla lze využívat, jen stanoví-li tak zvláštní zákon, nebo se souhlasem nositele rodného čísla nebo jeho zákonného zástupce.

⁶² § 4 odst. 2 písm. a) zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, stanoví, že pojistitel je oprávněn zajistit identifikaci pojistníka, pojištěného a oprávněné osoby při uzavírání a změně pojistné smlouvy a identifikační údaje o těchto osobách vést ve své evidenci. Identifikačními údaji se rozumí u fyzických osob jméno, popřípadě jména, příjmení, adresa bydliště a rodné číslo nebo datum narození, nebylo-li rodné číslo přiděleno, popřípadě obchodní firma.

⁶³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

nezúčastněné osoby při rekognici v trestním řízení nezakládá bez dalšího neoprávněné dotčení osobnostních práv.⁶⁴

Zákonná licence k účelům vědeckým a uměleckým

Ustanovení § 12 odst. 3 shodně upravuje zákonnou licenci k účelům vědeckým, uměleckým a k účelům zpravodajství. Svolení fyzické osoby tak není potřeba k pořízení nebo použití podobizny, obrazového snímku, obrazového a zvukového záznamu k účelům vědeckým, uměleckým a reportážním.

Veřejný zájem spočívá v rozvoji vědecké a umělecké tvorby. V případě jakýchkoli pochybností ohledně rozsahu nebo způsobu použití se i tyto licence vykládají restriktivně. Stejně jako u ostatních licencí se i tyto musí užívat přiměřeným způsobem a nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy subjektů práva.⁶⁵

Zákonná licence k účelům zpravodajství

Poslední z licencí upravených OZ je licence zpravodajská. Zpravodajská, neboli reportážní licence upravuje rozsah a podmínky pořízení či použití podobizen a obrazových snímků k účelům tiskového, filmového, rozhlasového a televizního zpravodajství. Restriktivní výklad této licence nepřipouští její použití k jiným než uvedeným druhům zpravodajství. Fotografická reportáž tak spadá pod zpravodajskou licenci jen v případě, že jsou její fotografie šířené tiskem, filmem nebo televizí.⁶⁶

Významem zpravodajství se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. března 2005. Ústavní soud v něm pojednává o významu tisku v demokratické společnosti, avšak výklad soudu lze použít i na zpravodajství jako celek. Ústavní soud v tomto nálezu označuje tisk za hlídacího psa demokracie. Ústavní soud ve svém výkladu dále pokračuje a uvádí, že tisk „informuje o záležitostech veřejného zájmu, zároveň upozorňuje na negativní jevy ohrožující chod demokratické společnosti; informace může být podnětem pro adekvátní nápravu ze strany příslušných orgánů či

⁶⁴ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. č. III ÚS 256/01. [Online, 19. 4. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=39544&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁶⁵ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

⁶⁶ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář*.

*vyvolat určité vzepětí veřejnosti vyjadřující nespokojenost s momentálním stavem, které může vést k rychlejšímu odstranění negativ. Otevřenost odlišným názorům a kritickým pohledům skýtá obohacení společnosti, dostatek informací může napomáhat k bourání názorových stereotypů a podporovat zvýšení tolerance. V neposlední řadě svoboda projevu a právo na informace výrazně přispívají k osobnímu růstu jedince jak v oblasti intelektuální, tak osobnostní, což je taktéž v zájmu otevřené demokratické společnosti.*⁶⁷

Samotný pojem zpravodajství však nelze vykládat jen jako informování veřejnosti o skutečnostech, které jsou předmětem oprávněného veřejného zájmu. Zpravodajství je třeba chápat v širším smyslu. Právní teorie tak pod tento pojem zahrnuje kritické hodnocení skutečností, o kterých je společnost informována.⁶⁸

Oprávněnost a aktuálnost jsou kritéria, podle kterých je možno rozlišit, zdali se jedná veřejný zájem či nikoli. Při hodnocení kritéria oprávněnosti veřejného zájmu je třeba vždy vycházet z okolností konkrétního případu. Zásaditosti veřejného zájmu lze vymezit jako záležitosti týkající se řízení společnosti a společenského života. Toto vymezení je však velmi obecné. Především kvůli záležitostem společenského života je třeba uvést, že pro oprávněnost veřejného zájmu nestačí pouhá touha po senzaci, skandalizování nebo po povrchní zábavě, jak tomu velmi často bývá zejména v případě bulvárních zpravodajství. Z věcí oprávněného veřejného zájmu je dále třeba vyloučit věci soukromého života, byť by se jednalo o osoby známé, jejichž život může být pro veřejnost minimálně zajímavý.⁶⁹

Velmi často tak dochází ke střetu práva na informace s právem na ochranu osobnosti. K problematice střetu práva na informace s právem na ochranu osobnosti se Ústavní Soud ČR vyjádřil takto: „*Při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým. Tak to ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4*

⁶⁷ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48119&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

*Listiny, když ukládá orgánům aplikujícím právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.*⁷⁰

1.2.2. Právo na čest a důstojnost

Občanskoprávní ochrana občanské cti a lidské důstojnosti navazuje na článek 10 Listiny. Listina však, na rozdíl od OZ, nepojednává o právu na občanskou čest a lidskou důstojnost. Jednotlivé hodnoty vyjmenované Listinou tak tvoří lidská důstojnost, osobní čest a dobrá pověst. I přes odlišné označení jednotlivých hodnot je oběma předpisy chráněn totožný obsah. Jedním ze společných cílů úpravy Listiny a OZ je tedy ochrana komplexní integrity fyzické osoby, jejíž část tvoří i občanská čest a lidská důstojnost.⁷¹

Demonstrativní výčet dílčích osobnostních hodnot vyjmenovaných v ustanovení § 11 OZ výslovně uvádí občanskou čest a lidskou důstojnost. Čest a důstojnost jsou tedy dalšími hodnotami, které jsou přímo chráněny generální klauzulí v rámci všeobecných osobnostních práv. Lze usuzovat, že tyto hodnoty jsou uváděny vždy vedle sebe kvůli tomu, že neoprávněný zásah do cti fyzické osoby zpravidla představuje i zásah do její důstojnosti. Generální klauzule tak poskytuje občanskoprávní ochranu „*proti takovým jednáním, která jsou objektivně způsobilá přivodit újmu na osobnosti subjektu práva tím, že snižují jeho čest u jiných lidí a tím ohrožují vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti.*“⁷²

Předmětem ochrany OZ není čest a důstojnost abstraktní. Pojetí OZ chrání čest a důstojnost ve smyslu vážnosti subjektu, které požívá před ostatními členy společnosti. Dehonestující jednání v soukromí, jakým je například urážka mezi čtyřma očima, tak není porušením práva na čest a důstojnost, protože není objektivně způsobilé snížit vážnost subjektu v očích třetích osob. Neoprávněným zásahem do všeobecného osobnostního práva je jednání, které je objektivně způsobilé přivodit jeho ohrožení. Újma v podobě nastalé poruchy vyžadována není.⁷³

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97. [Online, 19. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30522&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁷¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

⁷² KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*, s. 309.

⁷³ *Ibid.*

Obsah práva na čest a důstojnost spočívá především v negativním pojetí tohoto práva, tedy v oprávnění subjektu bránit se neoprávněným zásahům. K porušení práva na čest dochází slovem, písmem, obrazem i jakýmkoli jiným jednáním zneuctvující povahy. Pro jednání objektivně způsobilá přivodit újmu tím, že mohou snížit čest či důstojnost konkrétní fyzické osoby u ostatních, není vyžadováno zavinění. K zásahu do práva na čest a důstojnost tak může dojít i tehdy, jestliže k zásahu došlo v dobré víře, na základě chyby, nedopatřením a podobně. Jedná se tedy o odpovědnost objektivní.⁷⁴

K porušení práva na čest a důstojnost fyzické osoby dochází nejčastěji prostřednictvím skutkových tvrzení (sdělení) nebo prostřednictvím hodnotících úsudků (kritiky), přičemž nejběžnější formou zásahu do těchto práv je nepravdivé skutkové sdělení. Na analýze judikátu známého pod populárním názvem *Rejžek vs. Vondráčková* v kapitole 3.2.1. je ukázáno, jak podstatné je vyřešení otázky, zdali se jedná o skutková tvrzení nebo o hodnotící kritiku. K vyřešení této otázky je třeba použít všech dostupných výkladových metod.

Pravdivá skutková sdělení jsou však také způsobilá k porušení práva na čest a důstojnost. Určení neoprávněnosti těchto tvrzení je však mnohem komplikovanější než u tvrzení pravdivých. Je třeba zkoumat konkrétní okolnosti, za kterých došlo k uvedení daného sdělení (především jeho formu a účel). Právě z těchto okolností je pak soud schopen určit, zdali bylo uvedení difamujících pravdivých skutečností neoprávněné. K neoprávněnému uvedení pravdivých skutečností dochází většinou v případech, kdy jsou pravdivá tvrzení uvedena formou, v souvislostech nebo za okolností, způsobilých skutečnost zkrslit a působit tak difamačně. O neoprávněné zveřejnění jde i v situacích, ve kterých je zájem oprávněného subjektu na nezveřejnění skutkových tvrzení převažující nad zájmem na jejich zveřejnění. Takové situace nastávají v případech, kdy dochází k publikování či k uměleckému zpracování okolností trestných činů v době, kdy byl již trestný čin vykonán, kdy bylo upuštěno od potrestání, kdy došlo k zahlazení nebo došlo k podmíněčnému odsouzení pachatele trestného činu.⁷⁵

Jak již bylo zmíněno dříve, k porušení práva na čest a důstojnost dochází nejčastěji prostřednictvím skutkových tvrzení nebo prostřednictvím hodnotících úsudků. Rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi spočívá v jejich povaze. Povaha skutkových

⁷⁴ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

⁷⁵ *Ibid.*

tvrzení je objektivní, zatímco povaha hodnotících úsudků je vždy subjektivní. Pravdivost skutkových tvrzení tak lze ověřit na rozdíl od hodnotících úsudků, které jsou vždy výrazem názoru jejich autora.⁷⁶

K významu svobody projevu, resp. k významu kritiky Ústavní soud uvádí, že ztotožňuje s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, „*podle níž svoboda projevu představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti a jednu z hlavních podmínek pokroku a rozvoje každého jednotlivce. Jako taková se svoboda projevu vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“ příznivě přijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují: tak tomu chtějí pluralita, tolerance a duch otevřenosti, bez nichž není demokratické společnosti.*“⁷⁷

Subjektivní povaha hodnotících úsudků je dána skutečností, že jsou vždy výrazem názorů jejich autorů. Vzhledem k této subjektivní povaze je z hlediska soudní praxe nejobtížnější rozlišit, kterou kritiku ještě lze a kterou naopak již nelze, chápat jako kritiku oprávněnou. Vymezení pojmu oprávněná kritika je tak klíčovým bodem, který rozhoduje o úspěšnosti účastníků řízení v konkrétním sporu. Proto je třeba stanovit meze, ve kterých se kritika musí pohybovat. Překročení těchto mezí má za následek kritiku neoprávněnou (nepřípustnou), kterou je možné porušit právo na čest konkrétní osoby.⁷⁸

Obecnými kritérii přípustné kritiky jsou věcnost, konkrétnost a přiměřenost. Věcná kritika vychází z pravdivých výchozích skutečností. Z těchto podkladů pak autor logicky odvozuje své hodnotící úsudky. Jako příklad v tomto případě poslouží již výše zmiňovaný náleží Ústavního soudu ze dne 13. března 2005.⁷⁹ Hudební kritik Jan Rejžek ve svém vyjádření přirovnal některé spolupracovníky zpěvačky Heleny Vondráčkové za mafiány. Podle Ústavního soudu však jeho hodnocení vychází z pravdivých skutečností a z tohoto hlediska není způsobilé k zásahu do osobnostních práv zpěvačky. S výchozími skutečnostmi také velmi úzce souvisí kritérium konkrétnosti. Konkrétní kritika musí vycházet z konkrétně uvedených skutečností a neměla by obsahovat pouze

⁷⁶ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*. Brno : Masarykova univerzita, 2010.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03. [Online, 19. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=18029&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁷⁸ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

všeobecné soudy.⁸⁰ Pouhý fakt, že samotná kritika vychází z pravdivých skutkových podkladů, nebude dostačující. V případech, kdy se nejedná o skutečnosti notoricky známé, je nutné uvést tyto výchozí skutečnosti, aby se s nimi mohl adresát posudku seznámit a měl tak možnost si vytvořit vlastní názor. Toto opatření by mělo zabránit vzniku falešných představ o skutečnostech, které jsou autorem hodnoceny.⁸¹

Při posuzování hlediska přiměřenosti je zkoumána proporcionalita mezi formou vyjádření a jeho společenským záměrem. Tento požadavek lze popsat jako adekvátní použití výrazů, formulací a slovních spojení, které by nemělo vybočovat z mezí nutných k dosažení společensky aprobovaného cíle.⁸² Jako příklad nepřiměřené kritiky způsobilé poškodit čest a důstojnost fyzické osoby lze uvést nelichotivé vyjádření kontroverzního umělce Davida Černého o bývalém řediteli Národní galerie Milanu Knížákovi. Podle názoru Městského soudu v Praze hrubý vulgarismus nepatří do oprávněné kritiky. Použití takto vulgárních výrazů by dle jeho názoru omlouvala pouze velmi vyhrocená situace. Dále soud rozhodl, že finanční satisfakce nebude v tomto případě nutná, protože výrok zazněl pouze v dokumentu České televize, kde jej podle názoru soudu shlédla pouze specializovaná skupina lidí, která beztak zná vyhrocené vztahy mezi oběma aktéry. S tím však nesouhlasil soud druhé instance, který Černému nařídil vedle omluvy i povinnost finančního odškodnění. Finanční odškodnění ve stejné výši je povinna zaplatit i Česká televize, která pořad odvysílala.⁸³

1.2.3. Právo na slovní projevy osobní povahy

Ústavní základ práva na slovní projevy osobní povahy upravuje článek 17 Listiny. Na rozdíl od ostatních dílčích osobnostních práv je právo na slovní projevy osobní povahy zařazeno do oddílu druhého Listiny, tedy pod práva politická. Ostatní dílčí osobnostní práva v této práci zmiňovaná patří do prvního oddílu, který se nazývá základní lidská práva a svobody. Z této skutečnosti však nelze usuzovat, že by měla být

⁸⁰ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*.

⁸¹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

⁸² ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

⁸³ TN.CZ, ČTK. *Černý označil Knížáka za "kriploidního ču*áka", teď mu musí zaplatit*. TN.cz, 26. 2. 2013. [Online, 10. 3. 2013] Dostupné z: <http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/cerny-oznacil-knizaka-za-kriploidniho-cu-aka-ted-mu-musi-zaplatit.html>.

ostatní osobnostní práva upřednostňována na úkor práva na slovní projevy osobní povahy.

Právo na slovní projevy osobní povahy tak v Listině tvoří součást svobody projevu, která je spjata s právem na přístup k informacím. Svoboda projevu spolu s právem na přístup k informacím jsou velmi důležitými atributy moderní demokratické společnosti. Podle druhého odstavce článku 17 Listiny má každá fyzická osoba právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem. Stejně tak má každá fyzická osoba právo svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Nicméně ani tato práva nejsou bezbřehá. Mohou být omezena kvůli opatřením nezbytným v demokratické společnosti pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví nebo mravnosti. Omezit tato práva lze pouze na základě zákona.

Právo každého jednotlivce na svobodu projevu je garantováno i v článku 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Z dalších mezinárodních pramenů obsahujících právo na slovní projevy osobní povahy je třeba jmenovat Úmluvu o ochraně lidských práv a svobod. Ustanovení článku 10 Úmluvy deklaruje právo na svobodu projevu. Jednotlivé státy mohou právo omezit nebo jeho výkon podřídít určitým podmínkám nezbytným pro moderní demokratickou společnost.⁸⁴

Problematika práva na slovní projevy osobní povahy je v některých ohledech velmi blízká problematice práva na podobu. Stejně jako u práva na podobu je i zde třeba rozlišit právo na slovní projev, který je výrazem osobnosti fyzické osoby, a právo k záznamům slovního projevu. Právo na projev osobní povahy spočívá ve výlučném oprávnění uplatnit svůj slovní projev, zatímco právo k záznamům osobního projevu spočívá v oprávnění slovní projev zachytit v písemnosti nebo ve zvukovém záznamu. Zásadní rozdíl mezi těmito právy se nachází v jejich předmětu. Přímým předmětem práva na slovní projev je samotný projev jako výraz osobnosti konkrétní fyzické osoby, tedy statek nehmotný. V případě práva k záznamům osobního projevu je jejich předmětem hmotný substrát – písemné nebo zvukové zachycení slovního projevu, tedy statek hmotný.⁸⁵

⁸⁴ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

⁸⁵ *Ibid.*

Obecný obsah osobnostního práva v ustanovení § 11 OZ uvádí mimo jiné i projevy osobní povahy. Podle některých autorů tak demonstrativní výčet generální klauzule chrání slovní projevy osobní povahy společně s právem na podobu.⁸⁶ Jiná část právní vědy řadí pod pojem projevy osobní povahy podle § 11 pouze právo na slovní projevy osobní povahy. V tomto případě však zřejmě není podstatné, který z názorů jednotlivých skupin má blíže k pravdě. Je nepochybné, že právo na podobu mezi jednotlivá dílčí osobnostní práva patří, přestože v demonstrativním výčtu ustanovení § 11 chybí.⁸⁷

Ustanovení § 12 OZ upravuje možnost pořízení nebo použití písemností osobní povahy a zvukových záznamů týkajících se projevů osobní povahy. Tyto smějí být pořízeny či použity jen se svolením konkrétní fyzické osoby. Zvláštní úprava § 12 se vztahuje pouze na hmotný substrát, který se po svém vzniku stává fakticky nezávislý na osobě, jejíž projev obsahuje.⁸⁸ Hmotný substrát (tedy písemnosti jako věci hmotné) však není předmětem občanskoprávní ochrany podle ustanovení § 12 OZ. Jejím předmětem je pouze nehmotný osobnostní obsah, který je na nosiči zaznamenaný. Samotný nosič je chráněn na základě vlastnického práva. Osobnostní a vlastnické právo tak může existovat nezávisle na sobě. Není tedy výjimkou, že tato povahově různá práva patří různým osobám. Při vzájemné kolizi těchto práv je třeba dát přednost právu osobnostnímu před právem vlastnickým, protože se jedná o právo svou povahou závažnější, významnější a funkčně vyšší.⁸⁹

Mezi písemnosti osobní povahy patří zejména dopisy, deníky, zápisky a jiné písemnosti, které nejsou určeny k dalšímu rozšiřování. Nemusí se však jednat pouze o písemnosti důvěrné. Do této skupiny tak zcela logicky nenáleží obchodní korespondence, smlouvy, úřední rozhodnutí a ostatní písemnosti, které vznikají v rámci úřední nebo obchodní činnosti. Není však třeba, aby se jednalo o písemnosti vlastnoruční. Nezbytná není ani totožnost autora (pisatele) s tím, kdo písemnost vyhotovil. Nezbytné ale je, aby k písemnému zachycení došlo z vůle osoby, která projev činí. Nesplnění této podmínky by mělo za následek, že by se nejednalo o písemnost

⁸⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

⁸⁷ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář.*

⁸⁸ KNAP, K., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

⁸⁹ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář.*

osobní povahy. Absence souhlasu k zachycení projevu osobní povahy by však také byla schopna vytvořit neoprávněný zásah do osobnostního práva.⁹⁰

Obsah práva na slovní projevy osobní povahy, práva k osobním písemnostem a práva ke zvukovým záznamům takových projevů je téměř shodný s obsahem práva na podobu a práva k podobizně. Stejně jako u práva na podobu a práva k podobizně se jedná o svolení k použití, podmínky použití, neoprávněnost zásahu, zákonné licence a jiné důvody vylučující neoprávněnost zásahu. Vzhledem k rozboru těchto témat v kapitole 1.2.1.1. se jimi práce na tomto místě nadále nezabývá.

1.2.4. Právo na osobní soukromí

Právo na osobní soukromí, neboli právo na soukromí fyzické osoby, se řadí k dalším významným osobnostním statkům, které je třeba zkoumat vzhledem k jeho vztahu k médiím. Základy tohoto práva lze nalézt v mezinárodních dokumentech, a to především v Úmluvě o ochraně základních práv a lidských svobod a ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Článek 8 Úmluvy zakotvuje právo na respektování soukromého života jedince, jeho obydlí a korespondence. Článek dále stanoví povinnost státního orgánu zdržet se zásahů do výkonu tohoto práva. Výjimkou z tohoto pravidla jsou případy stanovené zákonem. Zasahovat do zaručeného základního lidského práva lze však pouze v nezbytném rozsahu. Případy, ve kterých dochází k zasahování do těchto práv, jsou například národní zájem či ochrana veřejné bezpečnosti. Podobným způsobem upravuje právo na osobní soukromí Všeobecná deklarace lidských práv. Ta ve svém článku 12 zakazuje svévolné zasahování do soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence druhých. Každý má rovněž právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.⁹¹

Listina se zabývá právem na osobní soukromí v článcích 7, 10 a 13. Článek 7 Listiny obsahuje obecné pravidlo, kterým se zaručuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, a dodává, že tato nedotknutelnost může být omezena pouze v případech stanovených zákonem. Článek 10 zaručuje každé fyzické osobě právo na zachování její lidské důstojnosti, osobní cti a ochrany jména, stejně jako právo na ochranu před

⁹⁰ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

⁹¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

zasahováním do jejího soukromého a rodinného života a na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o této osobě. Článek 13 pak obsahuje zásadu neporušitelnosti listovního tajemství a tajemství ostatních písemností a záznamů, ať již uchovaných v soukromí, nebo zasílaných poštou nebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, který stanoví zákon.⁹²

Ustanovení § 11 OZ pojednává o ochraně soukromí fyzické osoby. Jak již bylo řečeno dříve, v OZ dochází k pouhému demonstrativnímu vymezení jednotlivých dílčích aspektů osobnosti fyzické osoby. O vlastním obsahu jednotlivých aspektů žádné z ustanovení OZ nepojednává. Stejně jako u ostatních složek osobnostního práva tak zákonodárce počítá s velmi silnou a nenahraditelnou úlohou judikatury. Konkrétní obsah práva na osobní soukromí je tak vytvářen soudním výkladem.

Samostatnou a relativně komplexní úpravu ochrany soukromí fyzických osob obsahuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Tento zákon chrání jednotlivce proti neoprávněným zásahům do jejich soukromí ze strany orgánů veřejné správy. Zákon upravuje především postup při zpracování osobních údajů státními orgány, orgány územní samosprávy a jinými orgány veřejné moci, případně i fyzickými a právnickými osobami, kterým byl svěřen výkon určité části veřejné moci.⁹³

Právo na osobní soukromí je dále chráněno i prostřednictvím dalších zákonů, jakými jsou například zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích nebo zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.⁹⁴ Jejich analýza by byla nad rámec této práce. Pro její účely postačuje pouhý výčet těchto pramenů práva na ochranu soukromí fyzické osoby.

S účinností nového trestního zákoníku je soukromí fyzických osob chráněno také na úseku trestního práva, a to prostřednictvím § 364 TZ. Tento paragraf obsahuje skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování. Tzv. stalking spočívá v úmyslném pronásledování a obtěžování jiné osoby, které tímto jednáním pachatel narušuje osobní soukromí, snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost. TZ vyjmenovává jednotlivé formy nebezpečného sledování. Těmito formami jsou vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu oběti samotné nebo osobám ji

⁹² FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.*

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*

blízkým, vyhledávání osobní blízkosti nebo sledování, trvalé kontaktování oběti prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak, omezování v obvyklém způsobu života nebo zneužívání osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu. Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování je třeba splnění dvou podmínek. První podmínkou je délka pronásledování. Dlouhodobé pronásledování znamená dle soudní praxe pronásledování v délce čtyř až šesti týdnů. Dále musí být jednání způsobilé vzbudit v oběti důvodnou obavu o její život nebo o život a zdraví osob jí blízkých.⁹⁵ Za trestný čin nebezpečného pronásledování hrozí pachateli trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti.

Právo na osobní soukromí zajišťuje nerušenost intimní sféry jednotlivce, která je důležitá pro rozvoj jeho osobnosti.⁹⁶ Každá fyzická osoba má právo rozhodnout, zda a v jakém rozsahu, popřípadě jakým způsobem, mají být skutečnosti týkající se jejího osobního soukromí zveřejněny.⁹⁷ Právo rozhodnout dle vlastního uvážení o zveřejňování osobních záležitostí vychází z konceptu informačního sebeurčení⁹⁸ a je pozitivní složkou práva na osobní soukromí. Každý jedinec dále disponuje oprávněním bránit se proti neoprávněným zásahům do své intimní sféry. Toto oprávnění tvoří složku negativní.⁹⁹

O porušení práva na osobní soukromí se jedná nejen v případě neoprávněného získávání či shromažďování informací o skutečnostech soukromého života jiné osoby. Osobní soukromí fyzické osoby může být narušeno i tím, že jsou skutečnosti týkající se jejího soukromého života dále rozšiřovány.¹⁰⁰

Jednotlivé způsoby zásahů do osobního soukromí fyzické osoby mohou být rozmanité. Jedná se především o pronikání do soukromých prostor, sledování soukromého života, pořizování zvukových a obrazových záznamů (problematika odposlechů a skrytých kamer), pořizování fotografií soukromé povahy (paparazzi) a

⁹⁵ ŠEBESTA, K., KOMÁREK, P. *Nový trestný čin v právní úpravě ČR – Nebezpečné pronásledování tzv. stalking*. ePravo.cz, 26. 3. 2010. [Online, 30. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-trestny-cin-v-pravni-uprave-cr-nebezpecne-pronasledovani-tzv-stalking-60643.html>.

⁹⁶ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

⁹⁷ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

⁹⁸ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*.

⁹⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

¹⁰⁰ Ibid.

zveřejňování informací soukromé povahy. V případě posledních tří skupin se velmi často jedná o porušení práva na osobní soukromí ze strany médií.¹⁰¹

Pro použití skutečností tvořících osobní soukromí je vždy třeba souhlasu osoby, které se skutečnosti týkají. Zákonné licence se v oblasti ochrany soukromí fyzické osoby nepoužijí zejména proto, že osobní soukromí je vždy intimní sférou fyzické osoby. Tato intimní sféra nikdy nemůže být věcí zpravodajského, úředního, vědeckého nebo uměleckého zájmu.¹⁰²

Výjimku z tohoto pravidla tvoří problematika ochrany osobnosti osob veřejného zájmu. Osobní soukromí těchto osob může být za určitých podmínek považováno za oprávněný veřejný zájem. Vymezení rozsahu, v jakém lze připustit zveřejňování skutečností týkajících se soukromého života osob veřejného zájmu, zákonodárce přenechává soudní praxi.¹⁰³ Vzhledem k tématu této práce je o problematice ochrany osobnosti osob veřejného zájmu samostatně pojednáno v následující kapitole.

1.2.5. Ochrana osobnosti osob veřejného zájmu

Problematika ochrany osobnosti osob veřejného zájmu je typickým příkladem střetu jednotlivých skupin práv, které náleží každému jednotlivci. Ke střetu zde dochází především mezi právem na kritiku, které je součástí práva na přístup k informacím a svobody projevu, a jednotlivými osobnostními právy konkrétních subjektů.¹⁰⁴ Z dílčích osobnostních práv, která náleží osobám veřejného zájmu, se jedná o právo na jméno, právo na ochranu podoby, právo na ochranu slovních projevů osobní povahy a právo na ochranu osobního soukromí. Jak již bylo uvedeno dříve, jedná se o výjimku, kdy při kolizi práva na ochranu osobnosti a práva na svobodný přístup k informacím nemusí být právo na ochranu osobnosti vždy upřednostněno.¹⁰⁵ V konkrétních případech tak budou jednotlivé soudy usilovat o nalezení rovnováhy mezi jednotlivými výše uvedenými právy.

¹⁰¹ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*.

¹⁰² ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

¹⁰³ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

¹⁰⁴ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

¹⁰⁵ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*.

Osobami veřejného zájmu jsou: „nejen osoby veřejného života v užším smyslu, které vystupují při řešení různých otázek na veřejnosti, neboli jsou veřejně činný a tím na veřejnost vykonávají svůj vliv v oblasti politické, hospodářské, kulturní, sportovní aj. (např. ministři, poslanci, senátoři, známí herci, zpěváci, sportovci aj.), nýbrž vůbec osoby, které na sebe upoutávají zájem veřejnosti a tak se ocitají v zorném úhlu zpravodajství hromadných sdělovacích prostředků.“¹⁰⁶

Osobní soukromí i některé ostatní aspekty všeobecného osobnostního práva osob veřejného zájmu se za určitých podmínek mohou stát oprávněným veřejným zájmem. Stává se tak v případech, ve kterých tyto aspekty mají nebo mohou mít „vztah ke schopnosti nebo způsobilosti osobnosti veřejného zájmu vykonávat veřejnou činnost nebo jestliže jejich soukromý život může mít význam pro hodnocení jejich činnosti ve veřejném životě.“¹⁰⁷

Stanovení odlišných hranic osobnostních práv osob veřejného zájmu a stanovení toho, co je a co není oprávněný zájem veřejnosti, lze názorně vysvětlit prostřednictvím příkladu aktivního politika. Nadprůměrně oblíbený politik zastávající některou z nejvyšších ústavních funkcí aktivně prezentuje své rodinné vztahy prostřednictvím médií. Například cíleně budovaná image moudrého a milujícího otce v kombinaci s mladou, sympatickou a pohlednou dcerou může být jeden z faktorů, proč je tento politik nadprůměrně oblíbený. Z pohledu občanského práva však dochází k odhalování větší části soukromí osoby veřejného zájmu, než by bylo nezbytně nutné. Minimální hranici svého osobního soukromí si tak definuje politik sám. Za normálních okolností by byl rodičovský vztah osoby veřejného zájmu chráněn prostřednictvím ustanovení OZ upravujících právo na osobní soukromí fyzických osob. V uvedeném příkladu však není možná účinná ochrana té části soukromí, kterou osoba veřejného zájmu sama zveřejnila.¹⁰⁸ Proti případným zjištěním a následným zveřejněním skutečností ze soukromého života aktivního politika, které by neodpovídaly zmiňovanému mediálnímu obrazu, tak není účinné právní ochrany.

Všeobecné osobnostní právo osob veřejného zájmu je tedy omezeno. Jejich osobnost může být předmětem zpravodajské činnosti v případech, kdy je veřejný zájem oprávněný. Zvýšená pozornost veřejnosti a kritika s ní spojená je zcela běžná zejména u

¹⁰⁶ Ibid., s. 366

¹⁰⁷ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*, s. 214.

¹⁰⁸ Ibid.

politiků. Osoba, která svou činností vědomě vystupuje na veřejnosti nebo která jedná způsobem, který nemůže být společnosti vzhledem k jejím oprávněným zájmům lhostejný, musí tolerovat z toho plynoucí důsledky. Osoby veřejného zájmu jsou tak vystaveny širší kontrole a navíc jsou hodnoceny podle přísnějších měřítek než osoby ostatní.¹⁰⁹

Část zahraniční literatury dále rozlišuje absolutní a relativní osoby veřejného zájmu. Jako absolutní osoby veřejného zájmu jsou označovány osoby veřejně činné v obecném zájmu, zejména pak osoby vykonávající veřejnou moc. Ochrana jejich osobnostních práv je užší než u ostatních osob. Za relativní osoby veřejného zájmu se označují osoby, které vyvolávají veřejný zájem nikoli na základě okolností týkajících se jejich soukromého života, ale v důsledku určitého dění, které se jich týká. Rozlišování mezi absolutními a relativními osobami veřejného zájmu se však jeví jako zjednodušující.¹¹⁰

Členění osob veřejného zájmu podle kritéria podmíněnosti veřejného zájmu na skutečnostech relevantních pro společenské hodnocení osoby vystupující na veřejnosti je vhodnější než výše zmíněné dělení na absolutní a relativní osoby veřejného zájmu. Pouze oprávněným veřejným zájmem na společensky relevantní informaci lze odůvodnit upřednostnění práva na informace v podobě zpravodajství před ochranou osobnosti konkrétního jedince. Zveřejňování určitých skutečností týkajících se soukromého života fyzické osoby musí být odůvodněno vazbou na veřejnou činnost, kterou tato osoba vykonává. Je třeba zdůraznit, že v případě pouhé touhy po skandalizaci či senzaci často vedené za účelem zvýšení prodeje určitého tisku se o oprávněný zájem rozhodně nejedná.¹¹¹

Dále lze rozdělit jednotlivé osoby veřejného zájmu na základě způsobu, jakým se staly předmětem veřejného zájmu. Prostřednictvím tohoto kritéria tak právní věda dělí osoby veřejného zájmu do dvou skupin. Do první skupiny patří osoby, které se staly předmětem veřejného zájmu na základě vlastního rozhodnutí. Tyto osoby jsou veřejně činné prostřednictvím své politické, ekonomické, kulturní nebo sportovní činnosti. S jejich činností bývá velmi často spojen vliv na společnost. Proto je logické, že u této skupiny vzniká oprávněný zájem veřejnosti na širší kontrole i přísnějším měřítkům vůči

¹⁰⁹ KNAP, K., ŠVESTKA J., JEHLIČKA, P. a kol. *Ochrana osobnosti podle občanského práva.*

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid.

těmto osobám. Druhou skupinu pak tvoří osoby, které se staly předmětem veřejného zájmu bez vlastního rozhodnutí. Jimi jsou například oběti trestných činů nebo dopravních nehod.¹¹² Vzhledem k tomu, že se tyto osoby staly předmětem veřejného zájmu bez vlastního přičinění, není namístě tyto osoby podrobovat přísnějším měřítkům. Spíše naopak. Zvýšená snaha zákonodárce chránit osobnosti takto postižených jednotlivců je proto žádoucí.

¹¹² Ibid.

2. Svoboda projevu jako základ mediálního práva

Svoboda projevu patří k nejvýznamnějším hodnotám demokratické společnosti. Každý jedinec je oprávněn svobodně vyjadřovat vlastní názory. Na základě této skutečnosti je možná svobodná soutěž politických stran, stejně tak jako jejich veřejná kontrola. Na obdobném principu je založena i kontrola orgánů veřejné moci.¹¹³ Podle Evropského soudu pro lidská práva představuje svoboda projevu „jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, který je základním předpokladem pro pokrok společnosti jako celku a pro rozvoj každého jednotlivce.“¹¹⁴

2.1. Zakotvení svobody projevu v mezinárodních úmluvách a v právním řádu ČR

K nejvýznamnějším mezinárodněprávním dokumentům zaručujícím svobodu projevu patří Všeobecné deklarace lidských práv. Právo na svobodu projevu je společně se svobodou přesvědčení zakotveno v článku 19 Deklarace. Podle ustanovení tohoto článku svoboda projevu zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmikoli prostředky bez ohledu na hranice. Článek vznikl jako reakce na pálení knih nacisty a zavírání vydavatelů svobodného tisku a ostatních často jen potenciálních oponentů totalitního režimu. Relativní povaha práva na svobodu projevu je zřejmá již ze samostatného pojetí základních práv a svobod jako celku. Její vnější mantinely tvoří ostatní práva a svobody garantované Všeobecnou deklarací. Svoboda projevu je tak omezena například ustanovením článku 12, které zajišťuje ochranu soukromí fyzické osoby.¹¹⁵

Dalším velmi významným pramenem mezinárodního práva obsahujícím výčet základních práv a svobod je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Svoboda projevu a její meze jsou v tomto dokumentu upraveny prostřednictvím článků 19 a 20. Právo každého zastávat vlastní názor bez jakýchkoli překážek je zaručeno prvním odstavcem článku 19, zatímco odstavec druhý garantuje vlastní právo

¹¹³ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*.

¹¹⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976, sp. zn. 1/1976/17/30, ve věci Handyside v. Spojené království. [Online, 22. 4. 2013] Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{"itemid":\["001-57499"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{).

¹¹⁵ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

na svobodu projevu. Stejně jako v případě Všeobecné deklarace lidských práv v sobě toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu bez ohledu na hranice. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech však přidává i výčet způsobů, jakými tak lze činit. Vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky lze tedy ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmikoli jinými prostředky podle vlastní volby. Třetí odstavec se pak zabývá možností omezení práv článkem uvedených. Omezit tato práva lze pouze na základě zákona z důvodů nutných k respektování práv nebo pověsti jiných či z důvodů ochrany národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky.

Základní meze svobody projevu uvádí Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v následujícím článku 20. Podle prvního odstavce je třeba stanovit zákonný zákaz jakékoli válečné propagandy. Druhý odstavec pak stanoví zákaz jakékoli národní, rasové nebo náboženské nenávisti, jež představuje podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí.

Obdobně je svoboda projevu garantována také prostřednictvím regionálních nástrojů ochrany lidských práv. Ustanovení zabývající se svobodou projevu jsou tak obsažena například v článku 10 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či v článku 11 Listiny základních práv EU. Obsah těchto ustanovení je zhruba stejný jako v případě mezinárodních dokumentů. Úmluva však navíc upozorňuje, že svoboda projevu v sobě zahrnuje i povinnosti a odpovědnost. Její výkon tak může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti. Jednotlivými zájmy, na základě kterých lze svobodu projevu na základě zákona omezit, jsou například národní a veřejná bezpečnost, územní celistvost, ochrana zdraví a morálky nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. Ustanovení článku 11 Listiny základních práv EU navíc uvádí, že svoboda a pluralita médií musí být respektována.

Ústavněprávní základ svobody projevu je v právním řádu České republiky obsažen v Listině. Spolu s právem na informace je svoboda projevu garantována prostřednictvím ustanovení článku 17 Listiny. Podobně jako výše zmiňovaný článek 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech obsahuje i tento článek ve svém druhém odstavci demonstrativní výčet jednotlivých způsobů, kterými lze vyjadřovat vlastní názory a zaručuje právo svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Prostřednictvím třetího odstavce se

zakazuje cenzura a čtvrtý odstavec stanoví, že svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit pouze na základě zákona. Důvody tohoto omezení jsou téměř shodné s důvody uvedenými v mezinárodních úmluvách. Vzhledem k tématu diplomové práce jsou však jednotlivá omezení svobody projevu a jejich důvody analyzovány důkladněji v kapitole 2.3.

2.2. Význam svobody projevu

Význam svobody projevu lze odvodit již z jejího samotného postavení v Listině, kde je společně s právem na informace uvedena jako první mezi politickými právy. Také některá další politická práva v sobě zahrnují určité aspekty svobody projevu. Svoboda projevu se tak uplatní při realizaci dalších základních práv a svobod, jakými jsou například právo petiční, shromažďovací, sdružovací nebo právo na odpor.¹¹⁶ Stejně jako ostatní politická práva a svobody je i svoboda projevu omezena článkem 22 Listiny, který stanoví, že zákonná úprava, výklad a vlastní používání těchto práv musí umožňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.

Ochrana svobody projevu je nezbytným předpokladem řádného fungování demokratického právního státu. Bez této ochrany si lze jen velmi těžko představit participaci jednotlivců ve svobodné debatě. Prezentace vlastních názorů a co nejširší možnost vyjadřovat se k veřejným záležitostem prostřednictvím svobodné debaty je velmi důležitým znakem demokratické společnosti.¹¹⁷ Tyto argumenty jsou tak často použity v odůvodněních mnohých soudních rozhodnutí.¹¹⁸

Subjektem, resp. nositelem svobody projevu, je každá fyzická osoba. Právnícké osoby mohou být nositeli svobody projevu pouze v případech, kdy je to z povahy věci možné. Zaručení svobody projevu právníckým osobám má zásadní význam zejména pro mediální sféru, za jejíž typické zástupce lze považovat například vydavatele tisku či provozovatele televizního vysílání.¹¹⁹ Právě svoboda projevu umožňuje médiím vystupovat v roli zprostředkovatele mezi jednotlivými zdroji informací a občanskou společností a plnit tak jejich společenskou funkci.

¹¹⁶ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*.

¹¹⁷ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*.

¹¹⁸ např. Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03 nebo Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04.

¹¹⁹ BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010.

Informování, korelace a kontinuita tvoří tři základní společenské funkce médií podle amerického politologa Harolda Lasswella. Informační funkci lze vymezit jako činnost, při které média poskytují a tím veřejnosti zpřístupňují informace o domácích a světových událostech, podporují vědu a pokrok či analyzují mocenské vztahy. Korelační funkce zajišťuje výklad jednotlivých významných událostí a komentáře na ně navazující. Tato funkce vytváří vzájemné vztahy mezi jednotlivými částmi společnosti a tím přispívá k rozvoji svobodné debaty v pluralitním prostředí. Prostřednictvím této funkce je možná i socializace, koordinace izolovaných činností nebo vytváření konsenzu. Funkce kontinuity pak přenáší dominující kultury, objevuje nové trendy v kulturním vývoji a v prosazování a udržování všeobecné přijatelnosti hodnot.¹²⁰

Různorodost je další velmi důležitou vlastností mediální sféry. Jednotlivá média představují často velmi odlišné názorové proudy. Každý jednotlivec si tak může vybrat zdroj, ze kterého bude čerpat, a udělat si vlastní úsudek o důvěryhodnosti informací zdrojem poskytnutých. Kromě plurality jednotlivých zdrojů lze pojem různorodosti chápat i jako princip ochrany a podpory menšinových názorů, které je třeba prezentovat i přes sílu názorů většinových, často podpořených průzkumy veřejného mínění. Různorodost podle tohoto pojetí tak znamená respekt a toleranci vůči odlišným názorům ostatních, úzce související s ústavním principem rovnosti a nediskriminace.

2.3. Omezení svobody projevu

V ideálním případě by měla svoboda projevu sloužit k ochraně a upevnování základních práv. Ve skutečnosti ale může být součástí svobody projevu i obsah, který může působit přímo proti hodnotám pluralitní demokracie. Zájmy jednotlivců se však mohou v některých případech dostat do konfliktu se zájmy demokratické společnosti. Svoboda projevu tak s sebou přináší i stinné stránky, jakými jsou například extremismus, rasismus, pornografie či popírání holocaustu. Právě kvůli této skutečnosti není možné pojmout svobodu projevu jako svobodu absolutní. Pro demokratickou společnost je proto žádoucí stanovení určitých podmínek, na základě kterých lze svobodu projevu omezit.¹²¹

¹²⁰ KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*.

¹²¹ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

Jednotlivé limity svobody projevu lze rozdělit do dvou skupin – na limity vnitřní a na limity vnější. Právní odpovědnost, nerozlučně spjatá s touto svobodou, tvoří její vnitřní limit. Svoboda projevu tak v sobě vždy zahrnuje i odpovědnost za vlastní projev. Vnější limity svobody projevu pak tvoří omezení daná jednotlivými právními předpisy. Vnější limity jsou představovány zejména ustanoveními trestního zákoníku a trestního řádu, ale i občanskoprávními předpisy na ochranu osobnosti fyzické osoby.¹²² Dále je třeba zmínit právní předpisy upravující mediální právo, jakými jsou například zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tzv. tiskový zákon), zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, nebo zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Prostřednictvím těchto právních předpisů tak zákonodárce stanoví jednotlivé povinnosti, jakými jsou například povinnost neohrožovat morální, psychický a fyzický vývoj dětí a mládeže, povinnost nestranného a vyváženého vysílání nebo povinnost opatřit určité procento vysílaných pořadů skrytými či otevřenými titulky pro osoby se sluchovým postižením.

2.3.1. Třístupňový test přezkumu omezení svobody projevu

Pro účinné zachování a uplatňování svobody projevu a práva na informace je třeba výše popsaná omezení těchto práv podrobit jednotným podmínkám, za kterých bude možné tato práva omezit. Podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je omezení svobody projevu podmíněno splněním tří podmínek. Jakékoli omezení této svobody musí být stanoveno zákonem, musí sledovat legitimní cíl a musí být nezbytné v demokratické společnosti. Tento tzv. třístupňový test se použije i v případě následného přezkumu legality jednotlivých zásahů do svobody projevu.¹²³

Stejný třístupňový test obsahuje také ustanovení čl. 17 odst. 4 Listiny. Podle tohoto ustanovení lze svobodu projevu a právo vyhledávat informace omezit pouze na základě zákona a za současného splnění dvou následujících podmínek. Je nutné, aby se jednalo o opatření v demokratické společnosti nezbytná a aby tak bylo učiněno v zájmu ochrany hodnot v článku uvedených, tedy v zájmu ochrany práv a svobod druhých,

¹²² Ibid.

¹²³ BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze.*

bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného zdraví či mravnosti. Nicméně jakékoli omezení těchto práv je třeba vykládat restriktivně.¹²⁴

Omezení svobody projevu podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je založeno na stejném principu jako omezení této svobody podle ustanovení čl. 17 odst. 4 Listiny. Mezi oběma úpravami je však spatřován rozdíl v pojetí jednotlivých podmínek, nutných k omezení této svobody. Při posuzování první podmínky testu – stanovení omezení zákonem – užívá Úmluva slovního spojení *prescribed by law*. V tomto případě však nelze pojem *law* vykládat formálně, tedy jako právní předpis se silou zákona. Podle Úmluvy je tak dostačující, aby omezení splňovalo materiální kritéria jasnosti, předvídatelnosti a přístupnosti, které stanovil Evropský soud pro lidská práva v rozsudku *Sunday Times* proti Spojenému Království ze dne 26. dubna 1979.^{125, 126}

Podle dikce českého překladu Úmluvy je možné, aby výkon svobody projevu podléhal pouze takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon. Při výkladu tohoto ustanovení je tak nutné použití autentických verzí Úmluvy, tj. verzí anglické nebo francouzské a jejich interpretace. Při používání české verze Úmluvy je třeba vždy přihlídnout ke skutečnosti, že se jedná o pouhý orientační překlad, který není oficiální verzí Úmluvy.

Odlíšné pojetí první podmínky výše zmiňovaného třístupňového testu je obsaženo v Listině. Podle této vnitrostátní úpravy lze svobodu projevu a právo na informace omezit pouze zákonem, tj. vnitrostátním normativním aktem se silou zákona. Listina tak neumožňuje extenzivní výklad, který je běžně používán Evropským soudem pro lidská práva při interpretaci Úmluvy. Úprava článku 17 Listiny tak vylučuje možnost omezení práv v ní zakotvených prostřednictvím podzákoného právního předpisu či rozhodnutím orgánu veřejné moci, bez opory v zákoně. I v případě omezení těchto práv na základě zákona jakožto vnitrostátního formálního pramene práva je třeba splnit materiální podmínky stanovené judikaturou ESLP. Zákonná úprava nesplňující podmínky jasnosti a určitosti by tak byla v rozporu s výkladem ustanovení čl. 10

¹²⁴ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*.

¹²⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1979, č. j. 6538/74, ve věci *Sunday Times* proti Spojenému království. [Online, 22. 4. 2013] Dostupné z:

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{"itemid":\["001-57584"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{)

¹²⁶ BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*.

Úmluvy.¹²⁷ Zároveň by se jednalo o kolizi s požadavkem předvídatelnosti a určitosti právní normy, resp. jejího postihu či omezení, vyplývajícího z ústavního principu právní jistoty.¹²⁸

Další rozdíl mezi výše zmiňovanými ustanoveními Listiny a Úmluvy se nachází ve vymezení legitimních cílů, v zájmu jejichž ochrany lze svobodu projevu a právo na informace omezit. Tyto konkrétní hodnoty shrnuje Klíma následujícím způsobem: „*Jde o práva, svobody či určité veřejné statky, které musí být v demokratické společnosti chráněny a na jejichž úkor nelze svobodu projevu a právo na informace absolutizovat.*“¹²⁹ Ustanovení čl. 17 odst. 4 Listiny obsahuje taxativní výčet těchto konkrétních hodnot. Podle něj lze svobodu projevu a právo na informace omezit pouze v zájmu ochrany práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného zdraví či mravnosti.

Širší rozsah legitimních cílů, na základě kterých lze omezit svobodu projevu, se nachází v ustanovení čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Výčet konkrétních hodnot podle tohoto ustanovení obsahuje zájem národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochranu pořádku a předcházení zločinnosti, ochranu zdraví nebo morálky, ochranu pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. Použití legitimních cílů, které nejsou uvedeny v Listině, je však možné pouze v případech, kdy lze tyto cíle podřadit pod některý z legitimních cílů v Listině uvedených. Svobodu projevu tak není možné omezit více, než stanoví Listina. Formulace jednotlivých legitimních cílů je ale natolik široká, že legitimní cíle uvedené v Úmluvě lze považovat za konkretizaci cílů uvedených v Listině. V praxi by tak neměl nastat žádný problém ani v případě omezení svobody projevu na základě užití legitimních cílů obsažených pouze v Úmluvě.¹³⁰

Poslední a nejdůležitější podmínkou třístupňového testu je posouzení nezbytnosti zásahu pro demokratickou společnost. Nezbytnost v demokratické společnosti je tím nejdůležitějším kritériem při posuzování oprávněnosti zásahu do svobody projevu, protože teprve při posuzování nezbytnosti zásahu je poměřován

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*.

¹²⁹ Ibid., s. 1102.

¹³⁰ Ibid.

význam vzájemně kolidujících hodnot.¹³¹ Podle ESLP je tato nezbytnost vykládána jako opatření, které je vyžadováno naléhavou společenskou potřebou. EPSL dále uvádí, že je nutné, aby se zároveň jednalo o opatření přiměřené sledovanému cíli.¹³²

Pro rozhodnutí soudů v jednotlivých případech tak není rozhodující otázka užitečnosti, vhodnosti či správnosti postihu projevů nenávisti, popírání holocaustu nebo jiných zločinů proti lidskosti nebo projevování sympatií k extrémistickým hnutím. Omezit svobodu projevu lze pouze za předpokladu prokázání nezbytnosti zásahu. Vhodné, žádoucí či užitečné omezení svobody projevu tak nelze považovat za ústavně konformní bez výše zmiňovaného prokázání nezbytnosti konkrétního zákazu.¹³³

Článek 17 Listiny uzavírá odst. 5, který stanoví povinnost státních orgánů a orgánů územní samosprávy přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Toto ustanovení se tak od předchozích odstavců článku 17 významně liší. Na rozdíl od nich stanovuje povinnost orgánů veřejného moci, které odpovídá právo fyzických i právnických osob na poskytnutí určitých informací. Obsah pátého odstavce je tak na tomto místě zmíněn pouze kvůli dokončení výkladu o článku 17 Listiny, avšak s tématem diplomové práce nesouvisí.

Kromě specifických limitačních klauzulí obsahuje Listina ještě další ustanovení, které se však vztahuje pouze k určitým skupinám základních práv a svobod. Podle čtvrtého odstavce článku 4 je třeba šetřit podstaty a smyslu základních práv a svobod při používání ustanovení o jejich mezích. Omezení tak nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Již v úvodu tohoto odstavce bylo naznačeno, že se nejedná o generální limitační klauzuli, která by byla aplikovatelná na veškerá práva a svobody garantovaná Listinou. Ustanovení čl. 4 odst. 4 se vztahuje pouze na práva kvalifikovaná, tedy právě na ta práva, která obsahují specifickou limitační klauzuli. Do skupiny těchto práv tak patří i právo na svobodu projevu. Základní práva a svobody absolutní povahy tak logicky nepodléhají omezení čl. 4 odst. 4 Listiny.¹³⁴

¹³¹ BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*.

¹³² Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Vajnai proti Maďarsku, stížnost č. 33629/06. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-87404#{\"itemid\":\[\"001-87404\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-87404#{\).

¹³³ BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*.

¹³⁴ KOSAŘ, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence*. 2008, č. 1.

3. Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu

3.1. Principy řešení konfliktů osobnostních práv se svobodou projevu

Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby a svoboda projevu jsou ústavně chráněná základní práva. Z tohoto důvodu jsou obě práva na stejné úrovni (tedy rovnocenná), přičemž i jejich ochrana by měla být shodná. Pravidlo obecné preference jednoho ze dvou uvedených základních práv by tak nebylo správné. Při kolizi těchto práv je proto třeba stanovit přednost jednoho z nich až na základě posouzení konkrétního skutkového stavu.

Při konfliktu osobnostních práv se svobodou projevu se tedy uplatňuje jiný princip, než v případě omezení svobody projevu z důvodu ochrany určitých veřejných statků, jakými jsou např. bezpečnost, veřejný pořádek či mravnost. Pro případy ochrany veřejných statků je určena hierarchie, podle které je svoboda projevu omezena. Na rozdíl od kolize práva na ochranu osobnosti se svobodou projevu se tak nebude rozhodovat, zdali má v konkrétní situaci přednost ochrana ústavně zaručeného legitimního cíle nebo svoboda projevu. V takovýchto případech tak bude vždy omezena svoboda projevu.

Jednotlivá omezení ústavou zaručených práv a svobod nazývá právní teorie jako výjimky z jednotlivých práv a svobod. Při omezování svobody projevu z důvodu ochrany určitých veřejných statků platí, že výjimky je třeba aplikovat restriktivně. V pochybnostech je tak nutné rozhodnout pro zachování svobody slova. Výjimky z jednotlivých ústavou zaručených práv se použijí v případě konfliktu osobnostních práv se svobodou projevu. Podle konkrétních skutečností je pak třeba určit, které z těchto práv je tzv. právem základním a jaké právo bude omezeno na úkor tohoto práva.

Je zřejmé, že realizací ústavně zaručené svobody projevu není možné zasáhnout do všech dílčích aspektů všeobecného osobnostního práva. Neoprávněného zásahu prostřednictvím realizace svobody projevu lze docílit jen u takových dílčích aspektů všeobecného osobnostního práva, které mohou být dotčeny pouhým slovem či projevem. Těmto jednotlivým aspektům se věnují jednotlivé kapitoly v první části diplomové práce. V těchto kapitolách jsou také popsány jednotlivé formy zásahu do

osobnostních práv, jakými jsou například mluvená či psaná kritika, šíření nepravdivých informací nebo šíření informací týkajících se soukromí fyzických osob.

Jak již bylo zmíněno výše, při posuzování konfliktu jednotlivých práv na ochranu osobnosti se svobodou projevu není možné automaticky upřednostňovat jedno z těchto ústavně zaručených práv. V konkrétních případech tak záleží na posouzení dané situace soudy, které se budou zabývat zejména statutem fyzické osoby, do jejíž práv bylo zasaženo, obsahem a formou konkrétního projevu, statutem autora sdělení a úmyslem, cílem či motivem daného sdělení. I tato jednotlivá kritéria pro posuzování míry ochrany jednoho práva na úkor práva druhého jsou popsána v první části diplomové práce. Některé aspekty jsou pak popsány podrobněji v analýze judikatury v následující kapitole. Je však třeba zdůraznit, že se nejedná o pevně stanovená kritéria posuzování, ale spíše o jakýsi systematický přehled argumentů, které by měly soudy vyhodnotit při své rozhodovací činnosti.

3.2. Vybrané judikáty

Tato část diplomové práce se zabývá analýzou tří vybraných judikátů, ve kterých jsou řešeny spory týkající se problematiky sporu práva na ochranu osobnosti se svobodou projevu. Vzhledem k tomu, že se jedná o obecně známé a mediálně sledované kauzy, ve kterých by uvádění pouhých iniciál na místo jmen nemělo téměř žádný účinek, jsou z tohoto důvodu uváděna celá jména účastníků.

3.2.1. Rejžek vs. Vondráčková

O jednom z nejznámějších případů týkajících se ochrany osobnosti fyzické osoby rozhodl Ústavní soud ČR ve svém nálezu z března roku 2005.¹³⁵ Ústavní soud se v tomto nálezu, známým pod populárním názvem Rejžek versus Vondráčková, věnuje střetu práva na ochranu osobnosti, konkrétně práva na osobní čest a dobrou pověst, se svobodou projevu a dále i problematice osob veřejně činných. Jak již bylo řečeno dříve, obě tato práva jsou chráněna Listinou, a proto se nachází na stejné úrovni právní ochrany. Jedno právo tak nelze automaticky nadřadit nad druhé. Ke střetům mezi těmito

¹³⁵ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

právy však dochází velmi často. Ústavní soud ve svém nálezu formuloval některé zásady nutné k interpretaci a aplikaci legislativně úsporných ustanovení upravujících právo na ochranu osobnosti, svobodu vyjadřování a jejich vzájemný střet. Význam tohoto nálezu je tedy značný.

Dne 15. března 2005 rozhodl Ústavní soud ČR o ústavní stížnosti hudebního kritika Jana Rejžka, který se prostřednictvím této stížnosti domáhal přezkumu rozsudků Vrchního soudu v Praze a Nejvyššího soudu ČR. Těmito rozsudky mu byla uložena povinnost omluvit se zpěvačce Heleně Vondráčkové za výroky o její minulosti a profesionálních kontaktech a omluvu uveřejnit v novinách. Zmiňované výroky byly oběma soudy považovány za výroky obsahující nepravdivá skutková tvrzení, na základě jejichž zveřejnění došlo k neoprávněnému zásahu do práva na ochranu osobnosti. Ústavní soud se však s touto argumentací neztotožnil. Podle jeho názoru byly výroky Jana Rejžka hodnotovým soudem, tedy vyslovením čistě subjektivního osobního názoru, a nikoli skutkovým tvrzením. Především kvůli tomuto argumentu tak Ústavní soud stížnosti vyhověl a rozhodnutí obecných soudů zrušil.¹³⁶

Jádrem celého sporu byly výroky hudebního kritika Jana Rejžka, publikované prostřednictvím článku „*Dívčí válka – jsou české zpěvačky ještě vůbec zpěvačky? Nejsou to už jen nalíčené tváře z obálek?*“, uveřejněného dne 6. října 2000 v příloze Lidových novin. Článek Renaty Kálenské se zabýval poměry na české popové hudební scéně a jejím pozadím. Redaktorka v něm reflektovala zejména skutečnost, že „*českou populární hudbu "ovládá" osm zpěvaček, které mezi sebe nepustí jakékoliv další adeptky*“¹³⁷ a analyzovala principy, na kterých je založen svět showbyznysu českých zpěvaček. Autorka textu si klade otázky, proč jsou na vrcholu české hudební scény řadu let stále ty samé zpěvačky, z nichž některé byly vysoce populární již před listopadem 1989, nebo jak moc souvisí popularita těchto zpěvaček s jejich mediální prezentací.

Jan Rejžek patřil k osobnostem, které byly redaktorkou vybrány a následně osloveny, aby zhodnotily tehdejší situaci na české popové hudební scéně. Článek ho však již ve svém úvodu prezentoval jako kritika z nejkritičtějších. O světě české ženské pop-music mimo jiné uvedl, že jej považuje za „*podivnou komunitu, která je uzavřená a*

¹³⁶ BOBEK, M. Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 10/2005, C. H. Beck.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

do svého prostředí odmítá pustit kohokoli dalšího ze světa české hudby.“¹³⁸ Ve svých dalších výrocih přirovnává svět českého showbyznysu k opoziční smlouvě. Podle jeho názoru není v tomto prostředí možné, aby se v něm prosadil jakýkoli nový talent. Za hlavní klíč k úspěchu tak považuje především kontakty jednotlivých zpěvaček, nikoli jejich umělecké kvality. „*Za vším stojí ta stáj, která zpěvačky podporuje. A zmiňované slečny nebo paní jsou populární, i když nikdo vlastně neví proč.*“¹³⁹ Kromě Heleny Vondráčkové jsou tak v jednotlivých vyjádřeních Jana Rejžka zmiňovány a nevybíravě kritizovány i ostatní přední zpěvačky české popové hudební scény.

Předmětem soudního sporu, obecně známého pod názvem Rejžek vs. Vondráčková, se stal tento výrok: „*Můžeme se na ni dívat několika způsoby - i jako na osobu, která se jako jiné a jiní z pop-music zapletla s minulým režimem. Jenže jí se zřejmě podařilo neztratit kontakt na mafiány, kteří ji v sedmdesátých a osmdesátých letech tlačili do rádií, do televize, na desky. Teď slavila come back v Polsku, ba dokonce s Gottem v Carnegie Hall. Velmi dojemně zpívat pro podezřelého Šloufova kámoše Čechoameričana Jedličku.*“¹⁴⁰

Reakce na výše zmíněné názory Jana Rejžka na sebe nenechala dlouho čekat. Článek s názvem *Měla jsem snad emigrovat?*, obsahující podtitul *Helena Vondráčková 35 let na vrcholu*, který byl koncipován jako odpověď na Rejžkovy názory, byl publikován dne 14. října 2000 ve víkendové příloze Lidových novin. Jednalo se o obsáhlý rozhovor, vytištěný na dvou velkých stranách novinového formátu, ve kterém Helena Vondráčková popřela tvrzení o svém kontaktu na mafiány a podpis tzv. Anticharty. Tato tvrzení označila jako pomluvu.¹⁴¹ V následujících dvou týdnech proběhla další výměna názorů. Odpověď Jana Rejžka na odpověď Heleny Vondráčkové na jeho vyjádření byla vydána v následujícím vydání Lidových novin v rubrice Ohlasy a dopisy. Reakce na tuto odpověď byla opět publikována v Lidových novinách, tentokrát pod názvem *Nejsem lhářka*. I tato reakce se dočkala odpovědi, a to v krátkém příspěvku s názvem *Další Helenin neplatný pokus*, publikovaném Lidovými novinami dne 23.

¹³⁸ KÁLENSKÁ, R. Dívčí válka – jsou české zpěvačky ještě vůbec zpěvačky? Nejsou to už jen nalíčené tváře z obálek? *Lidové noviny*, 6. 10. 2000, s. 11. Citováno dle: Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ BOBEK, M. *Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu.*

října 2000.¹⁴² Další odpovědi na odpovědi a odpovědi na ně již zřejmě neproběhly, a tak se Helena Vondráčková mohla plně soustředit na podání žaloby na ochranu své osobnosti.

V žalobě podané dne 9. ledna 2001 se ve třech žalobních návrzích domáhala, aby bylo žalovanému Janu Rejžkovi uloženo: „1. zdržet se neodůvodněných mediálních útoků vůči žalobkyni, které by ji jednak spojovaly s neidentifikovanými mafiány, jednak by navozovaly dojem, že v roce 1977 podepsala tzv. Antichartu, 2. zaslat žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku formou dopisu omluvu (...), a 3. uveřejnit na svůj náklad v deníku Lidové noviny a v deníku MF Dnes omluvu (v žalobkyní navrženém znění) týkající se výroků žalovaného v Lidových novinách dne 6. 10. 2000 a 16. a 23. 10. 2000, neboť tyto příspěvky byly způsobilé poškodit její pověst u široké veřejnosti.“¹⁴³ Městský soud žalobu v celém rozsahu zamítl, avšak Vrchní soud rozsudek Městského soudu změnil a uložil žalovanému povinnost zaslat žalobkyni omluvu formou osobního dopisu. Dále mu bylo uložena povinnost uveřejnit do 15 dnů od právní moci rozsudku na svůj náklad omluvu v deníku Lidové noviny a v deníku MF Dnes. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které však bylo Nejvyšším soudem zamítnuto, a tak se Jan Rejžek Heleně Vondráčkové omluvil dopisem zveřejněným dne 23. června 2003 v Lidových novinách a MF Dnes.¹⁴⁴ Ústavní stížnost pak podal dne 7. července 2003.

Úvodní výklad nálezu Ústavního soudu ze dne 15. března 2005 se zaměřuje na konkurenci základních práv a svobod garantovaných Listinou. Podle tohoto výkladu není možné apriorně přiznat jednomu z těchto práv přednost před druhým. V případě sporu Jana Rejžka a Heleny Vondráčkové se jednalo o konflikt práva na ochranu osobní cti a dobré pověsti podle čl. 10 Listiny se svobodou slova zaručenou čl. 17. Ústavní soud konstatuje, že vyvažování, resp. poměrování jednoho práva vůči druhému s ohledem na konkrétní okolnosti jednotlivých případů je povinností všech obecných soudů. Obecným soudům tak vytýká, že se tomuto ústavněprávnímu aspektu nevěnovaly vůbec nebo v případě Vrchního soudu v Praze jen minimálně, a to pouze v jediném stručném odstavci.¹⁴⁵

¹⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ BOBEK, M. *Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu.*

Hlavního pochybení se však obecné soudy dopustily při hodnocení pasáže, ve které je zachování vazeb, resp. kontaktů na mafiány z dob minulých prezentováno jako jeden z klíčových faktorů vysoké popularity Heleny Vondráčkové. Obecné soudy zcela nesprávně vyhodnotily kontakt na mafiány jako tvrzení skutečnosti, ačkoli se jednalo o hodnotící soud. Kvůli tomuto chybnému posouzení tak stěžovatel nemohl v soudním sporu uspět, protože se mu nepodařilo prokázat pravdivost této skutečnosti.

Právě možnost prokázání existence tvrzených skutečností je hlavním rozdílem mezi skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy. „*Zatímco existence skutečností může být prokázána, pravdivost hodnotových soudů není dokazatelná, neboť hodnotové soudy nepopisují skutečnost, ale naopak ji více či méně volně interpretují (...). Zatímco tvrzení určitých nepravdivých skutečností samo o sobě lze dokonce i obecně zakázat, vyslovování názorových soudů, byť kontroverzních, zásadně požívá ústavní ochrany.*“¹⁴⁶

Ústavní soud dále uvádí, že „*otázku, zda je prohlášení stěžovatele o kontaktech H. V. "na mafiány, kteří ji v sedmdesátých a osmdesátých letech tlačili do médií", tvrzením skutečnosti nebo hodnotovým soudem, nelze dovozovat jen z jedné izolované věty, jak činí obecné soudy. (...) V tomto smyslu se Ústavní soud ztotožňuje se stěžovatelem, že v žádném případě nemůže průměrný čtenář, který čte zmiňovaná slova v kontextu celého článku, chápat stěžovatelovu kritiku vedlejší účastnice tak, že je jako zpěvačka, v kontaktu se členy mafie, tedy "mezinárodní zločinecké organizace" spojené, slovy Městského soudu v Praze, s "brutálním násilím či vyhrožováním, únosy apod."*. Výroky stěžovatele nejsou v kontextu celého článku tvrzením skutečnosti, ale hodnotovým soudem.“¹⁴⁷

I přes čistě subjektivní povahu hodnotových soudů je však nutné, aby jejich autor vycházel z určitého reálného podkladu. Ústavní soud se domnívá, že toto kritérium bylo stěžovatelem naplněno a dle jeho názoru „*je nepochybné, že pro expresivní, polemické a kontroverzní hodnocení pozadí populární hudby jako "mafie" nebo "mafiánů" měl stěžovatel určitý podklad a určitý podklad mu poskytují i výroky jedné ze zpěvaček v citovaném článku.*“¹⁴⁸ Lze tedy shrnout, že Jan Rejžek sice kriticky, ale velmi trefně přirovnal pozadí české ženské popové hudební scény k mafii na základě informací všeobecně známých široké veřejnosti. Mezi takové informace patřil například

¹⁴⁶ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid.

i comeback producentů, kteří významně ovlivňovali populární hudbu před rokem 1990.¹⁴⁹ O neoprávněnou kritiku se tak podle názoru Ústavního soudu nejednalo.

Ústavní soud dále pojednává o významu polemických, kontroverzních a šokujících tvrzení, o mezích obecně uznávaných pravidel slušnosti v demokratické společnosti a o významu svobody projevu. Svoboda projevu je podle něj jedním z nejdůležitějších základů demokratické společnosti a jednou z hlavních podmínek pokroku a rozvoje každého jednotlivce. Vyjadřování zraňujících, šokujících či znepokojujících myšlenek je za určitých podmínek chráněno stejným způsobem jako vyjadřování myšlenek přijímaných příznivě. Ústavní soud se tak prostřednictvím tohoto nálezu ztotožňuje s pojetím svobody projevu judikatury Evropského soudu pro lidská práva.¹⁵⁰

Poslední výtkou Ústavního soudu směrem k obecným soudům je nedostatečné přihlídnutí k postavení vedlejší účastnice. Důvody, kvůli kterým jsou osoby veřejně činné povinny akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané, jsou uvedeny v kapitole 1.2.5. Právě na základě svého postavení disponovala Helena Vondráčková podstatně snazším přístupem do médií v porovnání s ostatními běžnými občany. Tato skutečnost se potvrdila mimo jiné i rychlostí a množstvím odpovědí na stránkách Lidových novin.¹⁵¹ Podle názoru Ústavního soudu tak *„není věcí soudů do veřejné diskuse mezi stěžovatelem a vedlejší účastnicí vstupovat, protože veřejná diskuse je tím nejlepším fórem pro utváření názorů a hledání odpovědí na otázky toho typu, o něž v této věci jde. Soudní rozhodnutí bude v obdobné věci jen zřídka účelné a naopak bude zpravidla představovat protiústavní omezení svobody projevu.“*¹⁵²

Významem svobody projevu, resp. významem kritiky v demokratické společnosti se diplomová práce zabývá v druhé kapitole. Na tomto místě je však třeba zopakovat, že význam svobody projevu a s ním i význam kritiky mají nezastupitelnou roli v demokratické společnosti. K jejich omezení musí proto docházet pouze v těch případech, kdy je prostřednictvím těchto práv zasahováno do ostatních práv Ústavou zaručených, a pouze na základě posouzení významu obou skupin práv podle konkrétních okolností. Co se týče hodnocení jednotlivých úvah a výkladů, nelze než

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ BOBEK, M. *Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu.*

¹⁵² Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03.

souhlasit s výkladem Ústavního soudu. Tento výklad se na rozdíl od výkladu Nejvyššího soudu zabýval věcí s větším nadhledem a celý problém řešil s přihlédnutím k povaze výše zmiňovaného článku. Jednotlivá vyjádření v něm obsažená pouze barvitě popisovala situaci na české popové hudební scéně. Jednotlivá vyjádření se tak zakládala na potvrzených veřejně známých skutečnostech, ovšem o skutková tvrzení se rozhodně nejednalo. Označení za mafiány soud proto shledal jako přiměřené vzhledem k poměrům, které panovaly v této části českého showbusinessu.

3.2.2. Všichni premiéroví gangsteři

Další z mediálně sledovaných sporů týkajících se konfliktu práva na ochranu osobnosti fyzické osoby a svobody projevu je kauza Miroslava Šloufa, někdejšího šéfa poradců expremiéra Miloše Zemana, s vydavatelstvím R-PRESSE, spol. s.r.o., vydavatelem týdeníku Respekt. Jádrem tohoto sporu byly meze svobody projevu, včetně karikatury jakožto zvláštní formy svobody projevu, a konflikt této svobody s právem na ochranu osobní cti a dobré pověsti politiků a jiných veřejně činných osob.

Dne 4. dubna 2005 rozhodl Ústavní soud ČR o ústavní stížnosti společnosti R-PRESSE, spol. s.r.o. proti usnesení Nejvyššího soudu ČR a proti rozsudkům Vrchního a Městského soudu v Praze, kterými byla stěžovatelce uložena povinnost uveřejnit v novinách omluvu vedlejšímu účastníkovi Miroslavu Šloufovi. Nálezem Ústavního soudu č. IV. ÚS 146/04 se usnesení Nejvyššího soudu ČR ruší, avšak v části napadající rozsudky Vrchního a Městského soudu v Praze se ústavní stížnost odmítá s ohledem na princip minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti obecných soudů. Z hlediska ústavnosti nepovažuje Ústavní soud rozsudky těchto soudů za bezchybné, avšak jejich nápravy lze podle jeho názoru dosáhnout i v dalším řízení před obecnými soudy.¹⁵³

Předmětem soudního sporu byla některá vyjádření obsažená ve dvou článcích publikovaných v politicko-kulturním týdeníku Respekt. Tématem obou článků autorské dvojice Jaroslav Spurný – Jindřich Šídlo byly podezřelé kontakty tehdejšího šéfa poradců premiéra Zemana. První z těchto článků byl uveřejněn dne 18. září 2000 v čísle 29/2000 týdeníku Respekt pod názvem *Všichni premiéroví gangsteři*. V článku bylo mimo jiné uvedeno, že „*Hrozba zaměstnávající šéfkou americké diplomacie má jméno*

¹⁵³ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04.

Miroslav Šlouf. Přesněji řečeno jde o gangstery, se kterými Zemanův hlavní poradce navazuje kontakty v USA a které pak spolu s českou vládní delegací vozi k tajuplným kšeftům, například do embargovaného Iráku,¹⁵⁴ že se Miroslav Šlouf spolu s Milanem Jedličkou „v tu dobu vydávali za zástupce americké telekomunikační společnosti Viatel a Šlouf se snažil domluvit Jedličkovi setkání s představiteli Telecomu“¹⁵⁵ nebo že „Styky amerického gangstera a bývalého českého komunistického aparátčíka americké tajné služby nijak zvlášť nevzrušovaly, byť jim podle Shattuckových zpráv minulost obou mužů vadila. Obrat nastal letos v lednu, kdy Šlouf protlačil Jedličku do české vládní delegace, která pod vedením Kavanova náměstka Kmoníčka tajně navštívila Irák.“¹⁵⁶ K článku patřila i karikatura Miroslava Šloufa, která byla vyobrazena přes celou titulní stranu stejného čísla uvedeného týdeníku. Druhý článek s titulem *Mario z hotelu Marriot* byl uveřejněn dne 25. září 2000 v čísle 40/2000 týdeníku Respekt. Článek obsahoval informace o tom, že BIS sleduje Šloufova přítele Milana Jedličku 5 let, tedy zhruba od chvíle, kdy se s ním Šlouf skamarádil. Na základě těchto skutečností podal Miroslav Šlouf žalobu na ochranu osobnosti, kterou se domáhal uveřejnění omluvy za uvedení informací v této žalobě rozvedených.¹⁵⁷

Rozsudkem Městského soudu v Praze byla stěžovatelce (společnosti R-PRESSE, spol. s r.o.) uložena povinnost uveřejnit prostřednictvím týdeníku Respekt omluvu formulovanou ve výroku I. tohoto rozsudku z důvodu neprokázání tvrzené skutečnosti. O odvolání rozhodl Vrchní soud v Praze tak, že žalobu zčásti zamítl a ve zbytku rozsudek soudu nižší instance potvrdil. Stěžovatelce tak zůstala povinnost veřejné omluvy, avšak v pozměněné podobě. Dovolání stěžovatelky bylo usnesením Nejvyššího soudu odmítnuto pro jeho nepřipustnost.¹⁵⁸

S argumentací potvrzujícího výroku rozsudku Vrchního soudu stěžovatelka nesouhlasila. Podle jejího názoru soud založil své rozhodnutí na nesprávném skutkovém zjištění a jednotlivé údaje vymezené v žalobním petitu nezkoumal v souvislostech se zbylým textem článků. V ústavní stížnosti dále uvádí, že „nalézací soud nezjišťoval, zda

¹⁵⁴ SPURNÝ, J., ŠÍDLO, J. *Všichni premiérovi gangsteři*. Respekt, 18. 9. 2000. [Online, 5. 5. 2013]

Dostupné z: http://www.ceskapolitika.cz/volby/Karel/Zemanovy_vztahy_s_USA.htm.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04.

¹⁵⁸ Ibid.

*jsou nepravdivá tvrzení objektivně způsobila ohrozit či porušit osobnostní práva žalobce, což činí rozsudek nepřezkoumatelným.*¹⁵⁹

Ústavní soud se ve svém nálezu vyjadřuje nejprve k vlastnímu významu svobody projevu a jejím mezím. Zdůrazňuje, že svoboda projevu patří k základním kamenům demokratické společnosti, a konstatuje, že absence této svobody demokratickou společnost pojmově vylučuje. Výklad Ústavního soudu dále pojednává o úloze tisku v demokratické společnosti (označení hlídací pes demokracie), o ústavně chráněných hodnotách a o konfliktu mezi svobodou projevu ve smyslu čl. 17 Listiny a právem na ochranu cti a dobré pověsti podle čl. 10 Listiny. Následující odstavce se pak věnují základnímu rozdílu mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy a problematice ochrany osobnosti politiků jako osob veřejně činných.

Dále se Ústavní soud vyjadřuje k jednotlivým tvrzením, za jejichž uveřejnění byla stěžovatelce uložena povinnost uveřejnit omluvu. Při posuzování informace o stycích Miroslava Šloufa s gangstery a umožňování jejich účasti na vládních delegacích vycházely obecné soudy ze skutečnosti, že Šlouf o trestní minulosti Milana Jedličky nevěděl, a proto považovaly za bezpředmětné zjišťovat jeho případnou trestní minulost. Ústavní soud však s tímto výkladem obecných soudů nesouhlasí a uvádí, že *„Povinnost omluvy za uveřejnění informace o žalobcových kontaktech s gangstery nelze postavit na skutečnosti, že žalobce o trestní minulosti M. J. nevěděl. Úkolem tisku je informovat veřejnost o věcech pro ni důležitých a zajímavých a mezi ně nepochybně patří informace o osobách, s nimiž se stýká osoba veřejně činná, a to z důvodů výše uvedených. To, že žalobce nevěděl o kriminální minulosti M. J., je pro posouzení věci naprosto irelevantní, novinový článek pouze konstatuje, že žalobce se s takovou osobou setkává; na pravdivost informace tento fakt však nemá vliv a poukazováním na svou nevědomost žalobce nemůže zpochybnit pravdivost informace a takto dosáhnout ochrany svých osobnostních práv.*¹⁶⁰

Skutečnost, že byl Milan Jedlička ve Spojených státech odsouzen za nelegální obchodování s cennými papíry, byla zjištěna při ústním jednání obecných soudů. Trest mu byl následně zhlazen, avšak z pohledu řízení o ochraně osobnosti toto zhlazení nic nemění na skutečnosti, že byl trestný čin spáchán. K výkladu slova gangster Ústavní

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

soud uvádí, že se jedná o banditu nebo lupiče, tedy o osobu páchající majetkovou trestnou činností nebo trestnou činností směřující proti svobodě jednotlivce. Z toho důvodu je podle názoru Ústavního soudu označení Milana Jedličky gangsterem přiměřené, i když ne zcela korektní.¹⁶¹

Nepravdivost informace, že se Miroslav Šlouf spolu s Milanem Jedličkou „vydávali za zástupce americké telekomunikační společnosti Viatel a Šlouf se snažil domluvit Jedličkovi setkání s představiteli Telecomu,“¹⁶² byla stěžovatelkou uznána. „Na rozdíl od stěžovatelky je Ústavní soud přesvědčen, že tento údaj je dostatečně závažný i po začlenění do kontextu celého článku, aby zasáhl do osobnostní integrity žalobce, neboť se jím jinými slovy tvrdí, že žalobce jednal nečestně a nepoctivě, kteréžto tvrzení je způsobilé v očích veřejnosti ohrozit důvěryhodnost žalobce jakožto vysokého státního úředníka.“¹⁶³

Tvrzení o hrozbě zaměstnávající šéfkou americké diplomacie Madeleine Albrightovou a protlačení Milana Jedličky do české vládní delegace lze podle názoru Ústavního soudu v kontextu s ostatními informacemi považovat za hyperbolu. Vzhledem ke svému postavení by měl vedlejší účastník akceptovat větší míru veřejné kritiky než ostatní občané. Přátelské vztahy mezi Milanem Jedličkou a Miroslavem Šloufem, potvrzené mimo jiné i skutečností, že Miroslav Šlouf při svých pracovních cestách do USA přebýval v Jedličkově bytě na Long Islandu, prokazatelně přesahovaly běžný pracovní rámec a tím i vytvořily základ pro výše zmiňované vyjádření o protlačení Jedličky do vládní delegace. Podle Ústavního soudu tak ani toto vyjádření nebylo způsobilé poškodit čest a důstojnost vedlejšího účastníka.¹⁶⁴

Z informace, že BIS sledovala Šloufova přítele Milana Jedličku 5 let, tedy zhruba od chvíle, kdy se s ním Šlouf skamarádil, nelze s přihlédnutím k dalším údajům zveřejněným v článku *Mario z hotelu Marriot* dospět k závěru, že by právě přátelství s Miroslavem Šloufem bylo hlavním důvodem kontroly BIS. Podle názoru Ústavního soudu tak ani tato informace nebyla způsobilá zasáhnout do osobnostních práv vedlejšího účastníka.¹⁶⁵

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² SPURNÝ, J., ŠÍDLO, J. *Všichni premiérovi gangsteři*.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Ibid.

V jedné z posledních částí nálezu se Ústavní soud zabývá karikaturou Miroslava Šloufa, uveřejněnou na titulní straně týdeníku Respekt. Karikatura je obecně charakterizována jako „*jiný způsob kritiky, jež svým terčem činí určitý charakterový rys, tělesnou vlastnost, čin konkrétní karikované osoby, na který pomocí ironie a nadsázky upozorňuje a tímto způsobem kritizuje. Umění karikaturisty není v tom být přiměřený a nestranný, ale právě v tom, že je ostrý a jednostranný.*“¹⁶⁶ Zveličování, přehánění a ironie jsou typickými výrazovými prostředky karikatury, avšak i karikatura musí vycházet alespoň z minimálního reálného základu. Při zcela zjevném překročení mezí přiměřenosti v poměru ke sledovanému cíli kritiky je i karikatura způsobilá zasáhnout do osobnostních práv žalobce.

Při hodnocení karikatury z titulní strany časopisu by tak mělo být průměrnému čtenáři zřejmé, že tato vyjadřovala pouhé rozhořčení nad problematickými známostmi vysokého státního úředníka, které zpochybňovaly jeho osobnostní kvality a způsobilost řádně vykonávat svěřenou funkci. Formát Wanted: dead or alive je popkulturní referencí na dobu kovbojů tzv. Divokého Západu. Prostřednictvím podobných vyobrazení byly veřejnosti v době tzv. Divokého Západu ve Spojených státech oznamovány honby na psance a výše odměn za jejich hlavy.¹⁶⁷ Podle Ústavního soudu tak způsob vyjádření této informace nepřekročil meze přijatelné kritiky. Dále se Ústavní soud domnívá, že výše zmiňované vyobrazení nebylo způsobilé vyvolat dojem, že by se mohlo jednat o trestně stíhaného pachatele trestného činu. Z těchto důvodů by mělo být „*obyčejnému čtenáři zřejmé, že k takové kresbě čerpající inspiraci z westernových filmů a dobrodružné literatury není možno přistupovat seriózně,*“ uzavírá spor ohledně karikatury Ústavní soud.¹⁶⁸

Stejně jako v případě soudního sporu Rejžek vs. Vondráčková, tak i v tomto případě dle mého názoru rozhodl Ústavní soud správně. Význam judikátu spatřuji v dalším vymezení pojmu osoba veřejně činná a v dalším rozhodnutí, které pečlivě střeží svobodu slova jako základní prvek demokratické společnosti. Za velmi zdařilý považuji i výklad o karikaturách. O nich však bude pojednáno i v další kapitole, ve které

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ HOLUBOVÁ, E. *Nesnesitelná lehkost karikatury aneb výbušné otázky pod soudcovskou lupou*. Ius et Societas, 2010. [Online, 4. 4. 2013] Dostupné z:

http://www.iusetocietas.cz/fileadmin/user_upload/Vitezne_prace/Holubova.pdf.

¹⁶⁸ Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04.

bude analyzován judikát týkající se problematiky karikatur, osob veřejně činných a ochrany jejich osobnosti.

3.2.3. Březina vs. Reflex

K mediálně nejsledovanějším sporům ohledně ochrany osobnosti fyzické osoby patří spor bývalého ministra Karla Březiny se společností RINGIER ČR a. s., vydavatelem časopisu Reflex. Karikatury exministra Březiny, které byly součástí známého komiksu *Zelený Raoul*, byly dle jeho názoru způsobilé poškodit jeho dobrou pověst, vážnost a osobní čest. Spor se dostal až k Ústavnímu soudu, který se i v tomto případě zabýval konfliktem práva na ochranu osobnosti s právem na svobodu projevu, tedy konfliktem dvou základních práv chráněných Listinou.

Ústavní soud ČR rozhodl dne 25. listopadu 2010 o ústavní stížnosti společnosti RINGIER ČR a. s. proti rozsudku Městského soudu v Praze, kterým byla vedlejšímu účastníkovi přiznána náhrada ve formě omluvy publikované v týdeníku Reflex, a proti rozsudku Vrchního soudu v Praze, který předchází rozsudek Městského soudu v Praze potvrdil. V souladu s předchozími rozhodnutími obecných soudů však Ústavní soud neshledal, že by závěry učiněné v napadených rozhodnutích jednostranně upřednostňovaly jedno z dotčených základních práv. Na základě rozhodovací činnosti obecných soudů tak zásah do základních práv stěžovatelky nevznikl, a proto Ústavní soud stížnost odmítl.

Karikatura bývalého ministra Březiny byla součástí kultovního komiksu *Zelený Raoul*, který pravidelně vychází na stránkách týdeníku Reflex. Komiks s podtitulem *Nekonečný příběh České republiky očima Ufona* je satirou na aktuální politický a společenský vývoj v České republice. Prostřednictvím fiktivní postavy zeleného mimozemšťana Raoula kreslí Štěpán Mareš spolu s autory námětů Danem Hrubým, Milanem Tesařem a Tomášem Baldýnským (vystupujícími pod společným pseudonymem Hruteba) s nadsázkou komentují veřejné dění již od roku 1995.

V komiksu publikovaném v týdeníku Reflex č. 18/2001 dne 3. května 2001 je bývalý ministr vyobrazen celkem pětkrát. Čtyřikrát jako nahý. První z obrázků představuje titulní stranu erotického časopisu Leo, kterou místo spoře oděné dívky ve vyzývavé poloze zabírá vyobrazení nahého ministra. Na druhém obrázku je ministr v submisivní sexuální poloze ve společnosti své manželky, spisovatelky Barbory

Nesvadbové, která je taktéž nahá. Na třetím a čtvrtém obrázku dělají ministři společnost jeho dva straničtí kolegové ženského i mužského pohlaví, se kterými ministr souloží. Na pátém obrázku je obklopen ženami – obdivovatelkami, avšak jak on tak i jeho obdivovatelky jsou již oblečeni. Jednotlivé karikatury jsou doprovázeny vulgárními nápisy a neslušnými komentáři. Na základě těchto vyobrazení podal bývalý ministr dne 21. června 2001 žalobu na ochranu osobnosti k Městskému soudu v Praze.

K této žalobě uvedl Ústavní soud ve svém nálezu následující: „*Důvodem podání žaloby byl zneuctvující charakter karikatur, nevkusné pozice provázené vulgárními nápisy vztahujícími se k jeho osobě a nevhodné výroky, které mu byly v těchto situacích připisovány. Vedlejší účastník v tom spatřoval neoprávněný zásah do svých osobnostních práv, jelikož karikatury překročily obecně uznávané zásady slušnosti a vkusu, neoprávněně hrubým způsobem zasáhly jeho čest, důstojnost, jméno a soukromí. Uveřejněné karikatury v Reflexu byly objektivně způsobilé znevážit u části čtenářské veřejnosti jeho dobrou pověst, vážnost a postavení jako občana i ministra. Tento zásah považoval ve vztahu ke své osobě za překročení přípustné společenské i právní míry.*“¹⁶⁹

Stěžovatelka ve svém vyjádření argumentovala pojetím komiksu jako satiry, která nepopisuje realitu. Podle jejího názoru pouze zachycuje její útržky a ty následně zpracovává. Dále uvádí, že se bývalý ministr stal subjektem médií zejména kvůli svému veřejně prezentovanému soukromému životu a nikoli kvůli své politické činnosti. *Zelený Raoul* používá výrazové prostředky, které jsou pro komiks běžné. Takto pojatý seriál tak podle ní nemůže brát žádný z jeho čtenářů vážně.

Pro analýzu tohoto judikátu je však třeba nastínit mediální obraz Karla Březiny té doby. Březina byl velmi populárním politikem. Ve dvaceti sedmi letech se stal historicky nejmladším ministrem vlády České republiky. Jako ministr bez portfeje měl na starosti problematiku, zdravotně postižené a otázky ohledně rodiny. Avšak za celou dobu výkonu této funkce předložil pouze jeden zákon a jeden pozměňovací návrh. Spíše než jako politik byl ale ministr Březina známý jako playboy, médií označovaný jako nejpohlednější, vysoce sebevědomý nebo věčně zamilovaný.¹⁷⁰ Je však otázkou, zdali si tuto image budoval záměrně či nikoli. Vztah k ženám měl vždy velmi vřelý a bulvární

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. č. II. ÚS 468/03. [Online, 20. 4. 2013]

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68285&pos=1&cnt=1&typ=result>.

¹⁷⁰ VALÁŠKOVÁ, M. *Někdejší "playboy" Březina se vrací*. *Ihned.cz*, 22. 7. 2008. [Online, 20. 4. 2013]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-26051270-nekdejsi-playboy-brezina-se-vraci>.

média podávala často informace ze soukromého života tehdejšího ministra, který se však příliš nezdráhal hovořit otevřeně o svém soukromí. Často se tak spekulovalo, jestli se o tehdejším ministrovi psalo v tomto duchu náhodou, nebo jestli se jednalo o záměrné budování jeho mediálního obrazu. Každopádně ministr měl čím zaujmout.¹⁷¹

Jako soud první instance se Městský soud přiklonil na stranu žalobce a ve svém rozsudku uložil žalované povinnost omluvit se prostřednictvím časopisu Reflex, avšak dvě části žaloby týkající se textu omluvy soud zamítnul. První z nich se týkala opětovného uvedení vulgárních výrazů. Jejich uvedením by omluva dle názoru Městského soudu nesplnila svůj satisfakční účel. Ke druhé zamítnuté části soud uvedl, že se necítí být příslušným rozhodovat v otázce slušnosti a vkusu, a proto omluvu v části popisující hrubý zásah jako výrazně vybočení z obecně uznávaných zásad slušnosti a vkusu zamítl.

Poněkud odlišný náhled na spor přináší výklad soudu druhého stupně. Ve svém odvolání žalovaná uvádí základní charakteristiky satiry. Podle jejího názoru je nutné chápat satiru jako něco smyšleného a nevážného, přestože vychází z určitého skutkového základu. Z celkového obsahu a z grafického provedení komiksu tak měl průměrný, rozumně uvažující čtenář šanci rozpoznat, že se jedná o pouhou satiru, která jako smyšlený příběh nebyla způsobilá znevážit žalobcovu dobrou pověst, vážnost a ani jeho postavení jako občana a politika. Vrchní soud v Praze se ztotožňuje s argumentací žalované týkající se používání kritéria pravdivosti při posuzování smyšleného příběhu, avšak dodává, že *„vyobrazení žalobce, byť zřejmě nevážné a smyšlené, má z objektivního hlediska charakteristické znaky pornografie, a proto představuje porušení osobnostních práv.“*¹⁷²

Odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku dále uvádí, že vyobrazení žalobce v karikatuře výrazně vybočuje *„z mezí v demokratické společnosti uznávaných pravidel slušnosti. I šíření tvorby, kterou žalovaná akciová společnost považuje za uměleckou, nesmí překročit určité hranice vymezené zejména chráněnými celospolečenskými zájmy a hodnotami, konkrétně obsaženými v trestním zákoně. Také ustanovení § 12 odst. 3 občanského zákoníku omezuje uměleckou licenci oprávněnými zájmy fyzické osoby. Podle názoru odvolacího soudu jsou oprávněné zájmy fyzické osoby chráněny*

¹⁷¹DOLANSKÝ, L. *Březina: ministr i playboy*. iDnes.cz, 22. 4. 2001. [Onlin, 19. 4. 2013] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/brezina-ministr-i-playboy-094-/domaci.aspx?c=A010422_222651_domaci_bac.

¹⁷²Nález Ústavního Soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. č. II. ÚS 468/03.

*ustanovením článku 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod i ustanoveními § 11 a násl. občanského zákoníku a tyto oprávněné zájmy, zejména právo na lidskou důstojnost, žalovaná akciová společnost narušila šířením vyobrazení žalobce v uveřejněném comicsu.*¹⁷³

Přiměřeným prostředkem obrany proti neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobce je podle odvolacího soudu uveřejnění omluvy v časopise Reflex. Z žalobcem navrženého znění je však potřebné vypustit text obsahující subjektivní hodnocení, uzavírá Vrchní soud.¹⁷⁴

V dovolání k Nejvyššímu soudu žalovaná polemizuje se závěry odvolacího soudu o pornografických znacích komiksu. Dovolací soud však neshledal zákonné předpoklady dovolání a odmítl je jako nepřípustné. Dne 29. září 2003 tak žalovaná podává ústavní stížnost, kterou se domáhá výše uvedených rozsudků Městského a Vrchního soudu v Praze. Podle jejího názoru byly těmito rozsudky porušeny základní svobody (svoboda projevu a svoboda umělecké tvorby) garantované Listinou.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010 rekapituluje výše zmiňovaný vývoj soudního sporu, na který navazuje obecným výkladem o vlastní úloze a o kompetencích Ústavou svěřených. Zdůrazněna je především role Ústavního soudu jako soudního orgánu ochrany ústavnosti. Ústavní soud připomíná, že jej nelze chápat jako další instanci obecných soudů, ani jako soud jim nadřizený. Do rozhodovací pravomoci obecných soudů je oprávněn zasahovat pouze v případech, kdy nepostupují v souladu s principy obsaženými v hlavě páté Listiny. Úkolem Ústavního soudu tak „*není zabývat se porušením běžných práv fyzických nebo právnických osob, chráněných "běžnými zákony". Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad jiných než ústavních předpisů a jejich aplikace při řešení konkrétních případů, jsou záležitosti obecných soudů. Ústavní soud neposuzuje tedy zákonnost vydaných rozhodnutí (pokud jimi není porušeno ústavně zaručené právo), neboť to přísluší obecným soudům.*“¹⁷⁵

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. č 28 Cdo 2090/2002. [Online, 18. 4. 2013] Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/07B693DA722FF0EAC1257A4E00698B5A?openDocument&Highlight=0,

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. č. II. ÚS 468/03.

Na základě přezkumu rozhodnutí soudů všech instancí nabyt Ústavní soud přesvědčení, že „*obecné soudy si při projednávání posuzované věci byly vědomy konfliktu ústavně zaručených práv dle čl. 15 odst. 2 a čl. 17 s právem dle čl. 10 Listiny, zabývaly se možným omezením těchto práv.*“¹⁷⁶ Zákonný zásah Ústavního soudu by tak byl v tomto případě možný pouze při nedůvodném upřednostnění jednoho ze základních práv na úkor druhého anebo na základě omylu obecných soudů při hodnocení významu základního práva. Ani k jedné z těchto situací však podle názoru Ústavního soudu nedošlo. Bezdůvodný zásah do základních práv stěžovatelky tak nebyl prokázán, a proto Ústavní soud stížnost odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný.¹⁷⁷

Při hodnocení jednotlivých soudních rozhodnutí ve výše zmiňované kauze Miloslava Šloufa lze dle mého názoru jednoznačně nesouhlasit s názory obecných soudů a dát za pravdu soudu Ústavnímu. V případě kauzy exministra Březiny je však hodnocení jednotlivých soudních rozhodnutí mnohem složitější. Jednotlivé karikatury Karla Březiny jsou totiž mnohem kontroverznější. Při jejich hodnocení je nutné pracovat s neurčitým a čistě subjektivním pojmem mezí pravidel slušnosti obecně uznávaných v demokratické společnosti. Rozhodnutí obecných soudů o tom, zdali jsou dané karikatury nahého exministra v choulostivých pozicích způsobilé poškodit jeho čest a důstojnost, se tak opírají o nepříliš pevné základy.

Při vlastním zhodnocení bych se přiklonil spíše na stranu žalované. Karel Březina jako osoba veřejně činná nechal média prozkoumat svůj soukromý život. Jako mladý, pohledný a sebevědomý politik sám vcelku otevřeně mluvil o svých partnerkách. Jeho mediální obraz tak nevytvořila média samotná. Z principu karikatury jako satirického žánru je pak pravděpodobné, že si jednotliví karikaturisté ministra všimnou a budou ho zobrazovat spíše jako playboye, než jako pečlivého státního úředníka. Na druhou stranu je však nutné připustit, že jednotlivá zobrazení jsou na hraně. Meze slušnosti nejsou jasně definovány. Osobně si však nejsem jistý, zdali byla tato vyobrazení způsobilá poškodit čest a důstojnost bývalého ministra.

Při hodnocení nálezu Ústavního soudu je klíčová otázka, zdali bylo porušeno vydavatelovo právo na svobodu projevu zakotvené v Listině. Dle mého názoru se mohl Ústavní soud přiklonit k názoru stěžovatele. Ovšem opět je nutné zdůraznit, jak složité

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid.

bylo rozhodování v daném případě. Ústavní soud uvedl, že se obecné soudy vypořádaly s jednotlivými tvrzeními obou stran a své rozhodnutí náležitě odůvodnily. Stále se však nemohu zbavit pocitu, že v rozhodnutí Vrchního soudu chybí dostatečný nadhled, který je třeba při hodnocení karikatury jakožto kriticko-satirického žánru. Přirovnání kresby k pornografii je tak dle mého názoru neadekvátní.

Karel Březina však nebyl jediným, kdo žaloval společnost Ringier Axel Springer kvůli svému vyobrazení v komiksu *Zelený Raoul*. Spor exministra Březiny bývá často srovnáván se sporem Petry Paroubkové, manželky tehdejšího předsedy nejsilnější opoziční politické strany, která žalovala společnost taktéž z důvodu ochrany své osobnosti.

739. díl komiksu *Zelený Raoul* s názvem *Paroubkovy erotické fantazie* byl vydán dne 14. května 2009 v časopisu Reflex. Podle slov autora komiksu Štěpána Mareše jsou v tomto dílu zachyceny okamžiky před otěhotněním Petry Paroubkové.¹⁷⁸ Paroubková v komiksu vypráví svým kamarádkám o noci plné vášně se svým manželem. Využije manželova úspěšného dne v práci, kdy se šéfovi opozice podařilo svrhnout vládu. Chválí manželův vzhled a láká ho do ložnice. Petře Paroubkové vadilo zejména to, že měl komiks znázorňovat početí jejího dítěte a že se v něm měla objevit nahá. Samotná soulož však v komiksu není zobrazena a jediné, co lze označit za nahotu, je odhalená hrud' Jiřího Paroubka. Ve srovnání s komiksem zobrazujícím Karla Březinu tak není vidět nic, co by mohlo kohokoli pohoršit. V případě Karla Březiny je naopak vidět vše.

I v případě manželů Paroubkových je nutná aplikace teorie veřejné osoby. Petra Paroubková jako manželka velmi významného politika často veřejně vystupovala, většinou právě na podporu svého manžela. Podle teorie veřejné osoby je tak sama povinna snášet zvýšený zájem o své soukromí a menší míru ochrany své osobnosti, zvláště když své těhotenství sama medializovala.

Rozhodnutí soudů v tomto případě bylo z mého pohledu jednoznačnější a méně diskutabilní než v případě Karla Březiny. Kresba samotná, ale i jednotlivé popisky a komentáře byly celkově mírnější. Paroubková kresbu označila jako nechutnou a

¹⁷⁸ EICHLER, P. *Paroubková prohrála spor o „porno“ komiks. Soudit se chce dál.* iDnes.cz, 14. 12. 2009. [Online, 23. 4. 2013] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/paroubkova-prohrala-spor-o-porno-komiks-soudit-se-chce-dal-pnv-/domaci.aspx?c=A091214_105709_media_cen.

nevkusnou porno karikaturu. Přirovnání k pornografii však dle mého názoru neobstojí ani v kauze Karla Březiny, a proto takovéto označení není v případě Petry Paroubkové adekvátní.

Městský soud v Praze žalobu na ochranu osobnosti zamítl. Paroubková nebyla úspěšná ani se svým odvoláním u Vrchního soudu, stejně jako se svým dovoláním u Nejvyššího soudu.¹⁷⁹ Soudy shodně argumentovaly vlastní medializací těhotenství Paroubkové. Dále uvedly, že se nejednalo o porno, ale o komiks využívající nadsázku, který byl namířen spíše proti jejímu manželovi než proti ní samotné.¹⁸⁰

¹⁷⁹ ČTK. *Paroubková se za komiks omluvy nedočká, soud dovolání zamítl*. Denik.cz, 16. 4. 2012. [Online, 23. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/soud-odmitl-dovolani-paroubkove-ve-sporu-o-omluvu-za-komiks-20120416.html.

¹⁸⁰ ŠŤASTNÝ, J. *Paroubková prohrála spor o karikaturu svého sexu s manželem*. iDnes.cz, 20. 7. 2010. [Online, 23. 4. 2013] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/paroubkova-prohrala-spor-o-karikaturu-sveho-sexu-s-manzelem-prx-/domaci.aspx?c=A100720_094411_krimi_js.

4. Média a mediální právo

Publicita, aktuálnost, univerzálnost a periodicita jsou základní kritéria pro vymezení masových médií jako prostředku pro přenášení a sdělování informací. Médium musí být veřejně přístupné a předpokládá přítomnost publika se zájmem o informace, které je od média vyžaduje a přijímá. Informace, které médium přináší, by měly být aktuální události se vztahem k současnosti. Pojetí aktuálnosti informací se však v průběhu vývoje médií výrazně proměňuje. Jako aktuální byly v minulosti brány informace staré i několik dní či měsíců. V následujících odstavcích bude ukázána proměna kritéria aktuálnosti v čase a její význam z pohledu ochrany osobnosti fyzické osoby. Kritérium univerzálnosti je posuzováno podle toho, jak moc širokým okruhem společenských témat se médium zabývá a kritérium periodicity pak logicky podle toho, jak pravidelně dané médium vychází.¹⁸¹

Charakteristickým rysem moderní doby je přístup k nepřebornému množství informací. Snadná orientace v tak obrovském množství informací není možná, a tak média ve svém klasickém pojetí vystupují jako jejich zprostředkovatelé. Média rozhodují, které informace jsou pro společnost důležité, které budou zveřejněny a jak moc se jim ve svých zpravodajstvích budou věnovat. Tzv. mediální moc tak spočívá ve schopnosti působit na jednotlivce prostřednictvím výběru informací, které budou zveřejněny, a prostřednictvím způsobu, jakým budou zveřejněny. Informovanost o podstatných věcech je pro demokratickou společnost velmi důležitá, protože jedině dobře informovaní přemýšlející jednotlivci mají šanci udělat správná rozhodnutí ve volbách nebo v referendech.

4.1. Rozvoj investigativní žurnalistiky

V 70. a 80. letech 20. století byl svět doslova okouzlen médii. Právě v tomto období média formují tzv. čtvrtou moc. Klasická montesquieuovská dělba moci rozlišující moc zákonodárnou, výkonnou a soudní je v tomto období doplněna o moc čtvrtou – mediální, prezentovanou jako možné útočiště před zneužitím tří zbývajících mocí a také jako občanskou záruku demokratické kontroly. Z pohledu profesní etiky

¹⁸¹ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2009, 4. vydání.

byla žurnalistika v této době na svém vrcholu: nezávislá, poctivá, čestná a přísná. A zřejmě byla i opravdovým hlídacím psem demokracie, věrným přítelem a spojencem obyčejného občana.¹⁸²

V červnu 1972 informovala média o vloupání do sídla americké Demokratické strany v komplexu Watergate ve Washingtonu, D. C. Tato vcelku nenápadná zpráva byla počátkem aféry Watergate, jedné z největších kauz v dějinách žurnalistiky, která vedla až k rezignaci prezidenta USA Richarda Nixona. Výrazný podíl na objasnění skandálu týkajícího se nezákonných telefonních odposlechlů ve prospěch prezidenta Nixona měla reportáž zveřejněná dne 10. října 1972 seriózním deníkem *The Washington Post*. V průběhu následujících dvou let napsali reportéři Bob Woodward a Carl Bernstein o Watergate více než 300 dalších článků, na základě kterých se státní orgány začaly aférou postupně zabývat. Na základě jejich vyšetřování bylo následně obviněno celkem 69 osob.¹⁸³ Více než 30 ze 48 odsouzených osob patřilo mezi zaměstnance Nixonovy administrativy. „*Vyšetřování postupně odhalilo mnohé nezákonné aktivity za Nixonova úřadování - sledování a odposlouchávání politických soupeřů, diskreditaci protivníků a další nezákonné aktivity financované z částečně ilegálních fondů.*“¹⁸⁴ Aféra Watergate tak dokazuje skutečnou moc pravdivých informací prezentovaných prostřednictvím médií na počátku 70. let.¹⁸⁵

Na základě článků, které přispěly k objasnění kauzy, byla Bobovi Woodwardovi a Carlovi Bernsteinovi udělena Pulitzerova cena. Vlastní vyšetřování pak dvojice mladých reportérů popsala v knize *Všichni prezidentovi muži*, která se stala bestsellerem především kvůli obrovské mediální sledovanosti aféry. Na jejím základě byl v roce 1976 natočen stejnojmenný oscarový snímek s Robertem Redfordem a Dustinem Hoffmanem v hlavních rolích. Díky knize a jejímu filmovému zpracování se ze dvou redaktorů deníku *The Washington Post* staly celebrity a investigativní žurnalistika se dostala do povědomí nejširší veřejnosti.

¹⁸² ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

¹⁸³ MARSH, B. *IDEAS & TRENDS; When Criminal Charges Reach the White House*. NYTimes.com, 30. 10. 2005. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9904E7DF1F3FF933A05753C1A9639C8B63>.

¹⁸⁴ ČTK. *Watergate: Aféra, která svrhla prezidenta Nixona*. Ceskatelevize.cz, 17. 6. 2012. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/181921-watergate-afera-ktera-svrhla-prezidenta-nixona/>.

¹⁸⁵ ČTK. *FOTO: Největší skandál v dějinách USA se stal před 40 lety. Připomente si Watergate*. iHNed.cz, 16. 6. 2012. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-56172500-foto-nejvetsi-skandal-v-dejinach-usa-se-stal-pred-40-lety-pripomente-si-watergate>.

V 70 a 80. letech 20. století tak nastává největší boom investigativní žurnalistiky. Novináři používající tento žánr vyhledávají a shromažďují informace, na základě kterých usilují o objasnění podezřelých jednání veřejných činitelů. Investigativní žurnalistika je tak chtěnou a pro demokratickou společnost velmi potřebnou čtvrtou mocí, prostřednictvím které je veřejná moc kontrolována. Tento nástroj kontroly je však velmi snadno zneužitelný. Hlavním garantem objektivnosti a pravdivosti poskytovaných informací je samotná osobnost novináře, jehož tvrzení jsou podložena ověřitelnými důkazy. V tomto žánru je pak také mimořádně důležité dodržování novinářské etiky.

4.2. Role médií v demokratické společnosti

Charakteristickým rysem demokratické společnosti umožňujícím svobodu projevu je zákaz cenzury. Za dodržení podmínek stanovených mezinárodními smlouvami mohou vlády jednotlivých států nastavit zákonné limity pro výkon svobody projevu, avšak jakákoli forma jiné kontroly nad obsahem médií neexistuje. Tato skutečnost však s sebou přináší i záporné stránky svobody projevu v demokratické společnosti. Onen hlídací pes, který by měl chránit demokracii jako svého pána, se tak může vcelku snadno přeměnit na psa divokého, který namísto veřejného zájmu chrání zájmy soukromé.

„Žít ve svobodné zemi znamená žít v politickém režimu, který (...) respektuje právo na svobodné vyjádření, právo na názor, na rozhovor, na diskuzi. Tuto toleranci prožíváme jako natolik mimořádnou, že nevidíme záludné ustanovování nové formy cenzury, kterou bychom mohli nazvat „demokratickou cenzurou.““¹⁸⁶ V demokratické společnosti jsou to právě média, která na základě vlastních uvážení třídí jednotlivé informace na podstatné, méně podstatné a zcela nepodstatné. Uveřejňováním jednotlivých jimi vybraných informací vytváří mediální obraz skutečnosti. Subjektivním rozhodnutím tak určují, které informace budou zveřejněny a jak moc se jim budou v jednotlivých reportážích věnovat. Média tak vlastně rozhodují o tom, co je pro společnost důležité a co důležité není.

¹⁸⁶ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*, s. 174.

K tzv. demokratické cenzuře se v mediálním prostředí přidává ještě jedna silně rozšířená praxe nazývaná novinářská cenzura. Tzv. novinářská cenzura spočívá v tom, že novináři snažící se prorazit ve své profesi by neměli kritizovat praktiky svých kolegů.¹⁸⁷ Mladý novinář, který by praktiky svých starších kolegů kritizoval, by ve většině případů nedostal další příležitost. Svou profesní kariéru by tak vybudovat nemohl. Mediální moc jako moc kontrolující tak sama není častokrát kontrolována. Klasické pojetí dělby moci obsahuje systém brzd a protiváh. Mediální moc však (kromě výše zmiňovaných limitů, resp. mezí, které jsou vymezeny zákonem) žádné brzdy ani protiváhy nemá.

Pluralita médií je další podstatnou vlastností charakterizující demokratickou společnost. Jedinec tak má možnost, aby si vybral, které médium je pro něj dostatečně důvěryhodné. Další jeho možností je srovnávání informací poskytovaných jednotlivými médii. Jestliže však všechna jednotlivá média tvrdí totéž, pak bez přímého zdroje nezbyvá nic jiného, než vzít tvrzenou skutečnost za pravdivou. Tzv. mediální pravda je tedy to, co média jako celek uznávají jako pravdivé. Jak daleko je tato mediální pravda od pravdy objektivní pak záleží na jednotlivých médiích. Aleš Rozehnal uvádí, že svoboda projevu a právo na informace se stávají imaginárními kvůli tomu, že vedení opravdové veřejné diskuze je možné jen skrze média a právě média samotná rozhodují o jejich tématech, argumentech a účastnících.¹⁸⁸

4.3. Rychlost jako klíčová vlastnost moderních médií

Počátkem 90. let dochází k rozvoji televizního zpravodajství a s ním přichází nová éra, ve které tradiční média ztrácí své postavení. Televize se stává centrálním médiem díky tomu, že je nejrychlejším informačním prostředkem této doby. Za pomoci satelitů je schopna okamžitého přenášení obrazu ze všech koutů světa. Možnost živého vysílání je obrovskou výhodou televize. Televizní kanály jsou schopny téměř okamžitého zprostředkování informací svým divákům. Kanadský sociolog Marshall McLuhan ve svém díle *Gutenbergova galaxie* analyzuje komunikační média a na

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ibid.

základě této analýzy rozlišuje mezi společnostmi písma a moderní společností, která je charakterizována rozvojem audiovizuálních médií.¹⁸⁹

Informace sdělitelné obrazem jsou snadněji pochopitelné. Další výhodou je rychlost vstřebání informace. Krátký televizní záběr trvajících pouhých pár vteřin je často ihned srozumitelný. Události, které nejsou sdělitelné obrazem, resp. které sice sdělitelné jsou, ale nevytváří dostatečně silný obraz, který by byl schopný na diváka emocionálně zapůsobit, se tak dostávají do pozadí. Upřednostněny jsou zejména emocionálně silné obrazy, jako například obrazy neštěstí, utrpení a smrti.

S rozvojem televizního zpravodajství a zpravodajských kanálů nabývá na významu kritérium aktuálnosti. Jeden přímý přenos následuje další, obvykle z různých koutů světa a celý fenomén médií lze vystihnout sloganem *Slow news, no news*. Právě v tom lze spatřovat hlavní odlišnost oproti médiím 70. a 80. let. Pravdivá a společensky důležitá informace typická pro investigativní žurnalistiku je nahrazena informací okamžitou, avšak ne vždy dostatečně ověřenou. K zásahům do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby tak dochází častěji.

V rychlosti podávání informací jsou klasická tištěná média vždy o krok nazpět za speciálními zpravodajskými kanály. Rychlejší být nemohou, a tak některá tištěná média reagují na úbytek svých čtenářů změnou ve stylu podávání informací. Následkem této změny je v mnoha případech agresivnější forma žurnalistiky. Jednotlivé deníky se předhánějí v tom, kdo svému čtenáři podá kontroverznější téma či která otištěná fotografie bude víc šokující. Tato změna s sebou logicky přináší i více zásahů do osobnostních práv jednotlivců.

Se stále většími nároky na rychlost a srozumitelnost sdělované informace ustupuje investigativní žurnalistika do pozadí. Kauzy odhalované touto formou žurnalistiky jsou často poměrně komplikované. Není tedy možné se s nimi seznámit prostřednictvím novinového sloupku nebo prostřednictvím půlminutové reportáže. Jednotlivá témata deníků nejsou určována podle toho, které informace jsou společensky relevantní a pro informovanost svobodné demokratické společnosti důležité. Úspěšnost jednotlivých tiskovin se posuzuje podle počtu prodaných výtisků. Společnost se však zajímá více o snadněji uchopitelné a zobrazitelné informace. Informace o zahraniční

¹⁸⁹ MUSIL, J. *Informační společnost a její ekonomické a sociální aspekty*. Univerzita Jana Amose Komenského. [Online, 8. 5. 2013] Dostupné z: <http://orbis.ujak.cz/informacni-spolecnost.php>.

cestě premiéra České republiky do Bruselu a jednání na půdě Evropské Rady by byla jistě v dnešní době odsunuta informací o svatbě, rozvodu, alkoholismu nebo dopravní nehodě průměrně známého českého herce či zpěváka.¹⁹⁰

Tento trend se samozřejmě netýká všech tištěných médií, ale podle kritéria prodejnosti jednotlivých deníků lze s jistotou říci, že se týká většiny. Kontroverzní témata týkající se soukromé sféry osob veřejného zájmu jsou podávána stále častěji. Většina z nich je schopna zasáhnout do osobního soukromí těchto osob nebo do jejich cti či důstojnosti.

4.4. Internet a nová média

Největší změnou však prošla média s rozvojem internetu. Nejde jen o rychlost, s jakou je možnost šířit jednotlivé informace, ale především o celkové pojetí médií. Médii již nejsou pouze novináři. Možnost okamžitého zprostředkování informací má díky internetu každý. Médii se tak stává každý, kdo zprostředkovává určitou informaci, resp. určitou informaci zveřejňuje.

Internet je vcelku oprávněně považován za nejdemokratičtější médium. Možnost neomezeného vyhledávání informací z téměř neomezeného počtu jednotlivých zdrojů patří k jeho největším výhodám. Nejdemokratičtější je i proto, že možnost kontroly veškerých zdrojů informací není prakticky možná. S tím však přichází i jeho největší nevýhoda, kterou je možnost šíření informací způsobilých zasáhnout do zákonem chráněných veřejných statků, jakými jsou např. bezpečnost, veřejný pořádek či mravnost, nebo do jednotlivých osobnostních práv fyzických osob.

Kromě velmi jednoduché možnosti zásahu do práva na čest a důstojnost jednotlivce prostřednictvím článku, blogu, příspěvku do diskuze či prostřednictvím jiného zveřejnění informace je dalším a dnes zřejmě i aktuálnějším tématem ochrana soukromí uživatelů internetu. V dnešní době jsou naprosto běžné systémy sledující prostřednictvím jednotlivých internetových prohlížečů nebo internetových stránek počínání svých uživatelů na síti. Sledování pohybu uživatelů po síti je však značnou

¹⁹⁰ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*.

částí uživatelské veřejnosti vnímáno jako nepříjemný zásah do osobního soukromí.¹⁹¹ Shromážděné informace pak mohou být využity zejména pro analytické či reklamní účely.

Vytvoření účinné zákonné ochrany soukromí uživatelů internetu je mimořádně komplikované a zřejmě i nerealizovatelné zejména kvůli tempu vývoje technologií v této oblasti. Zůstává tak na každém uživateli, aby si ochranu vlastního soukromí vyřešil sám. Technologických způsobů ochrany soukromí na internetu je více. Například technologie Do Not Track svým uživatelům umožňuje předávat internetovým stránkám informaci, že si nepřejí být sledováni. Tato technologie však zůstává spíše prosbou na bázi dobrovolnosti, kdy jedna strana vznesе požadavek, že si nepřeje být sledována, a druhá strana tento požadavek respektuje. K respektování daného požadavku tak není nikdo nucen technicky, ani právně.¹⁹²

Sledování pohybu uživatelů po internetu slouží především k reklamním účelům. Na základě analýzy dříve navštívených stránek zobrazuje uživateli takovou reklamu, která by ho mohla zajímat. Právě komerční využití sledování uživatelů internetu brání respektování požadavků vznesených prostřednictvím technologie Do Not Track. Reklamní systémy založené na personalizované internetové reklamě jistě nepřistoupí na dobrovolné omezení vlastních zisků, které souvisí právě se sledováním pohybu uživatelů po internetu.¹⁹³

Efektivnější ochranu proti sledování poskytují moderní internetové prohlížeče. Jejich nastavení nabízí uživatelům možnost anonymního režimu prohlížení internetových stránek, správy oprávnění jednotlivých stránek nebo blokování reklamních či jiných rušivých prvků. Možnost efektivnější ochrany osobního soukromí tedy internetové prohlížeče nabízejí, avšak využití této možnosti prostřednictvím zmiňovaných nastavení předpokládá dostatečnou zručnost jejich uživatelů.

¹⁹¹ MACICH, J. *Jak moderní prohlížeče chrání vaše soukromí?* Root.cz, 22. 5. 2013. [Online, 30. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.root.cz/clanky/jak-moderni-prohlizece-chrani-vase-soukromi/>.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

4.5. Konec éry soukromí?

Mark Zuckerberg, zakladatel a výkonný ředitel společnosti Facebook, prohlásil v lednu roku 2010, že éra soukromí skončila. Podobné prohlášení zaznělo o pár měsíců dříve z úst šéfa společnosti Google, Erica Schmidta, a ve stejném duchu se vyjádřil i spoluzakladatel a výkonný ředitel společnosti Oracle, Larry Ellison.¹⁹⁴ Za jedním z nejostřejších vyjádření ohledně soukromí však stojí výkonný ředitel a spoluzakladatel společnosti Sun Microsystems, Scott McNealy, který už v roce 1999 řekl: „You have zero privacy anyway. Get over it.“¹⁹⁵ V překladu tedy: Stejně nemáte žádné soukromí. Smiřte se s tím. Všechna tato vyjádření výkonných ředitelů největších světových společností zabývajících se IT mají dvě společné charakteristiky. Všechna tato vyjádření se shodují v tom, že éra soukromí skončila. Druhou společnou charakteristikou pak je, že se všichni čtyři mýlí.

Éra soukromí rozhodně neskončila. Naopak bych se odvážil tvrdit, že princip ochrany osobního soukromí, založený na zásadě informačního sebeurčení, zůstal nezměněn. Jediné, co se tak podle mého názoru změnilo, je pohled na soukromí jako takové a na jeho ochranu.

Sdílím, tedy jsem. Touto parafrází na slavný citát francouzského filosofa Reného Descarta by se dal ve zkratce charakterizovat život velké části aktivních uživatelů sociálních sítí. Facebook jako zdaleka nejúspěšnější sociální médium dneška jistě není třeba podrobněji představovat. Statistiky potvrzující význam této sociální sítě jsou uvedeny v úvodu diplomové práce. Z hlediska možnosti sdílení jednotlivých forem informací je Facebook zřejmě nejuniverzálnějším sociálním médiem. Prostřednictvím vlastních profilů mohou uživatelé v jednotlivých příspěvcích sdílet své aktuální pocity, myšlenky, fotografie, videa, hudební soubory, odkazy na internetové stránky nebo třeba i informace o tom, kde se uživatelé momentálně nacházejí. Kromě těchto informací mohou profily jednotlivých uživatelů obsahovat i další informace osobního charakteru, jakými jsou např. datum narození, věk, rodinný stav, náboženské vyznání. Dále pak také informace týkající se vzdělání a zaměstnání, kontaktní informace včetně adresy a telefonního čísla, oblíbené filmy, televizní pořady, knihy nebo hudební interprety a

¹⁹⁴ SCHNEIER, B. *Google And Facebook's Privacy Illusion*. Forbes.com, 4. 6. 2010. [Online, 21. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.forbes.com/2010/04/05/google-facebook-twitter-technology-security-10-privacy.html>.

¹⁹⁵ PCWORLD STAFF. *Private Lives? Not Ours!* PCWorld.com, 18. 4. 2000. [Online, 20. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.pcworld.com/article/16331/article.html>.

informace o tom, která místa uživatel navštívil nebo která plánuje navštívit. Sdílení těchto informací však není povinné. Při jejich sdílení lze také nastavit, kdo bude adresátem konkrétní sdílené informace. Adresáty tak mohou být všichni uživatelé sociální sítě, uživatelé, označení jako přátelé, nebo pouze někteří z nich. V tomto smyslu tak platí princip informačního seburčení. Jednotliví uživatelé totiž mají možnost stanovit, jaké informace budou přístupné a včetně okruhu jejich adresátů.

Princip sdílení jako takový tedy zásahem do osobnostních práv není. Velkým problémem je však obsah informací sdílených jednotlivými uživateli prostřednictvím sociálních sítí. Na základě předmětu těchto sdílení tak může docházet k zásahům do osobnostních práv. Ohroženo je zejména právo na podobu, právo na čest a důstojnost a právo na osobní soukromí. K jednotlivým zásahům dochází v podstatě stejnými způsoby, popsanými v druhé části první kapitoly této práce, avšak vzhledem k obrovskému množství informací sdílených jednotlivými uživateli sociálních sítí k nim dochází mnohem častěji.

Nejběžnější formou zásahu do osobnostních práv prostřednictvím sociálních sítí je zveřejnění fotografie obsahující podobiznu fyzické osoby bez jejího svolení. Sociální síť Facebook nabízí i možnost označení konkrétních uživatelů na jednotlivých fotografiích. Ostatním uživatelům se tak zobrazí fotografie s informací, kterého uživatele fotografie zobrazuje a kde se na fotografii nachází. Zveřejnění fotografie s těmito informacemi lze vázat na předchozí schválení uživatele, kterého se daná informace týká. Publikaci fotografie samotné však zabránit nemůže. Stejně tak nemůže regulovat zveřejňování fotografií obsahujících jeho podobiznu, na kterých není označen. Téměř žádná kontrola pak není umožněna jednotlivcům, kteří nejsou uživateli daných sociálních sítí. V těchto případech tak závisí pouze na vlastním uvážení uživatelů, kteří mají potřebu danou fotografii sdílet, zda fotografii obsahující podobiznu jiné osoby uveřejní i bez jejího svolení.

Možností určité regulace obsahu sociální sítě Facebook je upozornění správce sítě na nevhodný obsah konkrétní fotografie či jiné zveřejněné informace. V takovém případě je však nutné, aby správce sítě obsah sdíleného příspěvku posoudil. Příspěvek obsahující problematický obsah, jakým je např. projev nenávisti, nahota, pornografie nebo grafické znázornění násilí, bude správcem sítě odstraněn, avšak vzhledem k nutnosti posouzení jeho obsahu se tak nestane okamžitě.

K častým zásahům do práva na podobu a do práva na osobní soukromí dochází v souvislosti sociální služby Instagram. Jedná se o volně dostupnou aplikaci pro některé

mobilní telefony, prostřednictvím které její uživatelé sdílí své fotografie. Aplikace vyniká především svojí jednoduchostí. Slouží k velmi snadnému sdílení a prohlížení fotografií, přičemž své uživatele neobtěžuje nadměrným množstvím ostatních informací. O popularitě této sociální služby svědčí 9 milionů uživatelů za pouhých 12 měsíců.¹⁹⁶ Právě na této službě se nejlépe ukazuje, jak je snadné porušit osobnostní práva ostatních. Za pomoci této dnes již masově rozšířené aplikace je možné pořídit a pro všechny ostatní uživatele zpřístupnit fotografii za pouhých několik vteřin. Pořízení a zpřístupnění fotografie je tedy ještě jednodušší a možnost kontroly snímků je pak obdobná jako v případě ostatních sociálních sítí.

Dalším obrovským problémem, na který je třeba brát ohled při užívání sociálních sítí a ostatních sociálních služeb, je možnost úniku osobních informací. I přes značnou obezřetnost uživatelů, kteří sdílí určité informace s uzavřenými skupinami ostatních uživatelů, nelze zabránit zneužití informací ze strany osob, které se jich zmocnily se špatnými úmysly. Takovou situaci si lze velmi dobře představit ve spojení s geolokační službou Foursquare. Podstatou této služby s určitými prvky sociální sítě je sdílení aktuální polohy uživatelů, kteří se za pomoci aplikace v mobilním telefonu do sítě přihlásí na určitém místě, které je pak ostatním uživatelům zobrazeno. Ti tak mohou mít přehled o tom, kde se jejich přátelé z řad ostatních uživatelů momentálně nachází. Tato aplikace je tak ideálním pomocníkem všech tzv. stalkerů.

Masové rozšíření sociálních sítí a ostatních jim podobných mediálních a komunikačních služeb je trendem, který značně ovlivnil dnešní charakter médií. Média jsou stále více interaktivní a dávají tak více prostoru jednotlivcům, kteří se za pomoci internetu a sociálních sítí angažují, sdílí své názory s ostatními a mnohdy se stávají i samotnými reportéry. V dnešní době není výjimkou, když redakce hlavních zpravodajských společností používá ve svém zpravodajství videonahrávky nebo fotografie, které získali od veřejnosti nebo které jejich diváci či čtenáři s médii sami dobrovolně sdíleli. S vývojem nových médií a rychlostí internetu tak existuje stále více prostoru ke sdílení informací, fotografií a videí z více zdrojů, mnohdy bohužel ne zcela ověřených a důvěryhodných. Současný trend v médiích tak charakterizuje velmi snadná možnost šíření informací, rychlost jejich šíření a možnost působit na relativně velkou skupinu adresátů. Dnešní doba disponuje s téměř neomezenými možnostmi informací.

¹⁹⁶ SHONTELL, A. *9 Million Users In 11 Months For Instagram*. Business Insider.com, 13. 9. 2011 [Online, 21. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/9-million-users-in-11-months-for-instagram-2011-9>.

Přístup k nim nebyl nikdy snadnější, a to zčásti i kvůli tomu, že někteří lidé, byť i nevědomě, sdílí své vlastní osobní informace, aniž by si uvědomovali, kdo k těmto datům může získat přístup.

K jednotlivým únikům osobních údajů a k jejich zneužití tak v dnešní době dochází častěji než v minulosti. Vzhledem ke snadnému šíření informací po internetu lze tedy předpokládat, že bude stále častěji docházet ke konfliktům mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti. Navíc lze očekávat, že se tyto konflikty, známé především jako spory tradičních a ve velké většině případů bulvárních médií s osobami veřejného zájmu, z těchto důvodů rozšíří i mezi ostatní fyzické osoby.

Problematika ochrany osobnosti ve vztahu k médiím je tak stále velmi aktuálním tématem. Vzhledem k vývojovým trendům posledních let a k celkové proměně médií by však zákonodárce neměl již nadále čekat s konkrétnější reakcí ve formě právního předpisu věnujícího se některým aspektům mediální sféry. Přinejmenším rámcová úprava reagující na společenské změny v mediální oblasti, která by definovala alespoň některé principy týkající se problematiky nových médií a stanovila konkrétnější rámec pro jejich užívání, se jeví jako žádoucí.

Závěr

Hlavním tématem diplomové práce *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím* je konflikt dvou ústavně zaručených práv – práva na ochranu osobnosti a svobody projevu. Obě tato práva jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod a z toho důvodu požívají stejné úrovně právní ochrany. Jako rovnocenná práva si však mohou konkurovat. Diplomová práce tato práva hodnotí a jejich konflikty analyzuje.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř základních kapitol, kterými jsou Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby, Svoboda projevu jako základ mediálního práva, Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu a Vývoj médií a jeho vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby.

V první a druhé části práce analyzuje právo na ochranu osobnosti a svobodu projevu. Tyto kapitoly se věnují pramenům obsahujícím úpravu těchto práv, základním pojmům vymezujícím tato práva, jejich významu, mezím a možnostem jejich omezení. Třetí část diplomové se zabývá obecnými principy, podle kterých by měly být řešeny jednotlivé konflikty práva na ochranu osobnosti fyzické osoby se svobodou projevu, a analyzuje konkrétní judikaturu českých soudů. V části čtvrté je pak nastíněn vývoj médií od počátku 70. let 20. století s důrazem na jejich vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby.

Na základě analýzy čtyř základních částí hledá diplomová práce odpověď na základní otázku, zda je právní úprava týkající se konfliktů práva na ochranu osobnosti fyzické osoby se svobodou projevu obsažená v právním řádu České republiky dostačující. Po zpracování těchto čtyř částí se diplomová práce dostává k závěru, že se česká právní úprava týkající se konfliktu dvou zmiňovaných základních práv jeví jako nedostatečná.

Při podrobné analýze práva na ochranu osobnosti fyzické osoby a svobody projevu se skutečně potvrdila hypotéza diplomové práce, tj. určitá obava nad tím, zda není úprava těchto práv v českém právním řádu příliš minimalistická. Práva na ochranu osobnosti i svoboda projevu jsou shodně zakotvena v Listině. Svoboda projevu je zaručena společně s právem na informace v článku 17. Tento článek vymezuje jednotlivé způsoby, kterými lze svobodu projevu uskutečňovat, a stanoví základní podmínky jejího omezení. V případě práva na ochranu osobnosti Listina ve svém článku

10 pouze garantuje právo každého na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti, ochranu jména, ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromého a rodinného života a ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě, avšak jeho konkrétnější obsah tento právní předpis nevymezuje. Konkrétnější obsah práva na ochranu osobnosti je stanoven v občanském zákoníku. Toto vymezení se však svým rozsahem podobá ustanovení článku 17 Listiny upravující svobodu projevu.

Díky minimalistické zákonné úpravě těchto práv má rozhodování soudů právě v této oblasti nezastupitelný význam. Pro situace, ve kterých dochází ke konfliktu obou základních práv, není stanovena žádná normativní úprava. V celé řadě sporů tak bylo pouze na soudech, aby vytvořily jednotlivá pravidla a instituty, za pomoci kterých byly dané spory vyřešeny. Tato situace však klade obrovské nároky na rozhodovací činnost jednotlivých soudů. Především třetí kapitola diplomové práce poukázala na nekonzistentnost v rozhodovací praxi a na některá nesprávná rozhodnutí obecných soudů. Rozhodovací činnost soudu Ústavního bych však ve většině případů hodnotil velmi kladně.

Právní úprava problematiky sporů práva na ochranu osobnosti se svobodou projevu tak ukázala, že velmi obecné formulace obsažené v jednotlivých právních normách umožňují často zcela odlišné způsoby jejich interpretace. Z hlediska právní jistoty jsou takové situace nežádoucí. Na druhou stranu je však třeba uznat, že přemíra kazuističnosti by právě v případě těchto konfliktů nebyla správná. Vymezení obsahu dílčích osobnostních práv jednotlivců prostřednictvím zákona není realizovatelné. Počítat s významnou úlohou soudů je tedy principiálně správné. Přesto se ale domnívám, že podrobnější úprava týkající se těchto práv by byla vhodná.

Jako vážný nedostatek právní úpravy týkající se ochrany osobnosti ve vztahu k médiím je pak minimální reakce zákonodárce na technický vývoj a s tím související vývoj oblasti médií, která prostřednictvím svobody projevu velmi často zasahují do osobnostních práv. Například problematiku nových médií, umožňující téměř každému možnost okamžitého zveřejnění vlastního názoru a tím i možnost okamžitého zásahu do osobnostních práv jiného, zákonodárce zcela ignoruje. Dnešní doba umožňuje snadný přístup k obrovskému množství informací a současná média tak charakterizuje především jednoduchost a rychlost jejich šíření a možnost působení na velkou skupinu adresátů. Vzhledem ke snadnému šíření informací po internetu lze tedy předpokládat, že

bude stále častěji docházet ke konfliktům mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti. Navíc lze očekávat, že se tyto konflikty, známé zatím zejména jako spory tradičních bulvárních médií s osobami veřejného zájmu, z těchto důvodů rozšíří i mezi ostatní fyzické osoby.

Problematika ochrany osobnosti ve vztahu k médiím je tak stále velmi aktuálním tématem. Vzhledem k vývojovým trendům posledních let a k celkové proměně médií by však zákonodárce neměl již nadále čekat s konkrétnější reakcí ve formě právního předpisu věnujícího se některým aspektům mediální sféry. Přinejmenším rámcová úprava reagující na společenské změny v mediální oblasti, která by definovala alespoň některé principy týkající se problematiky nových médií a stanovila konkrétnější rámec pro jejich užívání, se jeví jako žádoucí.

Seznam zkratek

CCTV	Closed Circuit Television
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská Unie
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
NOZ	Nový občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ÚS	Ústavní soud
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Použitá literatura

BARTOŇ, M. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha : Leges, 2010.

BOBEK, M. Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 10/2005, C. H. Beck.

COATS, W., GOSSAIN, J. *What Are You Doing Legally on Twitter?* Corporate Counsel, Law.com, 17. 9. 2009. [Online, 23. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.law.com/corporatecounsel/PubArticleCC.jsp?id=1202433859726&slreturn=20130509053850>.

ČT24. *Spíše než bezpečí zajišťují kamery v Česku monitoring*. Českátelevize.cz, 16. 10. 2012. [Online, 3. 3. 2013] Dostupné z: <http://czech-tv.cz/ct24/domaci/199810-spise-nez-bezpeci-zajistuji-kamery-v-cesku-monitoring/>.

ČT24. *Watergate: Aféra, která svrhla prezidenta Nixona*. Ceskatelevize.cz, 17. 6. 2012. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/181921-watergate-afera-ktera-svrhla-prezidenta-nixona/>.

ČTK. *FOTO: Největší skandál v dějinách USA se stal před 40 lety. Připomeňte si Watergate*. iHNed.cz, 16. 6. 2012. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-56172500-foto-nejvetsi-skandal-v-dejinach-usa-se-stal-pred-40-lety-pripomente-si-watergate>.

ČTK. *Paroubková se za komiks omluvy nedočká, soud dovolání zamítl*. Denik.cz, 16. 4. 2012. [Online, 23. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/soud-odmitl-dovolani-paroubkove-ve-sporu-o-omluvu-za-komiks-20120416.html.

DEBATIN, B. Ethics, Privacy, and Self-Restraint in Social Networking. In Trepte, S., Reinecke, L. *Privacy Online: Perspectives on Privacy and Self-Disclosure in the Social Web*. Berlin : Springer-Verlag, 2011, s. 47-60.

DOČEKAL, D. *Facebook mění pravidla soukromí, cokoli uděláte, může použít k zobrazení reklam*. Lupa.cz, 27. 11. 2012. [Online, 19. 5. 2013] Dostupné z:

<http://www.lupa.cz/clanky/facebook-meni-pravidla-soukromi-cokoli-udelate-muze-pouzit-k-zobrazeni-reklam/>.

DOČEKAL, D. *TIP: Co můžete udělat pro lepší zabezpečení účtu na Facebooku*. Lupa.cz, 20. 5. 2013. [Online, 3. 6. 2013] Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/tip-co-muzete-udelat-pro-lepsi-zabezpeceni-uctu-na-facebooku/#ic=kolotoc-header&icc=tip-co-muzete-udelat-pro-lepsi-zabezpeceni-uctu-na-facebooku>.

DOLANSKÝ, L. *Březina: ministr i playboy*. iDnes.cz, 22. 4. 2001. [Online, 19. 4. 2013] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/brezina-ministr-i-playboy-094-/domaci.aspx?c=A010422_222651_domaci_bac.

DOLEŽÍLEK, J. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. Praha : ASPI, 2008.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha : ASPI publishing, 2009.

EICHLER, P. *Paroubková prohrála spor o „porno“ komiks. Soudit se chce dál*. iDnes.cz, 14. 12. 2009. [Online, 23. 4. 2013] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/paroubkova-prohrala-spor-o-porno-komiks-soudit-se-chce-dal-pnv-/domaci.aspx?c=A091214_105709_media_cen.

FACEBOOK. *Facebook's Growth in the Past Year*. 17. 5. 2013. [Online, 7. 6. 2013] Dostupné z: <https://www.facebook.com/facebook>.

FIALA, J. a kol. *Občanské právo*. Praha : ASPI, a.s., 2006.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. I díl. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

FRIDRICH, M. *Nová média (asi) změni svět*. Médiář.cz, 1. 4. 2011. [Online, 7. 6. 2013] Dostupné z: <http://www.mediar.cz/nova-media-asi-zmeni-svet/>.

HERCZEG, J. *Meze svobody projevu*. Praha : Orac, 2004.

HOLUBOVÁ, E. Nesnesitelná lehkost karikatury aneb výbušné otázky pod soudcovskou lupou. *Ius et Societas*, 2010. [Online, 4. 4. 2013] Dostupné z: http://www.iusetocietas.cz/fileadmin/user_upload/Vitezne_prace/Holubova.pdf.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha : Portál, 2007.

JUNG, A. M. Twittering Away the Right of Publicity: Personality Rights and Celebrity Impersonation on Social Networking Websites. *Chicago – Kent Law Review*, 2011, 86: 1, s. 381-417.

KASÍK, P. *Všichni vás chtějí připravit o soukromí. A vám je to jedno*. *Technet.cz*, 18. 9. 2012. [Online, 22. 5. 2013]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/konec-soukromi-na-internetu-facebook-sdileni-fnb-sw_internet.aspx?c=A120916_010806_sw_internet_pka.

KASÍK, P. *Vliv masových médií: Umí vytvořit válku, prezidenta i vlastní realitu*. *Technet.cz*, 24. 1. 2013. [Online, 21. 5. 2013] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ucinky-masovych-medii-0uv-veda.aspx?c=A130114_162701_veda_pka.

KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.

KNAP, K., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, P. a kol. V. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. vydání. Praha : Linde, 2004.

KOSAŘ, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence*. 2008, č. 1.

KROUPA, J., MOLEK, P., MORAVEC, O. a kol. *Mediální právo*. Brno : Masarykova univerzita, 2010.

KÜHN, Z. *K přípustnosti důkazu utajenou audiovizuální nahrávkou v civilním řízení*. *Jiné právo*, 12. 12. 2009. [Online, 3. 3. 2013] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.com/2009/12/k-pripustnosti-dukazu-audiovizualni.html>.

LEE, T. L. Privacy and Social Media. In Albarran, A. B. *The Social Media Industries*. New York, NY : Routledge, 2013, s. 146-165.

LEVMORE, S., NUSSBAUM, M. C. *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2010.

MACICH, J. *Jak moderní prohlížeče chrání vaše soukromí?* Root.cz, 22. 5. 2013. [Online, 30. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.root.cz/clanky/jak-moderni-prohlizece-chrani-vase-soukromi/>.

MAPAKAMER.CZ. *Kamerové systémy (CCTV) a soukromí*. [Online, 2. 3. 2013] Dostupné z: http://mapakamer.cz/?page_id=32.

MAPAKAMER.CZ. *Charta demokratického využívání kamerových systémů*. [Online, 2. 3. 2013] Dostupné z: http://mapakamer.cz/?page_id=36.

MARSH, B. *IDEAS & TRENDS; When Criminal Charges Reach the White House*. NYTimes.com, 30. 10. 2005. [Online, 7. 5. 2013] Dostupné z: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9904E7DF1F3FF933A05753C1A9639C8B63>.

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2009, 4. vydání.

MUSIL, J. *Informační společnost a její ekonomické a sociální aspekty*. Univerzita Jana Amose Komenského. [Online, 8. 5. 2013] Dostupné z: <http://orbis.ujak.cz/informacni-spolecnost.php>.

NEFF, O. *FEJETON: Publicita a soukromí*. Neviditelný pes.cz, 30. 5. 2013. [Online 3. 6. 2013] Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/fejeton-publicita-a-soukromi-dib-p_spolecnost.asp?c=A130527_095646_p_spolecnost_wag.

PARDY, D. *Privacy and Personality in the Digital*. Innovation Law Blog.org, 1. 3. 2013. [Online, 24. 5. 2013] Dostupné z: <http://innovationlawblog.org/2013/03/privacy-and-personality-in-the-digital-era/>.

- PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda*, II. díl. Ústavní právo České republiky. 1. úplné vydání. Praha : Leges, 2011.
- PCWORLD STAFF. *Private Lives? Not Ours!* PCWorld.com, 18. 4. 2000. [Online, 20. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.pcworld.com/article/16331/article.html>.
- POTMĚŠIL, J. *Přípustnost audio a video nahrávek jako důkazu*. Jiné právo, 16. 12. 2009. [Online 5. 5. 2013] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/12/jan-potmesil-pripustnost-audio-video.html>.
- POUPEROVÁ, O. *Regulace médií*. Praha : Leges, 2010.
- ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012.
- RYŠKA, M. *Big Brother v bytovém domě*. Jiné právo, 18. 1. 2010. [Online, 5. 3. 2013] Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/01/michal-ryska-big-brother-v-bytovem-dome.html>.
- SCANION, L. *Twitter and the Law: 10 Legal Risks*. Guardian.co.uk, 10. 8. 2012. [Online, 25. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/law/2012/aug/10/twitter-legal-risks>.
- SHAN, N., CADDY, L. *Viewpoint: What Dangers May Lie Ahead for Libellous Tweepers*. BBC.co.uk, 13. 11. 2013. [Online, 23. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/technology-20299551>.
- SHONTELL, A. *9 Million Users In 11 Months For Instagram*. Business Insider.com, 13. 9. 2011 [Online, 21. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/9-million-users-in-11-months-for-instagram-2011-9>.
- SCHNEIER, B. *Google And Facebook's Privacy Illusion*. Forbes.com, 4. 6. 2010. [Online, 21. 5. 2013] Dostupné z: <http://www.forbes.com/2010/04/05/google-facebook-twitter-technology-security-10-privacy.html>.

SPURNÝ, J., ŠÍDLO, J. *Všichni premiéroví gangsteři*. Respekt, 18. 9. 2000. [Online, 5. 5. 2013] Dostupné z:

http://www.ceskapolitika.cz/volby/Karel/Zemanovy_vztahy_s_USA.htm.

ŠEBESTA, K., KOMÁREK, P. *Nový trestný čin v právní úpravě ČR – Nebezpečné pronásledování tzv. stalking*. ePravo.cz, 26. 3. 2010. [Online, 30. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/novy-trestny-cin-v-pravni-uprave-cr-nebezpecne-pronasledovani-tzv-stalking-60643.html>.

ŠŤASTNÝ, J. *Paroubková prohrála spor o karikaturu svého sexu s manželem*.

iDnes.cz, 20. 7. 2010. [Online, 23. 4. 2013] Dostupné z:

http://zpravy.idnes.cz/paroubkova-prohrala-spor-o-karikaturu-sveho-sexu-s-manzelem-prx-/domaci.aspx?c=A100720_094411_krimi_js.

ŠVAŇHAL, R. *K obecným otázkám ochrany osobnosti fyzické osoby*. Epravo.cz, 15. 11. 2000. [Online, 12. 11. 2012] Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-obecnym-otazkam-ochrany-osobnosti-fyzicky-ch-osob-378.html>.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.

TATE, R. *Google CEO: Secrets Are for Filthy People*. Gawker.com, 12. 4. 2009.

[Online, 22. 5. 2013] Dostupné z: <http://gawker.com/5419271/google-ceo-secrets-are-for-filthy-people>.

THIER, D. *Why You Can't Protect Your Facebook Privacy With a Wall Post*.

Forbes.com, 26. 11. 2012. [Online, 23. 5. 2013]. Dostupné z:

<http://www.forbes.com/sites/davidthier/2012/11/26/why-you-cant-protect-your-facebook-privacy-with-a-wall-post/>.

TN.CZ, ČTK. *Černý označil Knížáka za "kriploidního ču*áka", teď mu musí zaplatit*.

TN.cz, 26. 2. 2013. [Online, 10. 3. 2013] Dostupné z:

<http://tn.nova.cz/zpravy/domaci/cerny-oznacil-knizaka-za-kriploidniho-cu-aka-ted-mu-musi-zaplatit.html>.

TUMBRIDGE, J. Twitter: Who's Really There? *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2010, 5: 2, s. 116-118.

VALÁŠKOVÁ, M. *Někdejší "playboy" Březina se vrací*. *Ihned.cz*, 22. 7. 2008. [Online, 20. 4. 2013]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-26051270-nekdejsi-playboy-brezina-se-vraci>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=54828&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3 2005, sp. zn. č. I ÚS 367/03. [Online, 19. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=18029&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 3 2002, sp. zn. č. III ÚS 256/01. [Online, 19. 4. 2013]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=39544&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. č. II. ÚS 468/03. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68285&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. č. IV. ÚS 146/04. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48119&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97. [Online, 19. 4. 2013] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30522&pos=1&cnt=1&typ=result>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. č 28 Cdo 2090/2002.

[Online, 18. 4. 2013] Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/07B693DA722FF0EAC1257A4E00698B5A?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2072/2007. [Online, 18. 4. 2013] Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A9F3A9690DD1A30CC1257A4E006AC4F5?openDocument&Highlight=0,

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Vajnai proti Maďarsku, stížnost č. 33629/06. [Online, 20. 4. 2013] Dostupné z:

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-87404#{"itemid":\["001-87404"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-87404#{).

Rozsudek Evropského soudu pro Lidská práva ze dne 26. 4. 1979, č. j. 6538/74, ve věci Sunday Times proti Spojenému království. [Online, 22. 4. 2013] Dostupné z:

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{"itemid":\["001-57584"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57584#{).

Rozsudek Evropského soudu pro Lidská práva ze dne 7. 12. 1976, sp. zn. 1/1976/17/30, ve věci Handyside v. Spojené království. [Online, 22. 4. 2013] Dostupné z:

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{"itemid":\["001-57499"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499#{).

Právní předpisy

Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník.

Abstrakt

Hlavním tématem diplomové práce *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím* je konflikt dvou ústavně zaručených práv – práva na ochranu osobnosti a svobody projevu. Obě tato práva jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod a z toho důvodu požívají stejné úrovně právní ochrany. Jako rovnocenná práva si však mohou konkurovat. Diplomová práce tato práva hodnotí a jejich konflikty analyzuje.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř základních kapitol, kterými jsou Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby, Svoboda projevu jako základ mediálního práva, Právo na ochranu osobnosti versus svoboda projevu v judikatuře Ústavního soudu a Vývoj médií a jeho vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby.

V první a druhé části práce analyzuje právo na ochranu osobnosti a svobodu projevu. Tyto kapitoly se věnují pramenům obsahujícím úpravu těchto práv, základním pojmům vymezujícím tato práva, jejich významu, mezím a možnostem jejich omezení. Třetí část diplomové se zabývá obecnými principy, podle kterých by měly být řešeny jednotlivé konflikty práva na ochranu osobnosti fyzické osoby se svobodou projevu a analyzuje konkrétní judikaturu českých soudů. V části čtvrté je pak nastíněn vývoj médií od počátku 70. let 20. století s důrazem na jejich vliv na ochranu osobnosti fyzické osoby.

Na základě analýzy čtyř základních částí hledá diplomová práce odpověď na základní otázku, zda je právní úprava týkající se konfliktů práva na ochranu osobnosti se svobodou projevu obsažená v právním řádu České republiky dostačující. Po vypracování těchto čtyř částí práce dochází k závěru, že tato právní úprava není dostačující. Hlavním důvodem, ze kterého práce vyvozuje nedostatečnost úpravy, je její stručnost, která klade obrovské nároky na rozhodovací činnost jednotlivých soudů. Důsledkem minimalistické úpravy jednotlivých práv je možnost odchylné interpretace a vymezení odlišného obsahu těchto práv. Úprava tak nesplňuje základní požadavek právní jistoty. Dalším nedostatkem úpravy je minimální reakce zákonodárce na technický vývoj a s tím související vývoj oblasti médií, která prostřednictvím svobody projevu velmi často zasahují do osobnostních práv. Například problematiku tzv. nových médií, která umožňují téměř každému možnost okamžitého zveřejnění vlastního názoru, zákonodárce zcela ignoruje.

Abstract

The topic of the master thesis *Protection of Personality Rights in Relation to Media* is the conflict between two constitutional rights – protection of personality and freedom of speech. Both of these rights are stated in the Constitutional Act No. 2/1993 thus they have an equal level of legal protection. However, conflicts can arise between the two. The thesis evaluates and analyses these two crucial rights and their conflicts.

This thesis is divided into four main chapters, which are the following: Protection of personality, Freedom of speech as a main principle of media law, Protection of personality versus freedom of speech in the practice of the Constitutional Court, and Media development and its influence on the protection of personality.

The first and the second part of the thesis analyse protection of personality and freedom of speech. The aim of the first two chapters is to present the sources of these rights, to define basic concepts, meanings and limits of these rights and to describe their possible restrictions. The third part of the thesis discusses general principles according to which possible conflict between the two rights should be solved. It also examines selected Czech court cases. Finally, the fourth chapter outlines media development since the 1970s with special emphasis on the influence that media has on protection of personality rights.

The key objective of the thesis is to answer the following question: Is the Czech legal regulation regarding possible conflicts between protection of personality and freedom of speech sufficient? Based on the detailed analysis, the thesis concludes that it is insufficient. The main reason of this conclusion is the fact that the legal regulation is strikingly brief. Because of that significant responsibility for the decisions is moved to individual courts and judges. Another consequence is a possibility different interpretation of the rights and thus also a different judicial decision. Therefore, the legal regulation does not fulfil the key requirement of legal security. Another shortcoming of the legal regulation in this matter is almost no response to technical advancement and to related media development. Freedom of speech as expressed in current media often interferes with protection of personality rights. So-called new media, for instance, allows practically everyone who has an Internet connection to share and publish their personal opinion almost immediately.

Klíčová slova

Ochrana osobnosti

Svoboda projevu

Média

Keywords

Protection of personality rights

Freedom of speech

Media

Název

HAVEL, M. *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím*. Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013. 93 s.

Title

HAVEL, M. *Protection of Personality Rights in Relation to Media*. Prague : Charles University, Faculty of Law, 2013. 93 p.